

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ
HIT- ÉS ERKÖLCSTAN KERETTANTERVE

KÖNYVEK A MAGYAR
REFORMÁTUS NEVELÉSRŐL 5.

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS EGYHÁZ HIT- ÉS ERKÖLCSTAN KERETTANTERVE

II. kötet

9-12/13. évfolyam

Református Pedagógiai Intézet
Budapest, 2012

© Református Pedagógiai Intézet
ISSN 2063-5575

ISBN 978-963-9700-85-7

1. kötet: ISBN 978-963-9700-84-0

2. kötet: ISBN 978-963-9700-85-7

Kolligátum (1-2. kötet): ISBN 978-963-9700-86-4

A Magyarországi Református Egyház Zsinatának Zs. - 243. és 244/2012.11.16.
határozata szerint elfogadott kerettanterv.

Szerkesztette: Dr. Jakab-Szászi Andrea

Közreműködött: Márkus Gábor

A Kiadó külön is köszönetet mond szakmai közreműködésükért a következőknek:

Baráth Julianna, Dr. Márkus Mihály, Drs. Horsai Ede, Drs. Thoma László,
Kovács József, Mihalina László, Vincze Árpád;
és mindazoknak, akik véleményezték a tantervi munkaanyagot.

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

4026 Debrecen, Fűvészkert u. 4.

www.refpedi.hu

Felelős kiadó:

Márkus Gábor

Elérhetőségek:

Postacím: 1146 Budapest, Abonyi utca 21.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: rpi@reformatus.hu

Tervezés és tördelés:

Tibographia Stúdió

Tel.: 06-1-250-3564

Nyomdai munkák:

Multiszolg Bt., Vác

TARTALOMJEGYZÉK

Kód	Cím	Oldal
K	P1.0 PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓ	7
	1. Időkeretek	8
	2. Struktúra	9
	3. Célkitűzés és alapelvek	11
	4. A kerettanterv elméleti megalapozása	15
	5. Kapcsolódások	17
	6. A taneszközrendszer jellemzői	19
	7. Módszertani jellemzők	20
	8. Az értékelés jellemzői	20
L	A0.0 A MODULSTRUKTÚRA RÉSZLETES KIBONTÁSA	23
M	A0.0 KÖZPONTI FEJLESZTÉSŰ ALAPMODULOK TEMATIKÁJA	31
M	A1.0 Bevezetés a keresztyén gyülekezetek világába – kohéziós modul	32
M	B1.0 Bibliaismeret: Ószövetség – alapmodul	41
M	B2.0 Bibliaismeret: Újszövetség – alapmodul	50
M	C1.0 Etika – alapmodul	57
M	D1.0 Dogmatika – alapmodul	67
M	E0.0 Egyháztörténet	78
M	E1.0 Egyháztörténet – alapmodul (A)	80
M	E2.0 Egyháztörténet – alapmodul (B)	90
M	E3.0 Egyháztörténet – alapmodul (C)	99
M	F1.0 Egyház- és vallásismeret – alapmodul	111

N	A0.0 KIEGÉSZÍTŐ MODULOK TEMATIKÁJA	119
N	B1.1 Bibliaismeret: Údvtörténeti áttekintés	120
N	B1.3 Bibliaismeret: Ószövetség – Az „öt tekercs”	122
N	B2.1 Bibliaismeret: Újszövetség – Az első keresztyének	124
N	B2.2 Bibliaismeret: Újszövetség – Jézus példázatai	126
N	B2.3 Bibliaismeret: Újszövetség – Jézus gyógyításai	128
N	C1.1 Etika: A serdülőkor etikai kérdései	130
N	C1.2 Etika: Az ifjúkor etikai kérdései	132
N	C1.3 Etika: Napjaink etikai kihívásai	134
N	C1.4 Etika: Bioetikai kihívások	136
N	D1.1 Dogmatika: Keresztyén antropológia	138
N	E1.1 Egyháztörténet: Portrék az egyetemes egyháztörténetből	140
N	E2.1 Egyháztörténet: Portrék a magyar egyháztörténetből	142
N	E3.1 Egyháztörténet: A hitét megvalló egyház	144
O	Z0.0 FÜGGELÉK	147
	Z1.1 Az MRE Zsinatának 243/2012.11.16 számú határozata az új református hittanoktatási szabályrendelet tárgyában	148
	Z1.2 Az MRE Zsinatának 244/2012.11.16 számú határozata az új református hittanoktatási kerettanterv bevezetése tárgyában	151

További kiegészítő modulok fejlesztés alatt.

**MRE HIT- ÉS ERKÖLCSTAN KERETTANTERV
A 9-13. ÉVFOLYAMOK SZÁMÁRA**

PEDAGÓGIAI KONCEPCIÓ

Jelen dokumentum az MRE keretein belül történő, a középfokú oktatási intézményekben illetve a középiskolás korosztály körében végzett hit- és erkölcsstan oktatás (továbbiakban hittanoktatás) számára fogalmaz meg kerettantervi ajánlásokat. Törvényi alapja az MRE 2007. évi II. törvény „A református hittanoktatásról” (hatályba lépése 2007. szept. 1.); valamint a Zsinati Tanács 137/2011.12.07. sz. szabályrendelete a „Hittanoktatási támogatás igénylésének és elszámolásának rendjéről”.

1. IDŐKERETEK

a. Iskolai hittanoktatás református köznevelési intézményben

FENNTARTÓ	ÓRASZÁMA	HITTANOKTATÁSI FORMAI, SZERVEZÉSI KÉRDÉSEKBE ILLETÉKES
Magyarországi Református Egyház	Heti 2 tanóra, órarendi keretben Egy évben össz.: 70-74 tanóra	Az adott iskola igazgatója. Mózes születése
Református egyházkerület		
Református egyházmegye		
Református egyházközség		

b. Gyülekezeti hittanoktatás köznevelési intézményben

FENNTARTÓ	ÓRASZÁMA	HITTANOKTATÁSI FORMAI, SZERVEZÉSI KÉRDÉSEKBE ILLETÉKES
Katolikus/evangélikus felekezet iskolái	Heti 2 tanóra, órarendi keretben Egy évben össz.: 70-74 tanóra	Annak a református egyház- községnek a lelkipásztora, amelyik területéhez tartozik az egyházi iskola.
Állami szervezet / önkormányzat / magán-, alapítványi iskolák, gyülekezeti katechézis	Heti 1 tanóra. Egy évben ösz- szesen: 33-35 tanóra	

c. Gyülekezeti hittanoktatás a gyülekezet saját szervezési keretei között

Jelen tanterv a helyi tantervben meghatározott módon alkalmazható a gyülekezet 14-20 éves korosztályt megcélzó katechetikai munkájában is.

2. STRUKTÚRA

A tanterv felépítése során a moduláris tananyag rendezési elvet követi, annak szabályai szerint épül fel. Ennek megfelelően a tanterv dinamikus és önfejlesztő programcsomag, ahol minden modul alapstruktúrája ugyanaz, bár felhasználási szintje szerint három típusba sorolható:

- alapmodul,
- kiegészítő modul,
- helyi modul.

A tanterv alapján az illetékes hit- és erkölcsstanoktató szabadon válogathatja össze a helyi tantervben foglaltakat és éves tanmeneteknek megfelelően a modulokat. A lehetőségekhez mérten, ezekhez tanórán kívüli programokat is kapcsolhat, ahol lehetőség nyílik együttműködésre az MRE egyházközségeivel, szervezeteivel és programjaival.

Az iskolai hittanoktatás keretén belül, valamint azokban a más fenntartású közép-fokú oktatási intézményekben, ahol a hit- és erkölcsstan tantárgy az iskola pedagógiai programjában szerepel (azaz heti két órában és órarendi keretben történik a tanítása) az alapmodulok kötelezően használandóak, ugyanis ezeknek meghatározó szerepük van a középfokú érettségi vizsga követelményrendszerére való felkészítésben. A gyülekezeti szervezésben történő – ideértve az állami középfokú iskolákban tartott – hit- és erkölcsstanoktatás során lehetőség van az igényeknek és az egyéni sajátosságoknak megfelelő oktatásszervezésre. Mivel az alapmodulok dolgozzák fel azt az egységes fogalom- és ismeretrendszert, mely a gyülekezeti integráció és a hívő keresztyén életvitel szellemi hátterét adhatja, így ezek használata a gyülekezet által szervezett hit- és erkölcsstan oktatás számára is javasolt.

A tartalom elrendezése során a kerettanterv megfogalmaz ajánlásokat az egyes modulok és modultípusok évfolyamonkénti használatára, mely évfolyamonként 3-5 modul elvégzését teszi lehetővé. Mivel a gyülekezeti hittanoktatás során kevesebb óraszám tervezhető, ott az évfolyamonként javasolt elvégzendő keret 2-3 modul. (Az egyes modulokhoz készült taneszközök az ifjúsági munkában is használhatóak.)

Az egyes modulok tematikus egységek, ahol a tananyagok a téma belső, logikai vonala alapján kapcsolódnak egymáshoz. Az egyes modulok éves szintű tervezése, összeválogatása az adott csoport sajátosságait, lehetőségeit és igényeit figyelembe véve a hit- és erkölcsstanoktató feladata és lehetősége, a már meglévő modulok alapján. Lehetőség van helyi modulok tervezésére, fejlesztésére is, melyek használatának előfeltétele (az MRE 2007. II. törvény 2.§. 5. és 17.§.) az RPI előzetes jóváhagyó szakvéleménye.

Alapmodul: A választott téma / érintett diszciplína pedagógiai szempontból felépített áttekintését is adja. Olyan alapegységeket tartalmaz, melyek segítségével garantálható, hogy a vizsgázó képes megfelelni a középszintű érettségi vizsga követelményeinek. A cél tehát ezeknél az, hogy minden egyházi középfokú oktatási intézmény számára a

hittan középfokú érettségi minimumát megadják. Az alapmodulok elvégzése az adott képzési ciklus során kötelező. Egy alapmodul maximális óraszám: 25 tanóra lehet. Az alapmodulok a következők¹:

MODULTÍPUS / DISZCIPLÍNA	MODUL CÍME	ÉVFOLYAM / KOROSZTÁLY AJÁNlás
Kohéziós modul Alapmodul	Bevezetés a keresztyén gyülekezetek világába	9. évfolyam (14-15 évesek)
Bibliaismeret – Ószövetség Alapmodul	Isten szövetséget köt népével	9-10. évfolyam (14-16. évesek)
Bibliaismeret – Újszövetség Alapmodul	A testté lett Ige, Jézus Krisztus	9-10. évfolyam (14-16 évesek)
Etika Alapmodul	A keresztyén élet alapkérdései	9-11. évfolyam (14-17 évesek)
Dogmatika Alapmodul	A református hittan alapkérdései	11-12. évfolyam (16-18 évesek)
Egyháztörténet, egyetemes – magyar Alapmodul	Beszéld el fiaidnak!	10-12. évfolyam (15-18 évesek)
Egyház- és vallásismeret Alapmodul	A református egyházismeret alapjai	9-10. évfolyam (14-16 évesek)

Kiegészítő modul: Önállóan létező tematikai egységeket tartalmaz, melyeket a valóstánár a teljes képzés időszakára vonatkozóan a helyi tervezés során maga válogat össze az RPI által kidolgozott és a Magyarországi Református Egyház illetékes fórumai által jóváhagyott tanegységek közül az adott intézmény pedagógiai programja, a helyi lehetőségek és igények, a tanulócsoporthok sajátosságainak ismeretében. Nem kötelező minden kiegészítő modult tanítani, itt a cél az, hogy egy-egy területen alaposabban elmélyülhessenek a diákok. A kiegészítő modul maximális óraszám 20-22 tanóra.

Helyi modul: Bármely intézmény, annak nevelőtestülete, vagy az azzal megbízott pedagógus alakíthatja ki a helyi szükségleteknek és igényeknek megfelelően. A helyi modulok esetében a modulképzési szabályoknak való megfelelést a helyi fejlesztőknek dokumentálnia szükséges.

¹ A tantervben egyes teológiai szaktudományok megnevezése a korosztály számára az adott diszciplína alapján felépített sajátos pedagógiai tartalom és struktúra azonosítását is segíti.

Kiegészítő és helyi modulok az alábbi modultípusokhoz készíthetők el:

- Bibliaismeret – Ószövetség illetve Újszövetség
- Etika,
- Dogmatika,
- Egyház- és vallásismeret (*vallásszociológia, valláslélektan*),
- Egyháztörténet (*református művelődéstörténet*).

Modulstruktúra: Az egységes modulstruktúra az átjárhatóságot, követhetőséget és alkalmazhatóságot biztosítja. Ennek érdekében a kerettanterv a következő struktúrát alkalmazza:

- a. Modul neve és jellege
- b. Modul célrendszere és fejlesztési feladatai
- c. Modul által ajánlott, tervezett időkeret
- d. Tudástartalom (Ismeretek, kompetenciák, belső motiváció lehetőségei. A modul által preferált érettségi témakörök.)
- e. Tevékenységek, eszközök (Tanári tevékenység, kapcsolópontok)
- f. Követelmények

A tanterv 1. számú melléklete tartalmazza az egységes modulképzési struktúrát, a 2. számú melléklet az alapmodulok tematikáját. A 3. számú melléklet az RPI által kidolgozott aktuális kiegészítő modulok célrendszere és témajegyzéke.

Ötévolyamos középiskolai képzéstípusok esetén a helyi tantervben az itt található modulok felhasználásával készült nevelési-oktatási program szerint zajlik a tanítás – tanulásszervezés. A hatévolyamos gimnáziumok esetében a 7-8., a nyolcévolyamos gimnáziumok esetében az 5-8. évfolyamokon a Magyarországi Református Egyház hit- és erkölcsoktatási kerettanterve által a megfelelő évfolyamokra előírt módon és tartalmakkal kialakított helyi tanterv alkalmazása történik. A kohéziós modul alkalmazása a hat- és nyolcévolyamos iskolákban elhagyható, ha a 9. évfolyam kialakításakor a tanulócsoporthoz összetétele nem változott nagymértékben.

3. CÉLKITŰZÉS ÉS ALAPELVEK

Célkitűzésében, gondolatrendszerében a tanterv és a pedagógiai koncepció kiindulópontjának tekinti:

- Isten Igéjét, a Szentírást mint a keresztyén ember életének vezérfonalát;
- A MRE hitvallási iratait (Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás);
- A MRE középtávú nevelési-oktatási tervét;
- A MRE hitéleti szokásrendszereinek gyakorlatait.

Mindezek alapján biblikus és valláspedagógiai alapelvekre épül, melyben figyelembe veszi az adott korosztály tipikus fejlődéslelektani sajátosságait. Igeközpontú, és a tanulói megértés, valamint belsővé válás segítésére a tanítandó anyagok megfogalmazásában figyelembe veszi az adott korosztály tipikus és vélhető sajátosságait.

3.1. A KERETTANTERV BIBLIKUS ALAPELVEI:

- A Szentháromság Isten, Jézus Krisztusban kegyelméből magához hívja a Tőle eltávolodott bűnös embert.
- A bűnös ember Isten Szentlelkének megszólítása és hit által hallhatja meg, értheti meg Isten szavát, élheti meg Isten neki adott kegyelmét.
- A Szentírás Isten Igéje és a keresztyén ember életének vezérfonala.
- Jézus Krisztus tanítványságra hívja napjaink emberét is. A tanítványi lét megélése az egész életútra érvényes és igaz.
- A tanítvány szeretetkapcsolatban él Istennel, Aki személyesen elhívta őt. Életvitelében Krisztust követi és kijelölt feladatát teljesíti a világban.
- A tanítványok közössége a keresztyén egyház, hitük együttes megélésének legfontosabb területe a gyülekezet.

3.2. A KERETTANTERV VALLÁSPEDAGÓGIAI ALAPELVEI:

- A tanulói komplex személyiség fejlesztése, melynek része a kognitív, érzelmi formálás és cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktiválása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása által.
- Az aktív, cselekvő hit megélésére való buzdítás a diákok különböző élethelyzeteiben.
- Célkitűzésrendszerében, a tananyagok kiválasztásában és ajánlásaiban az élményt adó, személyiséget formáló, hitet ébresztő, a tanulók Isten általi megszólítotttság tudatát erősítő hittanórákat tartja szem előtt.
- A tananyagok kiválasztásában és annak megvalósításában figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus és vélhető életkori sajátosságait és lehetséges élet-

helyzeteit. Ennek megfelelően nem törekszik minden bibliai történet tanítására. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.

- Célja a megértés és a belsővé válás elősegítése, ezért azokat a pedagógiai módszereket ajánlja és részesíti előnyben, melyek segítik a gyermek motivációjának felkeltését, valamint a hit- és erkölcsstan óra élménnyé válását a gyermek számára.
- Fontosnak tartja a keresztyén nevelés három alappilléret (keresztyén család, keresztyén gyülekezet, keresztyén iskola), de számol azzal a szociológiai sajátossággal, hogy a tanulók egy része nem hitben élő családban nő föl, ill. nincsenek rendszeres gyülekezeti kapcsolódásai. Ennek ellensúlyozására fontosnak tartja a gyülekezetről és a hitéleti szokásrendszerről alapvető ismeretek átadását, ill. azok beépülését.

3.3. A KERETTANTERV CÉLRENDSZERE

A hit- és erkölcsstan oktatás célja Jézus Krisztus missziói parancsából (Mt 28,18–20) adódóan a tanítvánnyá tétel, azaz a tanítványi létre való nevelés, a tanítványi lét megélésének segítése és áldásközvetítés. A kerettanterv lehetőségei azonban korlátozottak.

Egyrészt azért, mert a hit a Szentháromság Isten ajándéka az ember számára.

Másrészt, a keresztyén nevelés napjainkban is hármass pilléren nyugszik, melyek:

- a keresztyén család,
- a keresztyén gyülekezet,
- a keresztyén iskola.

*„E három közösség nemcsak nem veszi át egymás funkcióit, de az első kettő nélkül a harmadik nem igazán életképes.”*²

Mindezeket figyelembe véve a hittanoktatás komplex célrendszerrel tervez, melynek az értelmi (kognitív) és az érzelmi nevelés mellett része a hit megélésére (cselekvésre) buzdítás, bátorítás is. Minden modul saját, kibontott célrendszert tartalmaz, mely az adott modul sajátos céljait tartalmazza. Az alábbiakban az összes modulra jellemző, központi célok szerepelnek.

² Dr. Szűcs Ferenc: A keresztyén nevelés-oktatás igei megalapozása In: Református Oktatási Stratégia, A Magyarországi Református Egyház közép- és felsőoktatási-nevelési terve (tervezet). Református Pedagógiai és Katechetikai Füzetek 11. RPI, Budapest, 2008. 43. oldal

KOGNITÍV CÉLOK	ÉRZELMI NEVELÉS	CSELEKEDTETÉS
Alapvető ismeretek átadása a Szentháromság Istenről, Isten és az ember szeretetkapcsolatáról.	A bizalom és a szeretet tapasztalati élménye.	Az Istennel való kapcsolat gyakorlati elemei (imádság, bibliaolvasás, hétköznapi élet).
Jézus Krisztus váltságmunkájának megismertetése.	Az adás és elfogadás érzelmi háttérének megtapasztalása.	Az adás és elfogadás keresztyén gyakorlata és következményei.
A tanítványi lét és kegyességi élet elemei (imádság, bibliaolvasás, istentisztelet).	Az elköteleződés és a felelősségvállalás élményvilága.	Életkorhoz és élethelyzetekhez kapcsolódó döntések meghozatalának lehetőségei és korosztályhoz alkalmazkodó diakóniai tevékenység.
A Szentírás kortörténeti háttere.	A Szentíráshoz való pozitív érzelmi kötődés kialakítása.	A Szentírás mindennapi használatának módjai.
A nagykorú, érett, cselekvőképes hit jellemvonásai.	A hit megélésének érzelmi háttere.	Tudatos törekvés a hit megélésére.
Az egyház története, jelene és szokásrendszerei.	A régi korok tiszteletének élményvilága; a személyes meggyőződés felvállalásának és bátorságának a megtapasztalása.	Hagyománytisztelet; Hitvallási helyzetek felismerése.
Református alapfogalmak, alapelvek és a református egyházközségek alapvető sajátosságai.	A közösségi lét érzelmi háttere.	Az Isten népéhez való tartozás vállalása és gyakorlása.
Az élhető és egészséges család modelljei.	A családhoz tartozás érzelmi háttere és tudatosítása.	A családi szerepek és helyzetek tudatos megélése.
Keresztyén megküzdési stratégiák.	A konfliktusok indulati világa.	Konfliktuskezelési stratégiák.
Nemzeti értékeink, magyar református keresztyén örökségünk.	Hazaszeretetre nevelés.	Nemzeti értékeink, ünnepeink tisztelete, az aktív állampolgárság korosztályi szintű megélése.

4. A KERETTANTERV ELMÉLETI MEGALAPOZÁSA

4.1. A VALLÁSTANÁR SZEMÉLYE

A vallástanár olyan hitben élő, református hitvalló keresztyén ember, aki hivatását Istentől kapott küldetésnek tekinti. Tisztában van azzal, hogy a hit a Szentháromság Isten ajándéka, melynek ébresztgetésében és megélésének lehetőségeiben ő maga is Isten eszköze lehet. Isten kegyelme által válhat alkalmassá arra, hogy a tanítványi lét jó példája legyen.

Szakmailag kompetens személy, aki fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani felkészültséggel rendelkezik. Tisztában van református alapelveinkkel, melyeknek szellemiségében tanít. Munkatársi kapcsolatban van a lelkipásztorral, az adott iskola igazgatójával és azokkal a pedagógusokkal, akikkel a mindennapi munkája során találkozik. Segíti a tanulók református egyházhoz való kapcsolódását.

Mint Jézus Krisztus elhívott tanítványa, a testvéri kapcsolat kialakítására törekszik a hittanoktatás során is. Vonzó és élhető példát mutatva a komplex személyiség fejlődésére és a tanítványi lét megélésére segíti diákjait.

A katechétának szolgálata során:

- szüntelenül rá kell mutatnia a megváltásra, mint a Krisztus által hozott örömhírré;
- oda kell figyelnie az általa vezetettek (korosztályi sajátosságok, egyéni háttér, azonosságok, különbözőségek, élethelyzetek, stb.) azért, hogy hozzásegítse őket a Szentháromság Istennel való találkozáshoz, saját tanítványi identitásuk megtalálásához és megéléséhez, illetve a gyülekezeti közösségbe való bekapcsolódáshoz;
- törekednie kell saját folyamatos szakmai fejlődésére.

Az általa közvetített ismeretek elsajátítására, belsővé válására és cselekvésben való megnyilvánulására törekszik. A korszerű és élményt adó hittanórákhoz rendelkezésre álló korszerű eszközöket használ, módszertanában a kreativitásra és életszerűsége törekszik.

4.2. A CÉLCSOPORT

A középiskolás korosztály központi jellemzői – a fejlődéslelektan, pedagógiai-pszichológia és valláslelektan eredményeit fölhasználva – a következőekben röviden összegezve kerülnek felsorolásra.³

3 Erik H. Erikson, James W. Fowler, Jean Piaget, Lawrence Kohlberg elméleteinek felhasználásával.

a. Identitás keresése

A serdülőkor érzelmi, fizikai és kognitív szempontból is nagy változásokat hoz a tanuló életében. A kor központi krízise az identitás keresésében nyilvánul meg. Miközben a fiatal önmaga határait keresi és feszegeti, megéli a tagadás és odaadás kettősségét. Fő kérdése a „Ki vagyok én?”, melyet úgy próbál megtalálni, hogy azonosul bizonyos csoportokkal, szerepekkel, illetve megtagadja azokat. Az identitás keresése során akár szélsőségeket is megélmel, melyben nagy szerepe van a kortárs közösségnek, akiket tudatosan, saját maga választ. Az azonosulás és tagadás során körvonalazódik és beépül egy értékrendszer a gondolkodásába, mely további gondolatait, viselkedését meghatározza. Miközben értékrendszereket, ideológiákat keres az azonosulni kívánó fiatal, rendkívül fontos számára a hitelesség. Amely ideológiát, és amely személyt nem látja hitelesnek, attól elfordul.

Ennek megfelelően a középiskolás korosztály hit- és erkölcsstan oktatása során segítséget kell és lehet adni a fiatal számára a Szentháromság Isten előtti saját önazonosságának megtalálására, és bibliai értékrendszer belsővé válására, a tanítványi lét megélésére a mindennapokban is.

b. Közösségbe, csoportba való tartozás fontossága

Az identitás kereséséhez, illetve a bizonyos szerepekkel, értékrendszerekkel és ideológiákkal való azonosuláshoz szorosan hozzátartozik a fiatal megerősítés és az elfogadás iránti vágya. Azokat a közösségeket, csoportokat keresi elsősorban, ahol elfogadják az ő személyiségét, gondolkodásmódját. Ugyanakkor az általa talált csoportok hatnak is rá, hiszen az elfogadás és a befogadás kedvéért akár korábbi értékrendszerén, viselkedésén is képes változtatni.

A hívők közössége, egyénenként és csoportban is Isten Igéjét tekinti életének vezérfonalául. A fiatalok integrálását célul kitűzve a MRE gyülekezeti közösségeinek nyitnia kell a fiatalok felé, és olyan befogadó közösséggé kell válnia, ahol a Szentháromság Isten szeretetére és kegyelmére rátalálva megtalálhatják saját helyüket. Ennek megnyilvánulásai közé tartozik a hit- és erkölcsstan órák keresztyéni légköre és attitűdje, valamint a kerettanterv egyes moduljai által megfogalmazott – tanórai lehetőségeken túl nyúló – projektek és programok, melyek erkölcsi normák elsajátítására és a hívők közösségének megélésére nyújtanak alkalmat.

c. Kognitív jellemzők

A középiskolás korosztály tipikus jellemzői közé tartozik az absztrakciókkal való bánás képességének megjelenése, illetve az összefüggések keresése és különböző információk közötti összefüggések megtalálása is. Ennek a képességnek a megjelenése egyéni sajátosságoktól függően eltérő lehet, mely iskolatípusonként is differenciálódhat.

Ezek a sajátosságok adnak lehetőséget az értékek, illetve elvont értékrendszerek és összefüggések meglátására és belsővé válására, valamint teóriák és ideológiák megértésére és az azokkal való tudatos azonosulásra. Napjaink individualizálódásának eredményeként egyre inkább megfigyelhető, hogy a tanulók nem komplex értékrendszereket fogadnak el, hanem az értékrendszer alapjait veszik át, melybe saját maguk által elfogadott értékeket integrálnak.

E korosztály, iskolatípustól, csoportoktól és egyénektől függően különböző kognitív tulajdonságokkal rendelkezik, de tipikus jellemzőiket figyelembe véve a kerettanterv nagy hangsúlyt tesz az összefüggések, kapcsolódások és távlatok megláttatására az egyes modulokon belül. Az egyes modulok feladata az adott területhez, témához kapcsolódó értékekre való rámutatás és azok vonzóvá tétele is.

d. Erős motiválási igény

A középiskolás korosztály hit- és erkölcsstan oktatásához készült kerettanterv kiemelt szerepűnek tartja a belső motiváció felkeltését. Az azonosulás iránti vágy révén ez a korcsoport jól lelkesíthető és motiválható a saját érdeklődési körükön belül. Az egyes modulok témakörei során a szakmódszertani megfontolások ki kell, hogy terjedjenek a belső motiváció felkeltését és ébren tartását, valamint a belsővé válást (interiorizáció) elősegítő módszerekre, eszközökre és lehetőségekre is.

Ez a korosztály a lázadások időszaka is, mely hatalmas energiát igényel a serdülőktől. Ezeknek az energiáknak a jó irányba történő vezérlése szintén a belső motiválás része lehet.

5. KAPCSOLÓDÁSOK

5.1. KAPCSOLÓDÁSOK A NEMZETI ALAPTANTERVHEZ

A kerettanterv szem előtt tartja (az aktuális NAT-tól függetlenül) a kortárs pedagógia által felismert, a Nemzeti Alaptantervben is kijelölt, kiemelt kompetenciákat és fejlesztési területeket.

Ennek alapján kiemelten fejlesztendő kompetenciák a következők:

- Anyanyelvi kommunikáció és narratív interpretáció,
- Matematikai (logikai) kompetencia,
- Digitális kompetencia,
- Szociális és állampolgári kompetencia,
- Kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetenciája,
- Esztétikai-művészi tudatosság és kifejezőképeség,
- Hatékony, önálló tanulás.

Jelen tanterv a következő fejlesztési területekhez kapcsolódik:

- Erkölcsi nevelés,
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés,
- Állampolgárságra, demokráciára nevelés,
- Önismeret és társas kultúra fejlesztése,
- A családi életre nevelés,
- A testi és lelki egészségre nevelés,
- Felelősségvállalás másokért, önkéntesség,
- Fenntarthatóság, környezettudatosság,
- Pályaorientáció,
- Gazdasági és pénzügyi nevelés,
- Médiatudatosságra nevelés,
- A tanulás tanítása.

A NAT 2012. alapján a következő műveltségterületekhez kiváltképp kapcsolódik:

- Ember és társadalom,
- Életvitel és gyakorlat.

5.2. KAPCSOLÓDÁS A REFORMÁTUS OKTATÁSI STRATÉGIÁJÁHOZ, MINT A MRE KÖZÉPTÁVÚ NEVELÉSI-OKTATÁSI TERVÉHEZ

A kerettantervi javaslatok, illetve az adott modulok a kidolgozás során figyelembe veszik és ajánlásokat fogalmaznak meg a Református oktatási stratégia alapvetésében megjelölt következő sajátos pedagógiai feladatokhoz való kapcsolódásokhoz:

- tehetségkutatás és tehetséggondozás,
- tanórán kívüli tevékenységek,
- integráció lehetősége, differenciált oktatás.

A hittanoktatás speciális kompetenciaterületként jelenik meg a nagykorú, érett, cselekvőképes hit fejlesztése.

5.3. KAPCSOLÓDÁS AZ ÉRETTSÉGI VIZSGARENDSZERHEZ

A 237/2006. kormányrendelet értelmében hit- és erkölcsstan érettségi vizsgatárgyból az emelt szintű vizsga lehetősége gyakorlatilag megszűnik, így a 14-18/20 éves korosztály számára összeállított kerettanterv a középszintű vizsga követelményrendszerével számol. Ennek megfelelően a kerettanterv alapmoduljai a középszintű vizsga követelményeire készítene fel.

5.4. KAPCSOLÓDÁS A MRE ÁLTALÁNOS ISKOLAI HITTANOKTATÁSÁHOZ, VALAMINT A GYŰLEKEZETI IFJÚSÁGI MUNKÁHOZ

Jelen tanterv számol azzal, hogy a hitre nevelés során egy folyamatba kapcsolódik be. A hittanoktatásra jelentkező gyermekek egy része részt vett az óvodákban történelem keresztyén nevelés alkalmain, illetve általános iskolában is bekapcsolódhatott a hittanoktatásba. A református oktatási intézményekben a hittanórák mellett egyházi ének-zene tanítása is történik. Az oktatási intézmények közötti tantervi kapcsolódások része az a fejlesztés, hogy az általános iskolai és a középfokú oktatási intézmény hittanoktatása ugyanazon koncepció (biblikus- és valláspedagógiai elvek és fő célkitűzések) alapján történik.

A középiskolás korosztály megszólítása nemcsak az iskolai keretben, hanem a gyülekezeti hitre nevelés alkalmain (ifjúsági óra, stb.) is lehetséges. A moduláris alapokra helyezett tanterv ezeken a katechetikai területeken is használható, mivel a tematikus modulok felépítésük, tartalmuk alapján gyülekezeti önálló használatra és projektek végzésére is alkalmasak.

5.5. KAPCSOLÓDÁSOK A PÁLYAORIENTÁCIÓHOZ

A tanterv lehetőséget nyújt arra, hogy a helyi sajátosságok és a pályorientációnak megfelelően helyi modulok kerüljenek az oktatás tervezésébe, pl. keresztyén üzleti etika.

5.6. A MODULOK KERESZTTANTERVI KAPCSOLÓDÁSAI

Bizonyos modulok és témakörök esetében meghatározható előfeltétel, illetve javasolt használatuk azon az adott évfolyamon, ahol a tanuló más tantárgyakban találkozik az adott témakörrel, ill. területtel, ilyen pl. a református művelődéstörténet.

6. A KAPCSOLÓDÓ TANESZKÖZ-RENDSZER JELLEMZŐI

- Minden modulhoz készül a tanulók és a tanárok számára is segédanyag, melyek programcsomagként segítik a hit- és erkölcsoktatás mindennapi munkáját. A tanulók számára készült segédanyag elsősorban tankönyv, melynek közvetítő szerepe van a diák és a tananyag között. Ez a hittankönyv figyelembe veszi az adott korosztály tipikus és egyéni sajátosságait, és az ahhoz való adaptivitás során segíti a tanulókat az ismeretanyag elsajátításában, belsővé válásában, a keresztyén attitűd és a Szentháromság Istennel való élő kapcsolat kialakulásában és fejlődésében. A hit- és erkölcsoktatók számára készült segédanyag a hittankönyvcsalád szerves részeként segíti a vallástanár valláspedagógiai munkáját. Ennek érdekében információkat, háttéranyagokat, ja-

vaslatokat, instrukciókat ad a modulok tananyagának hatékony, élvezetes és érdekes megtanítása érdekében.

- Az adott modulokhoz tartozó taneszközrendszer kialakításánál cél a tanári és tanulói segédanyagok egyszerű elérhetősége (tanári segédletek esetén csak Internetes formában, az RPI honlapon keresztül, illetve a tanulói segédletek kiadványok formájában). Az adott modul minden esetben tartalmazza a hozzá kapcsolódó, már meglévő anyagok elérhetőségi és beszerzési lehetőségeit. Minden modul taneszközeinek készítésekor egyéves bevélys vizsgálatot célszerű végezni RPI által fölkért iskolákban és református egyházközségekben.
- A taneszközök rendszere nem zárt, tovább bővíthető. Cél, hogy a lehetőségnek és igényeknek megfelelően média, internetes eszközök, stb. is megjelenjenek benne.

7. MÓDSZERTANI JELLEMZŐK

A tanterv javasolja a különböző tanulásszervezési módok, technikák, taneszközök és a szemléletmód összefonódását. Ez sokrétű és bőséges módszertani skálát jelent az egyes modulok leírásában, illetve az adott modulhoz tartozó tanári és tanulói segédeszközök tekintetében.

Egy-egy modul, ill. hozzá kapcsolódó taneszközrendszer kidolgozása során elvárás a bőséges módszertani skála, mely lehetőséget ad a széles körű adaptivitásra és a tanórai differenciálásra.

A tantervi lehetőségek határain túllépve, az egyes modulok ajánlásokat fogalmazhatnak meg olyan projektekre vonatkozóan, melyek az adott területhez tartoznak és az elsajátított tudás, érték- és normarendszer gyakorlati, mindennapi életben való gyakorlására és alkalmazására. Az ajánlások lehetőséget adnak a MRE szeretetszolgálatához és ifjúsági szerveződéseihez való kapcsolódásra és ezzel a társas kompetenciák fejlesztésére, valamint a gyülekezeti összetartozás megélésére is.

A tananyagok ajánlásokat fogalmazhatnak meg olyan projektekre, melyek az adott területhez tartoznak és felkínálják az elsajátított tudás, érték- és normarendszer gyakorlati, mindennapi életben való gyakorlását és alkalmazását. Ez jelentheti például az MRE szeretetszolgálatához, gyermek- és ifjúsági szerveződéseihez való kapcsolódást, valamint a gyülekezeti összetartozás megélésének lehetőségét is.

8. AZ ÉRTÉKELÉS JELLEMZŐI

Jelen tantervünk pedagógiai koncepciója többszemponútú értékelést szorgalmaz a hitoktatás valamennyi területén. A helyi tantervben rögzített szempontok alapján a megerősítő, fejlesztő és ösztönző jellegű értékelés terjedjen ki a kognitív tudáselemek

túl az aktivitás, az affektív viszonyulások, valamint a társas kapcsolatok építésének, a cselekvési készségek, feladatvégzéseknek az értékelésére is.

A köznevelésben, ahol az iskola pedagógiai programjában szerepel a hit- és erkölcsstan tantárgy, a hatályos köznevelési törvényben előírtak figyelembe vételével történik az értékelés és a minősítés.

E szerint a középfokú oktatás minden évfolyamán a hit- és erkölcsstanoktató a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. Az évközi érdemjegyeket és az év végi osztályzatokat szóbeli vagy írásbeli szöveges értékelés kíséri. Az érdemjegyekről a tanulót, és a kiskorú tanuló szülőjét rendszeresen értesíteni kell.

A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni. Az iskola az osztályzatról a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét félévkor az értesítő, év végén bizonyítvány útján értesíti.

Az osztályzatok a jelenleg hatályos megnevezés szerint: a tanuló tudásának értékelésénél és minősítésénél jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1).

A gyülekezet által szervezett egyéb hitoktatás szervezeti keretei között az MRE 2007. évi II. törvénye „A református hittanoktatásról” az iránymutató. E szerint a helyi tanterv tartalmazza az értékelés formáit. (Pl. írásos, szóbeli, érdemjegyekkel, osztályzatokkal illetve szöveges formában. A helyi tanterv az adott év tananyagának illetve a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően kiemelhet egyes értékelési szempontokat.) Az értékelés kiterjed az évközi, tanórai teljesítmények értékelésére. Ahol nem az iskola pedagógiai programjában szerepel a hit- és erkölcsstan, illetve nem órarendbe illesztve kerül tanításra, ott nem kötelező a hittanórák jeggyel való értékelése sem.

Év végén az adott tanévben hitoktatáson részt vett valamennyi tanuló részére bizonyítványt állít ki a hitoktatás szervezője. Az év végi értékelés történhet szöveges vagy osztályzatos formában. Osztályzatok esetén a helyi tanterv rendelkezik az osztályzatok megnevezéséről is, pl. a hitoktatás sajátosságai alapján példás (5), jó (4), változó (3), rossz (2).

Minden modul struktúrájának kifejtésében megtalálható az adott modulhoz tartozó minimum és optimum követelmények leírása, illetve a modul speciális értékelési alapelvei.

A modulok ifjúsági órákon való használata során az értékelés nem számonkérő, hanem hangsúlyozottan hitre bátorító és biztató jelleggel javasolt.

A tanultak ellenőrzése és értékelése ugyancsak sokrétű módszertani skála alkalmazását igényli. A számonkérés alapja a tantervben rögzített, adott év tananyagához tartozó minimális követelmények rendszere. Formáit tekintve az értékelésnek része:

- Minden új témához kapcsolódóan egy megelőző felmérés a tanuló előzetes tudásáról.
- A tanulói tevékenység megfigyelése az órán kifejtett, illetve a tanítási órán kívüli projektek elvégzése során.

- Szóbeli értékelés a kérdésekre adott válaszok, összefüggő feleletek, referátumok, szóbeli beszámolók alapján.
- Írásbeli munka értékelése írásbeli beszámolók, feladatlapok, témazárók, tesztek által.

8.1 AZ ÉRTÉKELÉS ALAPELVEI:

- *A tanuló iránti tiszteletet az értékelés során is meg kell adni. Ennek a tiszteletnek a megnyilvánulása, hogy a vallástanár figyelembe veszi a tanulók adott életkorhoz kapcsolódó vélhető és tipikus sajátosságait, valamint az egyéni sajátosságait, speciális igényeit (pl. siket, látássérült, hallássérült, stb.)*
- Az értékelés során a vallástanár törekedjen a pozitív hangvételű, lehetőség szerint bátorító, biztató és fejlődést segítő megfogalmazásra és értékelésre.
- Az értékelésnek nevelő jellegre kell törekednie, melynek középpontjában nem az osztályzat áll, hanem a tanuló hozzásegítése ahhoz, hogy az adott területen, témakörön belül fejlődjön.
- Az értékelés legyen rendszeres, adjon visszajelzést folyamatosan a tanulóknak, illetve legyen változatos.
- Az értékelés legyen objektív, ne a véleményt, hanem az elsajátított ismereteket, összefüggéseket, illetve a mérhető pontokat értékelje.

1. MELLÉKLET

A MODULSTRUKTÚRA RÉSZLETES KIBONTÁSA

A tanterv fejlesztése során a tartalmi koherencia mellett e modulstrukturának valamennyi modultípus esetében érvényesülnie kell.

Egy modul javasolt komplex leírása mintegy 6-10 oldal.

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név:

A modul központi témáját és megközelítésmódját röviden összefoglaló meghatározás.

Modultípusok:

- Alapmodul
- Kiegészítő modul (esetleg: helyi kiegészítő modul)

Fő modulcsoportok:

- Kohéziós modul
- Bibliaismeret – Ószövetség, Újszövetség
- Etika
- Dogmatika
- Egyháztörténet
- Egyház- és vallásismeret

Kiegészítő modulok terén egyes csoportok tovább bonthatóak, pl. református művelődéstörténet, vallásszociológia stb.

Cím:

Minden modulhoz tartozik egy összefoglaló cím. Összefoglaló bibliai mottó, Igeszaka-sz is megadható, irodalmi címnek tekintjük a modul nevéttől eltérő, motiváló vagy részletesen elemző leírásokat is. Munkacímként a modul címe is használható.

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

A célok és fejlesztési feladatok meghatározása biblikus és valláspedagógiai elvek alapján kerüljön meghatározásra, szem előtt tartva a tanulócsoporthoz tipikus sajátosságait, és lehetőséget adva az egyéni és helyi sajátosságok alapján történő differenciálásra; legyen tekintettel a tanulói személyiség komplex fejlesztési lehetőségeire az adott témák alapján a következő módon:

- A modul által fejleszteni kívánt/fejleszthető kompetenciaterületek.
- Kognitív, érzelmi és attitűd formálás lehetősége az adott területek által.
- Kognitív, érzelmi és cselekedtetési célok.
- A modul konkrétan illeszkedő, meghatározható fejlesztési feladatai.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Az időkeret megadása egységekben/órákban is elvárt. Egy-egy modul javasolt időkerete 12-18 óra. Ez kb. 8-12 tematikai egységet jelent, előkészítő, ismétlő, összefoglaló, számon kérő órákkal együtt. Alapmodulok esetében az időkeret maximum 24 órára terjeszhető ki, kiegészítő modul esetén max. 20 óra lehet.

A fejlesztés jelenlegi fázisában a 14-20 éves korosztály (9-12. évfolyam) számára készülnek modulleírások. Ahol eltérő korosztályi javaslattal kíván a szerző élni, azt kiemelten, külön föl kell tüntetni.

Korosztályi javaslat

Minden modulleírásnak tartalmaznia kell azt, hogy az adott modul mely korosztály/évfolyam számára javasolt, illetve teljesíthető. A javaslat elkészítése során figyelembe kell venni az adott korosztály feltételezhető tipikus sajátosságait, illetve lehetőséget kell adni a csoportnak megfelelő eltérő alkalmazási lehetőségekre. *Pl. 9. évf. 2. félév – 11. évf.*

Lehetséges előfeltétel

A modulleírásoknak utalniuk kell azokra az előfeltételekre, melyeknek meg kell lenniük a modul elégséges teljesítéséhez. Négy (öt) évfolyamos középiskolai képzésben minden kiegészítő modul használatának előfeltétele a kohéziós modul teljesítése.

Kiegészítő megjegyzés

A vallásánár előzetes előkészítő, szervező munkáját segítő megjegyzések kerülhetnek ebbe a rovatba. Ide tartozik pl. ha két kiegészítő modul használata kizárja egymást, illetve ha nem előfeltétel, de egy bizonyos évfolyamon (a tanult tananyag miatt) eredményesebben használható egy modul. Minden más, a teljes modulra vonatkozó kiegészítő megjegyzés is ide sorolható.

A modulok tematikai felosztása

Javaslat szerint a következő táblázatos formában kerüljön előkészítésre:

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
	Főbb témánként	minimális / maximális óraszám
	Összesen:	optimális modulkeret óraszám*

* Az itt szereplő óraszám nem szükségszerűen az egyes egységek óraszámának összege.

A tematikai egységek címei legyenek találóak és pontosan meghatározottak, lehetőség szerint konkrét témával, ill. kapcsolódó igehellyel (elsősorban bibliaismereti modulok esetén).

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

A korszerű tanulásméleteknek megfelelően három részben tárgyalja az elvárásokat (szójátékkal élve: Tudd – tedd – érezd.)

Ismeretek

A kognitív szinten leírható tartalmak tematikus csoportosításban.

A modulleírás az ismereteket az érettségi követelményekhez képest három szinten tartalmazza:

- Teljes mértékig kidolgozott: ezeknek a tematikai egységek alkalmasak arra, hogy a tanulók tanév végi vagy érettségi vizsgán akár elemző feladatokat is megoldjanak, árnyalt és részletes kifejtést adjanak.
- Általános műveltség szinten feltárt: A tanulók a kérdéses szakterületet átfogóan ismerik, beszélgetéseken állást tudnak foglalni a témával kapcsolatban, ismerik a téma elmélyítéséhez szükséges további problémafelvetéseket.
- Felismerés szinten elvárt: a képzés során a jelenséget, ismeretet bemutatták, utaltak rá, röviden értelmezték, a tanulók körülírás alapján ráismerik, hozzávetőlegesen el tudják helyezni a többi ismeret között.

Cselekvés, alkalmazási készség

Az ismeretek konkrét élethelyzetekben való sikeres használatának feltételei (pl. képesség, jártasság, gyakoroltság, problémamegoldó illetve kreatív feltételek).

A modulleírás ebben a részben elsősorban olyan didaktikai és módszertani ajánlásokat tartalmaz, melyek segítségével az adott ismeretanyag könnyebben elsajátítható, illetve itt kerülnek felsorolásra a témával kapcsolatban ajánlott hitéleti részvételi formák (pl. liturgiai alkalmak, diakóniai programok, internetes kutatások, kapcsolattartás stb.), valamint itt sorolandóak fel olyan esetek, példák, amelyek segítik a témához kapcsoló lehetséges keresztyén magatartásformák szituatív modellezését, gyakorlását – a diákok szemszögéből nézve.

Kapcsolódóan meg kell jelennie az adott modul által fejleszthető, Nat-ban meghatározott kompetenciáknak, illetve fő fejlesztési területeknek is.

Belső motiváció

Az ismeretekhez és az élethelyzetekhez való viszonyulások fejlesztési irányai.

A modulleírás ebben a részben elsősorban ajánlásokat tartalmaz, amelyek alkalmasak a témával kapcsolatosan felmerült kérdések érzelmi kezelésére, árnyaltabb viszonyulások formálására, hitvalló helyzetek felismerésére és a tanúság-(bizonyosság)tétel hitvallásos tartalmának megerősítésére.

A modul által preferált érettségi témakörök

A tanterv és az érettségi vizsga rendszere közti kapcsolódást biztosító módszertani rész. Bemutatja, melyik tematikai egységek azok, amelyek a modulban oly mértékben feltártak, hogy ezek alapján a vallástanár megfelelő szintű érettségi témaköröket tud kiadni.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

A módszertani elemzés három fő részre terjed ki:

Tanulói tevékenység

Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódva fejlesztő, motiváló hatású, az ismeretszerzést segítő, élményt adó tevékenységi formák tervezése.

Tanári tevékenység

Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódva fogalmaz meg adekvát vagy preferált tanulószervezési – módszertani ajánlásokat, ötleteket, hogy a diákok az ismeretek eredményesen elsajátíthassák, az alkalmazásokat sikeresen teljesíthessék.

A modulhoz tartozó tevékenységek, eszközök leírása két módon javasolt:

- egész modult érintő tanulószervezési-módszertani ajánlások megnevezése,
- tematikai egységekhez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ezekre példák adása lehetőleg táblázatos formában (lásd alább).

Kapcsolópontok

Itt bemutatathatóak az adott modul kapcsolódásai más tantárgyakhoz, területekhez, általános műveltségi témákhoz, egyházi tevékenységekhez.

A tematikai egységekhez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok táblázatára a következő struktúra javasolt (akár fekvő elrendezésű lapra elkészítve):

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG (PÉLDÁK)	KAPCSOLÓPONTOK (PÉLDÁK)
1.		<p>Tanulói tevékenység: pl. projektmunka</p> <p>Tanári tevékenység: pl. esettanulmány előkészítése, idővo-nal előkészítése</p> <p>Tanulásszervezési/módszertani ajánlások, konkrét javaslatok. (Az adott célokhoz és témákhoz legjobban illeszkedő javaslatok megadása szükséges. Részletes leírás, illetve a differenciálást segítő módszertani javaslatok megadása a modulhoz készülő tanári kézikönyvek feladata.)</p>	<p>Iskolai kapcsolódások: Magyar nyelv- és irodalom Történelem Társadalomismeret Tánc- és dráma Ének-zene, stb.</p> <p>Gyülekezeti kapcsolódások</p> <p>Egyéb kapcsolópontok: Művészetek Filozófia Pszichológia Dogmatika, stb.</p>

F. KÖVETELMÉNYEK

Az egyes tematikai egységekhez kapcsolódva fogalmazza meg és szintezi, hogy a diákoknak minimum és optimum szintjén mit kell bemutatniuk, teljesíteniük a meghatározott tudástartalmakból. A minimumkövetelményeket kötelező jelleggel, az optimumot ajánlásképpen fogalmazza meg.

A követelményrendszer elkészítése elvi megjegyzéseket csak kiegészítő megjegyzésként (a kerettantervtől eltérő értékelési javaslatok esetében) tartalmaz.

A kapcsolódó témakörök követelményei illeszkednek a választott témához.

A megfogalmazott követelmények összegzése a következő módon is történhet:

- A modul minden egységéhez tartozó minimum követelmények.
- Az egyes tematikai egységekhez tartozó szintezett követelmények (táblázatban).

	TEMATIKAI EGYSÉG NEVE	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
1.		Fogalmak Összefüggések Egyéb	Fogalmak Összefüggések Egyéb

Ha a modul követelményrendszere az általánosan megfogalmazottak mellett speciális, sajátos értékelési eljárást követel meg, azt a követelmények rovatban föl kell tüntetnie, illetve a speciális értékelés alapelveit meg kell határoznia a modul készítőjének.

Ebben a részben jelenhetnek meg az értékeléssel kapcsolatos módszertani megjegyzések pl. különleges eljárások, kiemelten értékelendő témák, magatartásformák, teljesítményszintek.

2. MELLÉKLET.

KÖZPONTI FEJLESZTÉSŰ ALAPMODULOK TEMATIKÁJA

A választott téma / érintett diszciplína pedagógiai szempontból felépített áttekintését is adja. Olyan alapegységeket tartalmaz, melyek segítségével garantálható, hogy a vizsgázó képes megfelelni a középszintű érettségi vizsga követelményeinek. A cél tehát ezeknél az, hogy minden egyházi középfokú oktatási intézmény számára a hittan középfokú érettségi minimumát megadják. Az alapmodulok elvégzése az adott képzési ciklus során kötelező.

A helyi tantervben az alapmodulok évfolyamonkénti helyét kell rögzíteni.

A kerettanterv az évfolyamokra bontva ajánlásokat fogalmaz meg, melyektől a helyi intézmény eltérhet.

KOHÉZIÓS MODUL

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Kohéziós modul

Típus: Alapmodul

Csoport: Kohéziós modul

Cím: „Mindnyájan egyek legyenek” – Bevezetés a keresztyén gyülekezetek világába

B. A MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A legfontosabb kegyességi és liturgiai szövegek megismerésével megalapozni a református hit- és erkölcsstan tanulásának egységes alapjait.
- Jelenség szinten ismertetni a keresztyén vallásgyakorlás kiemelt mozzanatait.
- A hit és az Istennel való találkozás mindennapi lehetőségének tudatosítása.
- A bibliai és egyházi szövegeken keresztül a tanulók helyes emberképének orientálása.
- A közösség felelősségteljes kialakítására és megélésére való nevelés.
- Lelki egészségre nevelés.
- Az adott témákhoz/bibliai szövegekhez kapcsolódva, a memoriterek által is segíteni a tanulók anyanyelvi kommunikációjának fejlődését.
- Tájékozódás a Bibliában és az énekeskönyvben.
- Az istentiszteleteken, áhítatokon, hitéleti alkalmakon való részvétel értelmi és érzelmi erősítésével, az „otthon vagyok a gyülekezetben” érzésének, a hit és a hitvalló élet iránti elkötelezettségnek alapozása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam, 1. félév. A modul alkalmazása csak akkor javasolt 6, ill. 8 osztályos gimnáziumban, ha a tanulók csoportja az előző tanévhez képest jelentősen változott.

Lehetséges előfeltétel: nincs

Tervezett időkeret: 11 egység / 15-18 óra

A kohéziós modul tartalmának ismerete a kiegészítő modulok választásának előfeltétele.

A kohéziós modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés	1 óra
2.	Életünk összefoglalása: Az imádság. A Miatyánk	1-2 óra
3.	Cselekedeteink összefoglalása: A Tíz Ige	2-3 óra
4.	Hitünk összefoglalása: az Apostoli Hitvallás	2-3 óra
5.	A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	2 óra
6.	Bibliával a kezemben	1 óra
7.	Énekeskönyvvvel a kezemben	1 óra
8.	Istentiszteleten	2 óra
9.	Áhítaton <i>(kiegészítés)</i>	1 óra
10.	A szeretet himnusza vagy a boldogmondások <i>(kiegészítés)</i>	1 óra
11.	Összefoglalás - számonkérés	2 óra
	Összesen:	15-18 óra

Megjegyzés: a tankönyvi sorrend természetesen eltérhet a tematikai felosztás sorrendjétől. A kiegészítő részekre más egységek rövidítésével nyílik időkeret.

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Az Úri imádság, az apostoli Hitvallás és a Tíz Ige (Tízparancsolat) memoriter szöveghű ismerete.
- A szerzetési igék tartalmi ismerete.
- Tájékozottság e szövegek liturgiai szerepéről.
- Bevezető ismeretek arról, mi teszi közösséggé a gyülekezetet.
- Tájékozódás a Szentírásban, az énekeskönyvben – a rövidítések feloldása, a tartalomjegyzékek, a fejezetszámozások, illetve az énekeskönyvi számozások szerint.

- Ismeretek más énekgyűjteményekről (pl. helyi énekválogatás, ifjúsági énekeskönyv).
- Az imádság, az etika, a hitvallás, a sákramentumok és az istentisztelet témákról szóló református felfogás megalapozása, előkészítése.
- Alapvető ismeretek a Magyarországi Református Egyházról és szolgálatáról.
- Háttérismeretek átadása
 - » az imádság szerkezetéről, kéréseink tartalmáról, az imádságról, mint párbeszédről;
 - » a hitvallási helyzetről, hitünk alapigazságairól;
 - » a Tízparancsolat betartásáról, mint Istennel való közösségünk érezhető jegyei;
 - » a törvény Krisztusban és Krisztus által adott összefoglalása;
 - » a keresztyén közösségbe való betagozódás és közösségvállalás látható szertartási elemei;
 - » Isten kijelentése: a kijelentett, a hirdetett és a látható Ige fogalmának megalapozása;
 - » a mindennapi bibliaolvasás, mint különleges református örökségünk;
 - » Teológiai szakkifejezések használatának előkészítése: gondviselés, megváltás, hit, kegyelem, Szentírás, törvény, evangélium, bűnbocsánat, anyaszentegyház, gyülekezet, keresztség, úrvacsora, zsoltár, dicséret;
 - » A felekezetek közötti kapcsolattartás lehetőségeiről és nehézségeiről.

Cselekvés, alkalmazási készség

- Tájékozódás a Szentírásban és az énekeskönyvben.
- Részvétel legalább négy istentiszteleten, (köztük lehetőleg egy sakramentális alkalmon), liturgiai és teológiai megfigyelések rögzítése.
- Legalább egy héten át mindennapi bibliaolvasás, és rövid feljegyzések készítése erről (olvasott szakaszok, körülmények, gondolatok, élmények).
- A Miatyánk, a Hitvallás illetve a Tíz Ige szerkezetét és tartalmát feltáró vázlat vagy poszter készítése.
- A Miatyánk, a Hitvallás illetve a Tíz Ige tartalmának jelenléte a mindennapjaink világában: kihívások, bizonyágtételek.
 - » A témák megvitatása során lehetőség adódik szituációk, események, élethelyzetek hit oldaláról való megközelítésére és az ehhez kapcsolódó szerepek, élethelyzetek elképzelt, szituatív megelevenítésére és közös átgondolására.
- Közös terminológia fejlesztése a memoriterek értelmezése által.
- Absztrakt gondolkodásmód, logikai készség és az összefüggések meglátására való képesség fejlesztése az adott témákon keresztül.

- Isten gondviselésének fölfedezése a Miatyánk kéréseinek, a Tíz Ige és a sákramentumok közösségmegtartó erejének elemzése segítségével.
- A korábbi egyházélmények, egyházi kapcsolatok tudatosítása, helyzetétele, rendezése, erősítése.

Belső motiváció

- Egy olyan szemléletmód elsajátításának segítése, melyben a tanuló erősödik az Istennel való élő kapcsolat erősítésének szükségességében, egyre jobban megéli ennek áldásait.
- A egyéni kegyesség és a hitéleti részvétel legyen természetes része a református iskola diákjai életének.
- Erősíteni a gyülekezet-tudatot, a keresztyén közösség egymást megerősítő hasznosságát.
- Hozzásegíteni a tanulókat ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék és megélik a mindennapokban.

A modul által preferált érettségi témakörök

A kohéziós modul egyetlen érettségi témakört sem fejt ki teljes mértékben.

Az alábbi témakörök kifejtését különösen erősen megalapozza:

- Egyetemes hitvallások,
- Református istentisztelet és kegyesség.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Tanári tevékenység

Az egész modult érintő javasolt tanulásszervezési – módszertani ajánlások:

- tanári előadás, előre megadott vázlatok segítségével,
- játékos memóriafejlesztő feladatok,
- páros és kiscsoportos tanulás és tudásellenőrzés,
- megbeszélés, problémafelvetések,
- témához kapcsolódóan a tanuló önálló kutatásának segítése és annak a bemutatása (pl. kiselőadás).

Részletes ajánlás, illetve a kapcsolópontok lehetősége az egyes tematikus egységekhez javasolva a következő táblázatban található (ezek változtatására az adott csoport igényeinek, speciális élethelyzetének, és meglévő ismereteiknek megfelelően lehetőség van).

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
1.	Bevezetés	<p>Tanári tevékenység: a hit- és erkölcsstanoktatás átfogó ismertetése, a feladatok kiosztása.</p> <p>Tanulói tevékenység: Néhány tanuló beszámolója a gyülekezetéről.</p>	<p>Egyházi ének: ismert gyülekezeti, ill. ifjúsági énekek</p> <p>Gyülekezeti kapcsolódás: a tanulók beszámolója gyülekezetük ifjúsági munkájáról, pozitív kötődésükről.</p>
2.	Életünk összefoglalása: Az imádság. A Miatyánk	<p>Csoportmunka: pl. szükségletek felmérése (szükségletlista)</p> <p>Megbeszélés: A Miatyánk kéréseinek elemzése: miért fontos? Az imádkozás, mint élethelyzet.</p> <p>A Miatyánk memoriter felmondása egyéni, páros, csoportos helyzetekben.</p> <p>Tanári tevékenység: Jézus Krisztus személyéről szóló bizonygatóétel. Az imádság szerkezete. A Miatyánk elmondása az egyéni kegyességben és a liturgiában.</p>	<p>Magyar nyelv: nyelvi-filológiai elemzés, szókinccsbővítés</p> <p>Irodalmi, sajtó szövegrészletek az imádkozásról.</p>
3.	Bibliával a kezében	<p>Tanulói tevékenység: A Miatyánk megkeresése a Bibliában. Bibliai könyvek sorrendje, a Biblia szerkezete, a Biblia, mint könyv részei és függelékei. Bibliai helyek keresése és kódolása.</p> <p>Keresés számítógépes bibliai szövegekben. Biblia-olvasó napló készítése.</p> <p>Opció: a Bibliai könyvek sorrendjéről szóló memoriter.</p> <p>Tanári tevékenység: A Bibliai rövidítések feloldása tartalomjegyzék segítségével, a kódképzés szabályai.</p>	<p>Irodalom: A Biblia</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
4.	Cselekedeteink összefoglalása: A Tíz Ige	<p>Tanári tevékenység: A Tízparancsolat és a Tíz Ige kifejezések rövid értelmezése. A két kőtábla – rövid narratíva. Fogalomértelmezés: felebarát, paráználkodás, törvény. Impulzusok arról, hogyan védi a közösségeket a Tízparancsolat. A Tízparancsolat eltérő római katolikus és református felosztásának jelzése.</p> <p>Tanulói tevékenység: A szükségletlista és a Tízparancsolat összevetése. Montázkészítés a Tízparancsolat megsértéseiről. A Tízparancsolat megkeresése a Szentírásban. Az egyszerűsített szöveg memoriter felmondása egyéni, páros, csoportos helyzetekben. Vázlat a Tízparancsolat struktúrájáról.</p>	<p>Irodalom, történelem: Mózes.</p> <p>Irodalom, sajtó: példák a tízparancsolat megsértéséről.</p>
5.	Énekeskönyvvel a kezemben	<p>Tanári tevékenység: Az énekeskönyv szerkezete, függelékei. Más énekgyűjtemények bemutatása.</p> <p>Tanulói tevékenység: Egyes énekek keresése szám, kezdősor alapján.</p>	<p>Egyházi ének: énekgyűjtemények.</p>
6.	Hitünk összefoglalása: az Apostoli Hitvallás	<p>Tanári tevékenység: Fogalmak orientáló megbeszélése. mindenható, teremtő, menny, pokol, szent, bűnbocsánat, feltámadás, örök élet, egyház. Anyaszentegyházunk, a Magyar Református Egyház. Egyházkerületek, egyházunk társadalmi szolgálata.</p> <p>Tanulói tevékenység: Képzőművészeti alkotások elemzése vagy ppt készítése Jézus életéről a Hitvallás illusztrálására. Rövid bemutatás Máriáról és Pilátusról. Adatgyűjtés, példatár és poszterkészítés az egyház szolgálatáról.</p>	<p>Képzőművészet: Jézus életéről szóló műalkotások</p> <p>Film: A mindenható (2003)</p> <p>Társadalomismeret: oktatási intézmények, szociális intézmények, szeretetszolgálat,</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
7.	Istentiszteleten	<p>Tanári tevékenység: szempontok megadása, értelmezése. Hogyan készítsük magunkat az istentiszteletre? Fogalomértelmezés: evangélium, gyülekezet.</p> <p>Tanulói tevékenység: Időmérleg, liturgiai sorrend, készítése, egyházzociológiai tapasztalatszerzés, tartalmi emlékeztető készítése az igehirdetésről, cikk, élménybeszámoló az istentiszteletről.</p> <p>Megbeszélés: hogyan válik közösséggé a gyülekezet?</p>	<p>Egyházi ének: gyülekezeti énekek</p>
8.	A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	<p>Tanári tevékenység: az istentiszteletek különleges fajtái. A sákramentumok elrendelésének történeti körülményei – rövid narratíva. Orientáció a szimbólumok értelmezéséhez.</p> <p>Tanulói tevékenység: Festményelemzés.</p> <p>Megbeszélés: a víz mint szimbólum. A keresztelés és az úrvacsora liturgiájának és gyakorlatának összevetése a szereztetési igékkel.</p> <p>Megbeszélés / vita: Ki részesülhet a sákramentumokban?</p> <p>Opció: A szereztetési igék memorizálása.</p>	<p>Képzőművészet: Keresztelésről, esetleg özönvízről szóló képzőművészeti alkotások. Csók István: Úrvacsora. A víz, mint szimbólum.</p>
9.	Áhítaton	<p>Tanári tevékenység: <u>Az áhítat mint</u> a lélek lélegzétvétele. Az áhítat szerkezete, tartalmi és műfaji jellemzői, az áhítatra készülési technikái, családi vagy kisközösségi áhítatok megtartása.</p> <p>Tanulói tevékenység: az áhítat, az imádkozás, a fohász összevetése. Az áhítat és az istentisztelet többszemponútú összehasonlítása.</p>	

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
10.	A szeretet himnusa vagy a boldogmondások	Tanári tevékenység: Fogalmak orientáló értelmezése, paradoxonok bemutatása. Világformáló erők. pl. Jn 3,16. Tanulói tevékenység: Megbeszélés a szeretetről / boldogságról: kinek mit jelent. A szeretet/ boldogság jellemzőinek kigyűjtése. Opció: A szeretet himnuszának vagy egy részének / a boldogmondásoknak memoriter ismerete.	Sajtó: pl. donor-problémák.
11.	Összefoglalás, számonkérés	Néhány hitéleti forma bemutatása (pl. A marsi riporter interjúja: miért jártok templomba?). A memoriterek változatos formában történő számonkérése. Bibliai helyek visszakeresése. Alapfogalmak értelmező jellegű használata. Krisztus élete a Hitvallás fényében.	

F. KÖVETELMÉNYEK

Az alábbi táblázat tartalmazza a tematikai egységekhez tartozó követelményrendszert, mely a minimum és optimum követelményeket hozza fogalmak, összefüggések szintjén.

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

	TEMATIKAI EGYSÉG	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
2.	Miatyánk	Az úri imádság szöveghű ismerete (Új fordítás szerint).	Az imádság szerepe az életünkben. Az imádság szerkezete és felépítése a Miatyánk példája alapján. Az imádkozás mint élethelyzet.
3.	A Tíz Ige	A Tízparancsolat egyszerűsített szövegének szöveghű ismerete (református felosztás).	Isten törvénye mint a közösség megtartásának eszköze.

	TEMATIKAI EGYSÉG	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
4.	Az Apostoli Hitvallás	A Hiszekegy új (ökumenikus) szövegének szöveghű ismerete.	Összefüggés: a könyv szerepe a bibliai kánonban.
5.	A sákramentumok	Fogalmak: keresztség, úrvacsora. A szereztetési igék tartalmi ismerete, Bibliai segítségével egyszerű értelmezése.	A sákramentumok elrendelésének bibliai történetei. A szereztetési igék szöveghű ismerete. A szimbólum jelentősége.
6-7.	A Biblia és énekeskönyv használata	Fogalom: Biblia, könyv, fejezet, vers, zsoltár, dicséret. A rövidítések feloldása útmutató segítségével. Keresés az elektronikus Bibliaszövegekben.	A bibliai könyvek sorrendjének ismerete. Bibliai versek helyének kódolása. Biblia az Interneten. A bibliafordítások ténye.
8-9.	Hitéleti alkalmak	Részvétel és megfigyelések rögzítése legalább négy istentiszteleten. Egyhetes bibliaolvasó-napló elkészítése.	Fogalmak: liturgia, textus, adakozás, áldás.
10.	A szeretet himnusza vagy a boldogmondások	Néhány vers szöveghű ismerete.	A teljes szöveg memoriter ismerete.

BIBLIAISMERET – ÓSZÖVETSÉG

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Bibliaismeret – Ószövetség

Típus: Alapmodul

Csoport: Bibliaismeret, Ószövetség – Bibliai történetek

Cím: Isten szövetséget köt népével

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A Szentháromság Isten egyéneket és népet megszólító akaratának, egyén életvalóságát meglátó szeretetének kommunikálása.
- Az Ószövetségi Szentírásra, mint Isten Igéjére – illetve a keresztyén élet vezérfonalára való rámutatás; az Ószövetségben való jártasságra nevelés az egyes témákon keresztül.
- A Szentháromság Isten ószövetségi tervére való rámutatás; a tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy fölfedezzék Isten az embernek kinyilatkoztatott akaratát az egész Bibliában, így az Ószövetségben is; Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolás segítése.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek ismereteinek, alapvető összefüggéseknek, alapvető bevezetéstani háttérnek a bemutatása és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja.
- Az ószövetségi Szentírás, illetve alapvető bevezetéstani ismeretek logikus, érthető, tanulócentrikus bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni.
- Az Ószövetség könyveinek, történeteinek olyan bemutatása, mely segítségével a tanulók időben és térben, illetve a Szentírás egészében is el tudják helyezni a tanultakat.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az emberiség életét.
- A Biblia alapvető fogalmainak, szókincsének használata és a tanulók hozzásegítése az ószövetségi alapvető szóhasználatból való ismerőssé váláshoz.
- Az Ó- és Újszövetség egységére való hangsúlyozott rámutatás.
- Megismerni az Isten–ember kapcsolat alakulásának alapköveit
- A szövetség/ szerződés fogalmának értelmezése a bibliai kontextusban

- Felismerni az elhívás–engedelmesség–a hit küzdelmes útja–Isten kitartó hűsége összefüggéseket
- Rámutatni, hogy Isten szövetsége nem egyéni alkalmasság függvénye, hanem Isten szuverén döntése, ami szerint Ő maga cselekszik.
- Újszövetségi összefüggések felismerése – Krisztusban beteljesített szövetség

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 11. évfolyam 1. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 16 egység / 18-23 óra

Kiegészítő megjegyzés: ----

A modul tematikai felosztása

EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés az Ószövetségbe	1-2 óra
2.	A világ teremtése és a bűnbeesés (1Móz 1-3)	1-2 óra
3.	Noé és a vízözön (1Móz 6,9-9,17)	1 óra
4.	Isten szövetséget köt az ősatyákkal: Ábrahám (1Móz 15)	1óra
5.	József és a nép Egyiptomba kerülése (1Móz 37,39-47)	1 óra
6.	Izrael népe szenved Egyiptomban (2Móz 1-2), Kivonulás Egyiptomból (2Móz 12-13)	1 óra
7.	Isten szövetséget köt Izrael népével: páska és Tízparancsolat (2Móz 19-20, 5Móz 4-5)	1 óra
8.	Izrael honfoglalása és az első vezetők, pl. Gedeon (Bir 6-8)	1 óra
9.	Izrael királyt kíván: Sámuel és Saul (1Sám 8-31)	1 óra
10.	Egységes királyság kora: Dávid és Salamon uralkodása	1 óra
11.	Az ország kettészakadása (1Kir 12)	1óra
12.	Isten követői: a próféták, Illés történetén keresztül	1 óra
13.	Az asszír és babiloni fogság	1-2 óra

EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
14.	Hazatérés a fogságból (Ezsd. 1, Neh 2-3)	1 óra
15.	A próféták, mint a szövetség védelmezői Új szövetség ígérete	2-3 óra
16.	Összefoglalás, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	18-23 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- A Szentírás ihlettségének értelmezése
- Isten és ember közötti szövetség jelentése az Ószövetségben
- A kánon fogalma
- A lineáris teremtéstörténet és az eredendő bűn értelmezése
- A protoevangélium fogalma
- Kortörténeti ismeretek: városi életmód szemben a nomáddal
- Az elhívás fogalma
- Az engedelmisség értelmezése
- A nevek szerepe és jelentősége az Ószövetségben
- Az ószövetségi családkép és az elsőszülöttség fogalma
- Egyiptom és az ószövetségi történet kapcsolata
- Isten hűsége a szenvedésben és kitaszítottságban
- Az áldozat(hozatal) szerepe
- Mózes személye, a Sinai hegy jelentősége
- Az engedelmisség kora: a honfoglalás
- A bírák korának jellegzetességei
- A királyság korának jellegzetességei (egységes királyság, kettészakadt királyság)
- Dávid és Salamon királysága és kora
- A prófétafogalma
- Illés próféta
- A fogság korának, valamint a hazatérés időszakának jellegzetességei
- Próféciák a Messiás eljövételéről

Alkalmazás, cselekvési készség

- Az ember és a világ teremtett voltáról való tájékozottság.
- „*Szív szerinti készség és hajlandóság*” arra, hogy Isten akarata szerint éljünk. (Heidelbergi Káté 1.)
- Az Isten Igéje alapján történő folyamatos, élethosszig tartó tanulás igénye.
- Bibliaolvasáshoz tájékozódási képesség a Szentírás ószövetségi részében.
- Az Ószövetség összetartozó eseményei közötti összefüggések önálló felismerése.
- A Szentírás tanításának aktualizálása az adott történet /téma alapján.
- Az adott történetekben található Isten szerinti értékek felismerése és elköteleződés az ezek mellett való döntésben.

Belső motiváció

- Egy olyan szemléletmód elsajátításának segítése, mellyel a tanuló fölfedezi és megéli Isten elhívásának az örömeit, szembesül a nehézségekkel, de felismeri, hogy az Istennel kötött szövetségben Istenre mindenképp számíthat.
- Támogatni és erősíteni a tanulót abban, hogy életének eseményeiben keresse Isten szövetségét, az Ige szava a mindennapok során is útmutatóvá legyen a számára.
- Hozzásegíteni a tanulót ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék, és megélik.
- Az Isten szövetsége melletti elhatározás támogatása a tekintetben, hogy ez ne csak átmeneti fellángolás legyen, hanem életre szóló elköteleződés.
- A Szentírással kapcsolatos pozitív attitűd kialakulásának segítése.

Modul által preferált lehetséges érettségi témakörök:

- Bibliaismeret: Az ősatyák
- Bibliaismeret: Az őstörténetek
- Bibliaismeret: Ábrahám szövetsége Istennel
- Bibliaismeret: József
- Bibliaismeret: Egyiptomi szabadulás és a pusztai vándorlás
- Bibliaismeret: A honfoglalás
- Bibliaismeret: A bírák kora
- Bibliaismeret: A királyság kora
- Bibliaismeret: A fogságtól a hazatérésig
- Bibliaismeret: A próféták
- Hitvallásismeret: A kijelentés és a hit
- Hitvallásismeret: Kicsoda az ember?
- Hitvallásismeret: Isten szövetsége az emberrel

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Tanári tevékenység

Az egész modult érintő javasolt tanulásszervezési-módszertani ajánlások:

- kooperatív csoportmunka
- drámapedagógiai módszerek
- szerepjáték
- esettanulmány
- megbeszélés
- önálló kutatások segítése és bemutatása
- projekt módszer
- vita.

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

	TEMATIKAI EGYSÉG	TANÁRI/ TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
1.	Bevezetés az Ószövetségbe A szövetség alapja: ígéret	Tanári tevékenység: Isten kijelentése, A Szentírás bemutatása, az Ószövetség felosztása, az ihletettség és a kanonizáció / kánon fogalmak tisztázása Tanulói tevékenység: A Szentírás eddigi ismeretének összefoglalása.	Önismeret: Mi az, ami számomra érték, útmutató, amihez az életemet mértem? Mihez mérhetem? Isten szava hiteles! Hitvallásismeret: Isten kijelentése
2.	A világ teremtése és a bűnbeesés (1Móz 1-3)	Forráselemzés: a vonatkozó bibliai történet közös értelmezése a vallástanár vezetésével. Vita, témája: a jó és a rossz a világban.	Biológia és irodalom: evolúció kérdése és teremtésmítoszok Hitvallásismeret: Gondviselő Isten Önismeret: Hiánylény vagyok...? El tudom dönteni, mi a jó? Engedelmes vagyok?
3.	Noé és a vízözön (1Móz 6,9-9,17)	Drámapedagógia: csoportban játsszuk el a történetet: az egyik csoport a bibliai történetet szöveg-hűen adja elő, a másik csoportban a mai kor emberei jelenjenek meg. Házi feladat: Készítsünk egy mai (facebookos) felhívást a közelgő katasztrófával kapcsolatban.	Biológia és társadalomismeret: természeti katasztrófák Önismeret: Képes vagyok ilyen mértékű engedelmes-ségre?

	TEMATIKAI EGYSÉG	TANÁRI/ TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
4.	Isten szövetséget köt az ősatyákkal: Ábrahám (1Móz 15)	Tanári tevékenység: Térkép, táblázat, idővonal segítségével Ábrahám életútjának a bemutatása. Tanulói tevékenység: Párokban rendszerezük Ábrahám életét.	Történelem: Kortörténeti ismeretek Önismeret: Életmódváltás Isten akarata szerint?
5.	József és a nép Egyiptomba kerülése (1Móz 37, 39-47)	Projektmunka: kiscsoportban értékeljük József életszakaszait, és jelenítsük meg egy-egy állóképben a végeredményt.	Gyülekezeti kapcsolódás: egymás támogatása a nehézségek idején: lelkigondozás, imádság, közösség. Magyar nyelv és irodalom: T. Mann: József és testvérei
6.	Izrael népe szenved Egyiptomban (2Móz 1-3), Kivonulás Egyiptomból, páska (2Móz 12-13)	Ellentétpárok: öröm és lemondás, előnyök és hátrányok, szabadság és rabszolgaság, nép és ország, ünnep és gyász, halál és élet.	Gyülekezeti kapcsolódás: a közbenjáró imádság szerepe: betegség, veszteségek, gyász Társadalomismeret: társadalmi elvárások, közrend, jog, szokásjog, közerkölcs, egyéni értékrend
7.	Isten szövetséget köt Izrael népével: A Sinai hegy és a Tízparancsolat (2Móz 19-20, 5Móz 4-5)	Szerepjáték/ egyéni munka: az Istennel való találkozás élménybeszámolója a diákok empátiás készségfejlesztésével.	Gyülekezeti kapcsolódás: a keresztség és az esküvő Önismeret: Találkozásom a Szenttel: félelem és öröm.
8.	Izrael honfoglalása és az első vezetők, pl. Gedeon (Józs 1, 24, Bir 6-8)	Vita: Rend és fegyelem, vagy mindenki azt csinálja, amit akar? Beszélgetés: a vezetők feladatai, kötelességei és lehetőségei.	Társadalomismeret: rend és normalitás, egyéni szabadság és közösségi érdek határkérdései Gyülekezeti kapcsolódás: presbitérium, előljárók, istentiszteleti szokások és gyakorlatok, fogadalmak
9.	Izrael királyt kíván: Sámuel és Saul (1Sám 8-31)	Forráselemzés: a vonatkozó bibliai történet értelmezése.	Gyülekezeti kapcsolódás: tisztsgválasztás, állam és egyház viszonya

	TEMATIKAI EGYSÉG	TANÁRI/ TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
10.	Egységes királyság kora: Dávid és Salamon uralkodása	Tanulói beszámoló: Dávid és Salamon királyságának bemutatása.	Társadalomismeret: adó, munka, gazdaság, társadalmi és egyéni érdekütközések
11.	Az ország kettészakadása (1Kir 12)	Dramapedagógia: csoportban játsszuk el a történetet. Majd beszéljük meg, hogyan éltük meg a kettészakadást.	Társadalomismeret: háttérkérdések, szakadások, társadalmi és politikai különbségek Önismeret: tanácsadás és elfogadás: kinek a véleménye számít?
12.	Isten követői: a próféták, Illés történetén keresztül	Tanulói tevékenység: Párokban rendszerezzük Illés életét.	Gyülekezeti élet: a lelkesítő tevékenység
13.	Az asszír és babiloni fogság	Tanulói tevékenység: Diákok beszámolója egyéni kutatás alapján olyan rokon vagy ismerős életéről, aki fogságban volt. Vita: A fogság ítélet vagy lehetőség?	Társadalomismeret: migráció, menekültek, üldözöttek Történelem: Gulág
14.	Hazatérés a fogságból (Ezsd. 1, Neh 2-3)	Tanári tevékenység: Illés történetének rövid összefoglalása. Tanulói tevékenység: összefoglaló jegyzet készítése.	Gyülekezeti élet: templom- és gyülekezetépítés
15.	A próféták, mint a szövetség védelmezői; Új szövetség ígérete	Kooperatív csoportmunkával készített kiselőadások és azok bemutatása.	Magyar irodalom: versek, regények a prófétákkal kapcsolatban (pl. Babits: Jónás imája) Rajz és vizuális kultúra: képzőművészeti alkotások

F. KÖVETELMÉNYEK

	TEMATIKAI EGYSÉG	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
1.	Bevezetés az Ószövetségbe	Kánon fogalma, az Ószövetség felosztása, könyveinek felsorolása.	Kanonizálás szempontjai, Szentírás ihletettsége.
2.	A világ teremtése és a bűnbeesés	A bűneset történetének ismerete. Fogalmak: engedelmesség, bűn.	Fogalmak értelmezése: lineáris, istenképűség, eredendő bűn.
3.	Noé és a vízözön	A történet ismerete; a szövetség fogalma; a szivárvány, mint szimbólum ismerete.	„Isten megbánta” értelmezése...
4.	Isten szövetséget köt az ősatyákkal: Ábrahám	Az elhívás és az ősatyák fogalmának az ismerete; Ábrahámnak, mint a hit atyjának bemutatása.	A körülmétkedésnek, mint a szövetség jelének ismerete.
5.	József és a nép Egyiptomba kerülése	Józsefnek és a zsidó nép Egyiptomba kerülésének a története.	Az ószövetségi családkép ismertetése, a 12 törzs megnevezése.
6.	Izrael népe szenved Egyiptomban, Kivonulás Egyiptomból, páska	Mózes személyének és az Egyiptomból való megszabadulás történetének az ismerete. A páska fogalma.	Az egyistenhit fogalma: „Vagyok”.
7.	Isten szövetséget köt Izrael népével: A Sinai hegy és a Tízparancsolat	A Tízparancsolat memoriter szintű ismerete, a Tízparancsolatadásának története.	A Szent fogalma, A Sinai hegyi szövetségkötés jelentősége.
8.	Izrael honfoglalása és az első vezetők, pl. Gedeon	A bírák korának fő jellemzői, Józsué és egy tanult bíra ismerete.	Különbségtétel „kis” és „nagy” bírák között, néhány bíra bemutatása.
9.	Izrael királyt kíván: Sámuel és Saul	Fogalom: királyság. Sámuel és Saul személyének ismerete.	Sámuel és Saul élete.

	TEMATIKAI EGYSÉG	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
	Egységes királyság kora: Dávid és Salamon uralkodása	Dávid és Salamon személyének és királyságának fő jellegzetességei.	A jeruzsálemi templom belső struktúrája.
	Az ország kettészakadása	Roboám és Jeroboám nevének, valamint a két országrész nevének ismerete.	A Szentírás szerinti jó és rossz királyok jellemzőinek ismerete, néhány király megnevezése.
	Isten követei: a próféták, Illés történetén keresztül	A prófétafogalomnak, Illés személyének az ismerete.	A próféta élethelyzetének és feladatainak bemutatása.
	Az asszír és babiloni fogság	Az asszír és babiloni fogság eseményének ismerete.	A két fogság körülményeinek ismerete.
	Hazatérés a fogságból	Ezsdrás és Nehémiás nevének ismerete.	Kortörténeti ismeretek a fogságból való hazatérésről.
	A próféták, mint a szövetség védelmezői; Új szövetség ígérete	„Kis” és „nagypróféta” fogalmának ismerete (példával); legalább két messiási prófécia ismerete.	„Kis” és „nagy” próféták jellegzetességei, legalább 5 messiási prófécia ismerete.

BIBLIAISMERET – ÚJSZÖVETSÉG

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Bibliaismeret – Újszövetség

Típus: Alapmodul

Csoport: Bibliaismeret, Újszövetség – Bibliai történetek

Cím: Jézus Krisztus, a testté lett Ige

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Jézus Krisztus megváltói munkájának – mint a keresztyén hit alapjának – tanulók számára érhető, életszerű és vonzó bemutatása.
- Az újszövetségi Szentírásra, mint Isten Igéjére – illetve a keresztyén élet vezérfonalára való rámutatás; az Újszövetségben való jártasságra nevelés az egyes témákon keresztül.
- A Szentháromság Isten egyéneket megszólító akaratára, a megváltásban megnyilvánuló szeretetére és üdvtervére való rámutatás.
- Az egyes egységekben tanított könyvek, történetek időbeli, térbeli, szentírásbeli helyének és jelentőségének szem előtt tartása és hangsúlyozása.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek ismereteinek, alapvető összefüggéseknek, az Ószövetség és az Újszövetség kapcsolópontjainak, alapvető bevezetési és kortörténeti ismereteknek a bemutatása és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja.
- Az Újszövetség könyveinek és főbb történeteinek bemutatása Jézus Krisztus munkája és az első keresztyén közösségekre való hatása alapján.
- A hallottaknak, tanultaknak a tanulók életvalóságához, élettörténetükhöz való kapcsolása; keresztyén önismeret fejlesztése Jézus Krisztus tanításának fényében.
- A keresztyén gyülekezetek bibliai alapjainak és sajátosságainak bemutatása.
- A tanítványság újszövetségi értelmezésének megismertetése, illetve a tanítványság újszövetségi korban és napjainkban való megélésének közös végiggondolása, keresztyén identitás fejlesztése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Tervezett időkeret: 15 egység / 20-22 óra

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 10. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Kiegészítő megjegyzés: Fontos, hogy ez az alapmodul a középiskolai tanulmányok elején kerüljön bemutatásra, ugyanis a *keresztény hit alapjának*, Jézus Krisztus megváltói munkájának és tanításának a kifejtése.

A modul tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés az Újszövetségbe és az evangéliumok világába	1-2 óra
2.	Jézus Krisztus születése/származása a <i>szinoptikusok</i> történetei alapján. Jézus gyermekkora	1 óra
3.	Jézus tanításának kezdetei: megkeresztelkedés, megkísértés	1 óra
4.	Jézus és a tanítványok	1 óra
5.	Jézus tanít: hegyi beszéd	2 óra
6.	Jézus tanít: példázatok	1 óra
7.	Jézus tanít: „én vagyok” mondások	1 óra
8.	Jézus csodát tesz: gyógyítási csodák	1 óra
9.	Jézus csodát tesz: uralma a természet és a halál felett	1 óra
10.	Jézus Krisztus <i>János evangéliumában</i>	1 óra
11.	Virágvasárnaptól húsvétig: a nagyhét eseményei	4 óra
12.	Mennybemenetel és missziói parancs	1 óra
13.	Jézus követői: a püünkösd története és az első gyülekezet élete az <i>Apostolok Cselekedetei</i> alapján	1 óra
14.	Jézus követői: Pál apostol élete, missziói útjai	1-2 óra
15.	Tanítványnak lenni ma: összefoglalás, témazárás	2 óra
	Összesen:	20-22 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Újszövetség könyveinek keletkezése, csoportosítása; bevezetési ismeretek.
- Alapvető ismeretek Jézus tevékenységéről, tanításáról, megváltó munkájáról, feltámadásáról, valamint követőiről, a tanítványokról és Pál apostolról.
- Megismerése „*mindannak, amit nekünk az evangélium ígér.*” (Heidelbergi Káté 22.)
- Fontos újszövetségi fogalmak tisztázása, ismerete.
- Tananyagból kijelölt bibliai részek szöveghű ismerete.
- Az Újszövetség történelmi hitelességének tudatosítása.
- Kortörténeti ismeretek arról, milyen volt Izráel Jézus korában.

Alkalmazás, cselekvési készség

- „*Szív szerinti készség és hajlandóság*” arra, hogy Krisztusnak éljünk. (Heidelbergi Káté 1.)
- Jézus tanítása alapján a saját énkép kialakítása.
- Jártasság a felelősségteljes keresztyén életvitelben.
- Az Isten Igéje alapján történő folyamatos, élethosszig tartó tanulás igénye.
- Bibliaolvasáshoz tájékozódási képesség a Szentírás Újszövetségi részében.
- Az Ószövetség és Újszövetség közötti összefüggések önálló felismerése.
- Készség Jézus tanításának gyakorlati alkalmazására.

Belső motiváció

- Segíteni és bátorítani a tanulót arra, hogy Jézus Krisztus hozzá szóló tanítványi hívogatását meghallja és elkötelezze magát, mint Krisztus tanítványa.
- „Nemcsak az a bizonyos megismerés, melynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő Igéjében nekünk kijelentett, hanem egyszersmind *az a szívbeli bizodalom is, melyet a Szentlélek az evangélium által gerjeszt bennem*, hogy Isten nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és életet ajándékozik kegyelméből, egyedül Krisztus érdeméért.” (Heidelbergi Káté 21.)
- Hozzásegíteni a tanulót ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék, és megélik.
- A Szentírással kapcsolatos pozitív attitűd kialakulásának segítése.

A modul által preferált érettségi témakörök

1. Jézus Krisztus földi életének eseményei:
 - » születése
 - » megkeresztelkedése
 - » megkísértése
2. Jézus tanítása:
 - » tanítványok elhívása
 - » hegyi beszéd
 - » példázatok
 - » „én vagyok” mondások
3. Találkozástörténetek az evangéliumokban
4. Jézus megváltó kereszthalála
5. Jézus feltámadása
6. Jézus Krisztus mennybemenetele és a missziói parancs
7. Az apostoli kor:
 - » Pünkösöd
 - » Pál apostol élete, missziói útjai

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Az egész modult érintő javasolt tanulásszervezési-módszertani ajánlások

- Frontális osztálymunka.
- Kooperatív technikák: csoportmunka, pármunka.
- Projektmunkában elkészített produktum.
- IKT eszközök által támogatott tanulásszervezés.
- Tantárgytömbösítés és epochális oktatás.
- Jó gyakorlatok átvétele az osztályfőnöki vagy etika órák szociális és életviteli témáiból.
- Játékos szituációs gyakorlatok.
- Egyéni mentorálás, differenciálás.

Tematikai egységekhez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
1.	Bevezetés az Újszövetségbe és az evangéliumok világába	ógörög nyelvű Újszövetség bemutatása és bibliai idézetek kikeresése	Magyar nyelv- és irodalom (rég Magyar nyelvemlékek) Idegen nyelv: újszövetségi ígéresek más nyelveken
2.	Jézus Krisztus születése/származása a szinoptikus történetei alapján. Jézus gyermekkor	csoportmunka: szinoptikus evangéliumokból párhuzamos idézetek feldolgozása vagy keresztyén karácsonyi képeslapok megtekintése	forráselemzés
3.	Jézus tanításának kezdetei: megkeresztelkedés, megkísértés	keresztelőedény bemutatása és a keresztelés közös elemzése vagy közvélemény kutatás a keresztelésről	liturgia (kohéziós modul)
4.	Jézus és a tanítványok	riport a tanítványokkal	egyháztörténet kapcsolódó témái
5.	Jézus tanít: hegyi beszéd	önálló gyűjtőmunka: Úri Ima idegen nyelveken, etikai témák feldolgozása	idegen nyelvek, osztályfőnöki és etika órák
6.	Jézus tanít: példázatok	dramatizálás	tánc- és dráma
7.	Jézus tanít: „én vagyok” mondások	projektmunkával szemléletes montázs elkészítése	rajz- és vizuális kultúra, képzőművészet
8.	Jézus csodát tesz: gyógyítási csodák	tévtanítások a témáról a destruktív szektáknál; alternatív gyógymódok Mit tanítanak a világvallások?	Egészségvédelem Testi és lelki egészség
9.	Jézus csodát tesz: uralma a természet és a halál felett		
10.	Jézus Krisztus János evangéliumában		
11.	Virágvasárnapról húsvétkig: a nagyhét eseményei	„Passió” c. film elemzése	mozgóképek és média

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
12.	Mennybemenetel és missziói parancs	áldozócsütörtöki csendesnap szervezése	kapcsolódó ünnepek, ünnepkörök
13.	Jézus követői: a pünkösd története és az első gyülekezet élete az Apostolok Cselekedetei alapján	helyi vagy közelben lévő diakóniai intézmény meglátogatása	Szeretetszolgálat, szeretetintézmények napjainkban
14.	Jézus követői: Pál apostol élete, missziói útjai	térképhasználat	történelem (Pál apostol kora) földrajz (a missziói utak városai akkor és most)
15.	Tanítványnak lenni ma: összefoglalás, témazárás	gyülekezeti kiszállás lehetőség: szolgálat és beszélgetés gyülekezeti tagokkal	gyülekezetismeret

F. KÖVETELMÉNYEK

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNYEK	OPTIMUM KÖVETELMÉNYEK
1.	Bevezetés az Újszövetségbe és az evangéliumok világába	Fogalmak: kánon, evangélium, szinoptikusok, apostol.	Bevezetéstani ismeretek: újszövetség felosztása, szinoptikusok szerzőinek személye, kortörténeti háttér.
2.	Jézus Krisztus születése/származása a szinoptikusok történetei alapján. Jézus gyermekora	Jézus születése körüli események ismerete. Személyek ismerete: Heródes, József, Mária.	Történetek közötti összefüggések felfedezése: az üdvtörténeti vonalba illeszkedés meglátása.
3.	Jézus tanításának kezdetei: megkeresztelkedés, megkísértés	A történetek ismerete: Keresztelő János megkeresztelt Jézust, Jézus megkísértése.	Fogalmak ismerete: bűjt, esszénus.
4.	Jézus és a tanítványok	12 tanítvány nevének ismerete, egy elhívás történet.	Tanítványság fogalmának meghatározása.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNYEK	OPTIMUM KÖVETELMÉNYEK
5.	Jézus tanít: hegyi beszéd	Boldogmondások és az Úr Ima memoriter ismerete.	Jézus törvényértelmezése a hegyi beszéd alapján.
6.	Jézus tanít: példázatok	A magvető, a búza és kenyér, az elrejtett kincs és a tékozló fiú példázatának ismerete.	A példázatok értelmezése, és alkalmazása („ott és akkor, itt és most”).
7.	Jézus tanít: „én vagyok” mondások	Az „én vagyok” mondások fogalmának ismerete, legalább 3 mondás memoriter szintű ismerete.	Az „én vagyok” mondások értelmezése („ott és akkor, itt és most”).
8.	Jézus csodát tesz: gyógyítási csodák	38 éve beteg ember, vak Bartimeus történetének ismerete.	Jézus betegségek feletti hatalmának bemutatása a tanult történeteken keresztül.
9.	Jézus csodát tesz: uralma a természet és a halál felett	5000 ember megvendéglése, Lázár feltámasztása c. történetek ismerete.	Jézusnak a természeti törvényszerűségek és a halál feletti hatalmának bemutatása a tanult történeteken keresztül.
10.	Jézus Krisztus János evangéliumában	Nikodémus, samáriai asszony történetének ismerete.	Találkozástörténetek jelentőségének bemutatása János evangéliumában.
11.	Virágvasárnaptól húsvétig: a nagyhét eseményei	A passió és a feltámadás eseménysorozatának ismerete.	A megváltás és a feltámadás üdvtörténeti vonalba illeszkedésének bemutatása.
12.	Mennybemenetel és missziói parancs	Az áldozócsütörtöki események ismerete. Keresztelés szereztetési Igéjének szövegű ismerete.	Keresztelés szereztetési Igéjének elemzése.
13.	Jézus követői: a pünkösd története és az első gyülekezet élete az Apostolok Cselekedetei alapján	Pünkösd történetének ismerete, pünkösd fogalmának ismerete.	Az első gyülekezet életére vonatkozó fő jellemvonások bemutatása.
14.	Jézus követői: Pál apostol élete, missziói útjai	Pál megtéréstörténetének, a misszió fogalmának ismerete. A missziói utakról legalább 3 város felsorolása.	Pál missziói útjainak ismerete és bemutatása. Pál apostol életútjának bemutatása.

ETIKAI ALAPKÉRDÉSEK

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Etikai alapkérdések

Típus: Alapmodul

Csoport: Etika

Cím: A keresztyén élet alapkérdései

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulókkal való közös gondolkodás a keresztyén élet alapkérdéseiben Isten Igéje, a Szentírás alapján.
- A Tízparancsolatnak, mint Isten életre vezető, segítő tanácsainak a bemutatása, és azoknak a mai életre való konzekvenciáinak az áttekintése, több szempontú vizsgálata. A Tízparancsolat tanításának, etikai konzekvenciáinak a tanulók élettörténetéhez való kapcsolódásának elősegítése.
- Keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére.
- A modulhoz tartozó etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése, mely ismeretanyag el-sajátításával a tanuló elégséges ismeretet szerez a református hittan középszintű érettségi teljesítéséhez.
- Az adott egység vonatkozó kapcsolódásai által a tanulók életvalóságából kiindulva annak a meggláttatása, hogy Istennek az emberi élet alapkérdéseire is van üzenete; keresztyén önzonosság fejlesztése.
- Az egyes témák tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
- Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése.
- Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, etikai alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
- Keresztyén etikai szókinccs és ezzel az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.
- Annak tudatosítása, hogy hitünk megélése döntési helyzeteket igényel.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 11. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 8 egység /15-22 óra

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés az keresztyén etikába, etikai alapfogalmak	1 óra
2.	Az ószövetségi és jézusi etika, a szeretet kettős parancsolata alapján	1 óra
3.	Ki vagyok én? A teremtettség, ember helye és feladata a teremtettségben Az „én” Isten tükrében	2 óra
4.	Ki az én felebarátom?	1 óra
5.	A közösség: a keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban	1-3 óra
6.	A Törvény: A Tízparancsolat és etikai konzekvenciái Isten és más Istenek (1-2. parancsolat) Isten és az ember (1-3. parancsolat) A pihenés napja: munkaetika (4. parancsolat) Szülők és felsőbbbség (5. parancsolat) Gyilkosság és határesei (6. parancsolat) Kapcsolati és szexuáletika (7. parancsolat) Tiszteletben tartani a másét: (8-10. parancsolat)	7-11 óra
7.	A belső törvény: a lelkiismeret	1 óra
8.	Összefoglalás - számonkérés	2-3 óra
	Összesen:	15-24 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK**Ismeretek**

- A Tíz Ige (Tízparancsolat) memoriter szöveghű ismerete.
- Az etikai alapfogalmak definíciójának ismerete.
- Alapvető ismeretek más etikai álláspontok sarokköveiről.
- Alapvető bibliai fogalmak tisztázása, ismerete (pl. felebarát, törvény, kegyelem).

- Kortörténeti, szociológiai ismeretek arról, milyen volt a 10 parancsolat adásának kora, és miben különbözik ez napjainktól.
- Bevezető ismeretek arról, mi teszi közösséggé a gyülekezetet.
- A társadalom, közösségeink kirekesztő és befogadó folyamatainak ismerete (Ki az én felebarátom?)

Cselekvés, alkalmazási készség

- Tájékozottság a 10 parancsolat bibliai tanítását illetően.
- Tájékozottság a Biblia emberképére nézve.
- A különböző szituáció orientált órákon kreatív megoldási ötletek felsorakoztatása egy-egy probléma megoldására.
- A probléma felméréseinek, a lényeglátásnak az alkalmazása a konkrét szituációtól függetlenül is más helyzetben.
- A „Ki vagyok én?” témánál 3-4 generációs családfa készítése, a főbb felismerések, következtetések megfogalmazása.
- Szabadon választott parancsolat kapcsán riport készítése olyannal, aki konkrét élethelyzetében éli / élte meg a parancsolat etikai nehézségét; esetleg egy határkérdést.
- Absztrakt gondolkodásmód, logikai készség és az összefüggések meglátására való képesség fejlesztése az adott témákon keresztül.
- Cselekvési modellek, stratégiák megfogalmazása az egyes parancsolatok kapcsán.

Belső motiváció

- Elsősorban olyan attitűd kialakulását szeretnénk segíteni, ami egyáltalán számításba veszi a tettek következményeit, és számol azzal, hogy felelős mindenki a saját tetteiért.
- Az egyéni felelősségtől a közösségi felelősség felvállalását, megélését szeretnénk segíteni.
- Elősegíteni azt, hogy keresztyén fiatalok ne a folyamatos utólagos „tűzoltás” vagy kríziskezelés jellemezze etikai téren az életüket, hanem tudatos, előre gondolkodó, mérlegelő és jobb döntéseket hozó életet élhessenek.
- Ugyanakkor érezzék a kegyelem erejét, és világos legyen, hogy nem tudjuk 100%-osan megtartani a törvényt – nem is ezért tartjuk fontosnak.
- Hozzásegíteni a tanulókat ahhoz, hogy a Szentírás alapján felmutatott értékeket saját életükbe beépítsék és megélik mindennapi élethelyzeteikben.

Modul által preferált érettségi témakörök

- A 10 parancsolat általános etikája.
- A keresztyén etika normái a családi élet, munka és társadalmi élet területén. A Tízparancsolat etikai üzenete:
 - » Más istenek, az Egy és kiábrázolhatatlan Isten tisztelete,
 - » Isten nevével élni és visszaélni,
 - » Az idő rendje, ünnepek és hétköznapok, a munka és pihenés,
 - » A teremtett világ nyugalma, ökológiai etika, kultúra, civilizáció, média, technika.
- Keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Tanári tevékenység

Az egész modult érintő javasolt tanulásszervezési – módszertani ajánlások:

- tanári előadás, előre megadott vázlatok segítségével (pl. alapfogalmak),
- szituációs játékok az egyes parancsolatok kapcsán,
- filmelemzés filmrészletek, etikai helyzetekre való reagálás,
- páros és kiscsoportos szituációelemzés, cselekvési modellek kidolgozása,
- megbeszélés, problémafelvetések,
- vita különböző szélsőséges etikai nézetek megjelenítésére egy-egy témában,
- témához kapcsolódóan a tanuló önálló kutatásának segítése és annak a bemutatása (pl. kiselőadás, prezentáció),
- projektmunka szervezése és lebonyolítása (pl. az összefoglaló, számon kérő egység részeként egy-egy parancsolathoz kapcsolódó etikai helyzet megoldásával),

Részletes ajánlás, illetve a kapcsolópontok lehetősége az egyes tematikus egységekhez javasolva a következő táblázatban található (ezek változtatására az adott csoport igényeinek, speciális élethelyzetének, és meglévő ismereteiknek megfelelően lehetőség van).

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓ-PONTOK
1.	Bevezetés az keresztyén etikába, etikai alapfogalmak	Tanári tevékenység: a keresztyén etika alapfogalmainak szemléletes ismertetése, definíciók átadása. Tanulói tevékenység: A megismert fogalmak megfelelő szövegkörnyezetben való felismerése, alkalmazása.	Irodalom: Jó és rossz dilemmája az irodalomban Történelem: igazolható-e történelem tanulságából: a cél szentesíti az eszközt?
2.	Az ószövetségi és jézusi etika, a szeretet kettős parancsolata alapján „Megmondattam a régieknek... én pedig azt mondom Nektek...”	Tanulói tevékenység: Csoportmunka: Az ószövetségi és a Jézusi etika hasonlóságainak és különbözőségeinek felfedése: a Tízparancsolat vonatkozó részeinek összehasonlítása a Hegyi beszédben lévő Törvény magyarázatával. Tanári tevékenység: A szeretet kettős parancsának összekötő jellegét erősíteni az ószövetségi és az újszövetségi kontextusban.	Magyar nyelv: nyelvi-filológiai elemzés, összehasonlítás, érvelés Történelem: Jézus kora társadalmi viszonyainak ismerete
3.	Ki vagyok én? - A teremtettség, ember helye és feladata a teremtettségben - Az „én” Isten tükrében	Tanulói tevékenység: Saját családfa elkészítése. Egy-egy tanuló családfájának bemutatása, esetleg rövid elemzése az osztályban. Kollázs készítése képek, újságkivágások, anyagok segítségével a „Ki vagyok én?” kérdésre adott individualista – illetve bibliai értelmezésre. Tanári tevékenység: A bemutatott családfára való rövid reflexió, értelmezés, magyarázat, általánosabb jellegű következtetések megfogalmazása. Beszélgetés kezdeményezése arról, hogy milyen választ kaphatunk a körülöttünk lévő világból a „Ki vagyok én?” kérdésre, és milyen a Szentírásból.	Pszichológia: Énkép, önértékelés, stb. Irodalom, történelem: Az individualizmus kialakulása, térhódítása Dogmatika: Az istenképűség

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓ-PONTOK
4.	Ki az én felebarátom?	<p>Tanári tevékenység: A felebarát kérdésének helyzetgyakorlatára való reflexiók nyújtása a tanulók számára. A felebaráthoz való odafordulás módjának és indítékainak feltárása.</p> <p>Tanulói tevékenység: Az irgalmas samaritanus példázatának eljátszása mai kontextusba helyezve, mai szereplőkkel. A játék után a szereplők érzéseinek megfogalmazása (pozitívak és negatívak egyaránt).</p>	<p>Bibliai kortörténet: A zsidó és samaritanus ellentét. A zsidó felebarát értelmezés</p> <p>Tánc és dráma: A történet eljátszása kapcsán</p>
5.	A közösség: a keresztyén ember a gyülekezetben és a társadalomban	<p>Tanári tevékenység: Felvezeti, majd koordinálja a vitát. Végül a mustármag és kovász; vagy a föld sója példázat magyarázatával illusztrálja a keresztyének világban betöltött szerepének fontosságát.</p> <p>Tanulói tevékenység: Arra az alapvető kérdésre keressük a választ, hogy mit adhat a gyülekezet a keresztyén embernek, és mit adhat ő a közösségnek? Két állításról kellene vitacsoportot felállítani és vitatkozni: 1. Jó keresztyén lehetek közösség nélkül is, nincs szükségem feltétlenül valahová tartozni. 2. Elköteleződés és közösséghez való tartozás nélkül nem élhetek teljes hívő életet.</p>	<p>Szociológia Pszichológia - Csoportdinamika: Közösségek működése, az egyén helyzete a csoportban Bibliaismeret Retorika: A vita módszerei, eszközei</p>
6.	A Törvény: A Tízparancsolat és etikai konzekvenciái	<p>Tanári tevékenység: A Tízparancsolat és a törvényadás körülményeinek lefestése. A Tízparancsolat eredeti igealakjainak (nem felszólító módú!) üzenetének megfogalmazása.</p> <p>Az egyes parancsolatokat érintő szituációk kitalálása, a helyzet megoldására való segítség. A szituációk mindig érintik az egyes parancsolatok általános tanítását és a határterületeket is.</p> <p>Fontos lehet kulcsfogalmak használata, melyek az egyes parancsolatok etikai feldolgozásánál, a szituáció választásánál előtérbe kerülhetnek.</p>	

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓ-PONTOK
6.	<ul style="list-style-type: none"> - Isten és más Istenek (1-2.) - Isten és az ember (1-3.) - A pihenés napja: munkaetika (4.) - Szülők és felsőbbtség (5.) - Gyilkosság és határesetei (6.) - Kapcsolati és szexuáletika (7.) - Tiszteletben tartani a másét: (8-10.) 	<p>Kulcsfogalmak például:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Isten és más Istenek: bálványimádás és hiábavalóság - Isten és az ember: istenképünk és a kijelentés Istene - A pihenés napja: munkaetika: az élet normális, Istentől rendelt ritmusa, és annak felborulása a fogyasztói társadalomban - Szülők és felsőbbtség: a szerepekhez kötött tisztelet háttérbe szorulása és a kölcsönösség nélkülözhetetlensége; tolerancia, elfogadás - Gyilkosság és határesetei: Isten védi az életet (erről egy külön kiegészítő modul is szól, így részleteiben nem kell itt bele menni, ha választjuk azt a kiegészítő modult) - Kapcsolati és szexuáletika: felelősségvállalás kapcsolatainkban, a fogyasztói szemlélet szexuális életben való megjelenésének veszélye - Tiszteletben tartani a másét: kívánság, önzés és hazugság etikai következményei <p>Kieslowski 10 részből álló filmjének tematikájára is felfűzhető ez az egység, de elsősorban 12. osztályban ajánlott.</p> <p>Tanulói tevékenység: A Tízparancsolat ismerete memoriterként. Az egyes parancsolatok jobb megértését segítő szituációk eljátszása párban, nagyobb csoportban. Az etikai problémák felismerése és megfogalmazása. Keresztyén etikai szempontból releváns válaszok, megoldások keresése az egyes helyzetekben. Filmrészlet esetén filmelemzés írása (akár egy szereplő jellemfejlődéséről, akár a történet képzeletbeli folytatásáról, stb.).</p>	<p>Film: Kieslowski: Tízparancsolat Képzőművészet Jog: különböző jogi kérdések pl. a munka, pihenés- vagy épp gyermek jogai, stb. kapcsán</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓ- PONTOK
7.	A belső törvény: a lelkiismeret	<p>Tanári tevékenység: A lelkiismeret működéséről való rövid frontális ismeretátadás. Reflexió a tanulói kiselőadásra. Bibliai példák felmutatása a lelkiismeret működésével kapcsolatban. A bűnbocsánat és a kegyelem erejének felmutatása a bűntudattal szemben.</p> <p>Tanulói tevékenység: Kiselőadás tartása arról, hogyan látták a filozófiában a lelkiismeret szerepét; különösen Kant. Rövid vers / elbeszélés írása arról, hogyan figyelmeztetett bennünket a lelkiismeretünk; illetve hogyan oldódott fel lelkiismeret furdalásunk.</p>	<p>Irodalom: Arany balladái általában, pl. Ágnes asszony</p> <p>Pszichológia: A lelkiismeret és a bűntudat jelenségének összefüggése</p> <p>Filozófia: Kant, valamint különböző etikákban a lelkiismeret, mint mozgató erő megjelenése</p>
8.	Összefoglalás - számonkérés	<p>Tanári tevékenység: Egy összefoglaló prezentáció készítése a témakör kapcsán felmerült fontosabb információkról, definíciókról, ismeretekről. Mindenképpen felmutatni a kegyelmet, Krisztus munkáját, hiszen szembesülünk azzal, hogy nem tudjuk betartani a Törvényt.</p> <p>Tanulói tevékenység: Záró teszt megírása a tárgyi ismeretanyagból. Egy konkrét parancsolathoz köthető konkrét krízisre vonatkozó „akcióterv” megfogalmazása kimeneti lehetőségekkel.</p>	

F. KÖVETELMÉNYEK

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

	TÉMA	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
1.	Bevezetés az keresztény etikába, etikai alapfogalmak	Fogalom: erkölcs, etika, lelkiismeret, értékrend, norma, <i>hedonizmus, utilitarizmus, deontológia, relativizmus</i> , keresztény etika	A definíciók értelmezése, magyarázata (összevetve nem keresztény interpretációkkal).
2.	Az ószövetségi és jézusi etika, a szeretet kettős parancsolata alapján	Jézus törvény értelmezésének jellegzetességei, ismerete.	Az etikai különbségek és hasonlóságok felismerése, megfogalmazásának képessége; illetve a folytonosság felfedezése a bibliai etikában.
3.	Ki vagyok én? - A teremtettség, ember helye és feladata a teremtettségben - Az „én” Isten tükrében	Aktív részvétel a családfelelősségének kialakításában, az alapvető összefüggések megértése ezzel kapcsolatban (pl. öröklődő konfliktusok, egyéb jellegzetességek a generációkban).	A teremtettségből adódó többlet felismerése, megfogalmazása a világban lévő individuális válaszokkal szemben. A teremtettségből fakadó feladat, küldetés keresésének képessége, igénye.
4.	Ki az én felebarátom?	Jézus válaszában ismerete az irgalmas samaritánus történetéből (az egész történet ismeretével).	A történet mai kontextusban való értelmezésének képessége akár konkrét helyzetekkel való behelyettesítéssel.
5.	A közösség: a keresztény ember a gyülekezetben és a társadalomban	A két állításról szóló vitában történő egyértelmű állásfoglalás kialakítása indoklással együtt.	A közösségi vonatkozások mellett a társadalmi felelősségvállalás és szerep érzékeltetése indoklással együtt.

	TÉMA	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
6.	<p>A Törvény: A Tízparancsolat és etikai konzekvenciái</p> <p>Isten és más Istenek (1-2. parancsolat)</p> <p>Isten és az ember (1-3 parancsolat)</p> <p>A pihenés napja: munka-etika (4. parancsolat)</p> <p>Szülők és felsőbbség (5. parancsolat)</p> <p>Gyilkosság és határesei (6. parancsolat)</p> <p>Kapcsolati és szexuáletika (7. parancsolat)</p> <p>Tiszteletben tartani a másét: (8-10. parancsolat)</p>	<p>Az egyes parancsolatok etikai summájának megfogalmazása. A szituációk történelmi részének megértése.</p>	<p>A szituációk árnyalt szemlélése, megoldási modellek készítése, stratégiák megfogalmazása egy-egy helyzetre.</p>
7.	<p>A belső törvény: a lelkiismeret</p>	<p>A bibliai tanítás ismerete és a lelkiismeret szerepének rövid, tömör megfogalmazása. Krisztus váltságának szerepéről való tudás.</p>	<p>Összehasonlítás a filozófiai lelkiismeret fogalom és a teremtettségi rend között. Egyéni reflexió arra, miért fontos Krisztus váltsága a lelkiismeretünk működése közben.</p>

HITTANI ALAPKÉRDÉSEK

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Hittani alapkérdések

Típus: Alapmodul

Csoport: Dogmatika

Cím: A református hittan alapkérdései

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Felnőtt, érett, cselekvőképes hit kialakulásának és megélésének a segítése.
- Az adott dogmatikai tételek kapcsán hitvallásainkra, a Heidelbergi Káté és a II. Helvét Hitvallás vonatkozó kérdés-feleleteire való rámutatás, a hitvallásokban való jártasság elősegítése.
- Református dogmatika alaptételeinek tanulócentrikus, biblikus közvetítése, és azok gyakorlati megvalósulásainak, mindennapi életre való konzekvenciáinak áttekintése a diákok narratív interpretációjának elősegítésével.
- A modulhoz tartozó dogmatikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése, mely ismeretanyag elsajátításával a tanuló elégséges ismeretet szerez a református hittan középszintű érettségi teljesítéséhez.
- Önismeret, énkép fejlesztése Isten és az ember kapcsolatát magában foglaló dogmatikai témák kapcsán.
- Logikai kompetencia fejlesztése a református dogmatika alapigazságaiban rejlő összefüggésekre áttekintése révén.
- Annak a tudatosítása, hogy a hit ismeretekből épül fel, illetve a hit megélését segíthetik a rendszerezett ismeretek.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 2. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 14 egység / 15-21 óra

Kiegészítő megjegyzés: ----

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés a református hittan rendszerébe, alapfogalmak	1-2 óra
2.	Isten kijelentése	1 óra
3.	Az Ige hármasság alakja, Sola Scriptura	1-2 óra
4.	A hit – Sola Fide	1 óra
5.	A Szentháromság Isten	1 óra
6.	A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése	1-2 óra
7.	A bűn kérdése	1 óra
8.	A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus	1 óra
9.	A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	1-2 óra
10.	A Szentlélek Isten személye és munkája	1-2 óra
11.	Törvény és evangélium	1 óra
12.	Az anyaszentegyház	1 óra
13.	Az eljövendő világ és örök élet	1 óra
14.	Összefoglalás az Apostoli Hitvallás alapján, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	15-21 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK**Ismeretek**

- Az Apostoli Hitvallás szöveghű ismerete.
- A hitvallásos alapfogalmak ismerete.
- Alapvető ismeretek általános vallásos fogalmakról (kultusz, tabu, szent).
- Alapvető bibliai fogalmak tisztázása, ismerete (pl. gondviselés, egyház, törvény, evangélium, stb.).
- Egyháztörténeti ismeretek arról, milyen korszakokban hogyan változott a fogalmak használata és hogyan értelmezhetők napjainkban.

- Az egyház mint térben és időben egy közösség, egyházi élet napjainkban.
- Kiemelten fontos a két sákramentum tudatos megélésének tanításbeli megalapozása.
- *Kompetenciák: cselekvés, alkalmazási készség*
- Tájékozottság az Apostoli Hitvallás biblikus alapjait illetően.
- Tájékozottság a biblikusan megalapozott tanokat illetően.
- A keresztyén világlátás összefoglalható megmutatása, összehasonlítva más fel fogásokkal.
- Absztrakt gondolkodásmód, logikai készség és az összefüggések meglátására való képesség fejlesztése az adott témákon keresztül.
- A modul felsőbb évfolyamokban (11-12.) történő használata esetén kiemelten fontos a két sákramentum tudatos megélésének gyakorlati megalapozása

Belső motiváció

- Eligazodni a sokféle hit között, megtalálni és felmutatni a keresztyénen belül a „saját” meggyőződést. Az egyéni felelősségtől a közösségi felelősség felvállalását, megélését szeretnénk segíteni.
- Az óráknak támogatniuk kell az egyéni felismeréseket, megfogalmazásokat, akkor is, ha elsőre nem a Heidelbergi Káté mindenre kiterjedő alaposságával szólnak meg. A modul elvégzésekor számolni kell azzal, hogy „kemény eleddel” nem kezdhető el a hitvallásos élet.
- A tanulóknak szükséges érezniük, hogy a tanok nem elvont szituációkon keresztül érkeztek az emberi világba, hanem ezek azok, melyeket Isten kijelentett.
- Tudatosná kell tenni, hogy e témakörökben előjövő kérdésekre adható válaszok nem gyors válaszok.
- Tudatosná kell tenni, hogy e témakörökben előjövő kérdésekre adható válaszok a mindennapi hitgyakorlást segítik.
- A modul felsőbb évfolyamokban (11-12.) történő használata esetén kiemelten fontos a két sákramentum megélésének belső megalapozása.

Modul által preferált érettségi témakörök

(Mivel a modul tulajdonképpen egy jól összefoglalt káté is lehetne, ezért a preferált témáknál csak a leghasználatosabbak sorakoznak.)

- A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése
(Az ember teremtése, a teremtésvédelem, Jézus gyógyításai, A Zsoltárok könyve, stb.)
- A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus
(A nagyhét eseményei, a reformáció története)

- A sákramentumok: a keresztség
- A sákramentumok: az úrvacsora
- Az anyaszentegyház

További lehetőségek: missziói parancs, a tanítványok, az egyházi élet, a református közösségi kegyesség, az ősegyház történet – Pál apostol missziói útjai, stb.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Tanári tevékenység

A modul végigtárgyalásánál az összes lehetséges tanári tevékenység használható és használandó, ahol szükséges, külön is jelölve vannak, itt egy általános felsorolás következik.

- tanári előadás
- szituációs játékok az egyes parancsolatok kapcsán
- páros és kiscsoportos megbeszélés
- vita
- önálló kutatás
- projektmunka

Tematikai egységekhez javasolt tevékenységek és kapcsolópontok

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
Bevezetés a református hittan rendszerébe, alapfogalmak	Tanári: A fogalmaknak a mindennapokba átment formáinak végiggondolása motivációként, beszélgetéssel formában. Lexikon-cikkek segítségével. Tanulói: Ezek rendszerezése, esetleges „hittan-szó-tár”füzetbe való lejegyzése.	Irodalom, nyelvészet: lexikonok
Isten kijelentése	Tanári: előadás. Tanulói: motivációként szituációs játék a jól ismert formákban: mutogatás, rajz, halandzsa-nyelv. Az óra menete szerint két fő részre oszlik: a megértés témakörének körüljárására és az isteni közlés megértésének felismerésére.	

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
Az Ige hármaskör alakja, Sola Scriptura	<p>Tanulói: kiscsoportos munka: egy esemény különböző források szerinti kitárgyalása, ez lehet nyugodtan mindennapos iskolai történet is. Pl. 3 elbeszélő egy címzetthez.</p> <p>A játék során a cél az, hogy a tanulók felismerjék: a hiteles forrásból lehet a legpontosabb, legmegbízhatóbb információt kinyerni, a többi bizonytalan.</p> <p>Minden további nélkül lehetséges akár egy egész órát ennek a témakörnek szánni és a következő órán konkrétan a Bibliáról mint forrásról beszélni.</p> <p>Tanári: Előzetesen feladatként ki lehet osztani egy átlagos hírt „szerkesztésre”, esetleg képi megjelenítésekkel együtt.</p>	<p>Sajtó: hírekkel, hírközléssel kapcsolatos mindig aktuális viták</p>
A hit – Sola Fide	<p>A bizalom-hit fogalom párra épített óra. Motivációs történetként használható pl. a bűneset története, az „elbukás” pillanata.</p> <p>Tanulói: Az ún. „film-nézős” módszer: tanulók eljátszzák a történetet, újra és újra „visszalassítva” míg fel nem fedezhető a megingás pillanata (ez sokféle lehet). Ezt vagy egy hasonló bevezetést követhet (de mindenképpen csak követheti!) a hitről szóló beszélgetés. Tanári: jegyzet készítése montázs-szerűen, közösen összeszedett fogalmakból a táblára (vagy számítógépes diára, stb.)</p>	<p>Képzőművészet: kollázsok, modern képzőművészeti technikák</p>
A Szentháromság Isten	<p>Tanulói: Előzetes feladat: természeti jelenségek felkutatása, irányítottan a klasszikusnak számító Nap, szél, stb. jellemzőinek összegyűjtése.</p> <p>Tanári: magyarázat, történeti, egyháztörténeti felosztások felmutatása.</p> <p>A legideálisabb esetben az ember lelkében megszülető képek kirajzolják a lényegében egy, személyében háromság Isten alakjait.</p>	<p>Természettudomány: leírások, magyarázatok, a tudomány határai</p>

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése	<p>Tanulói: Kiscsoportos munka, tanári vezetéssel. Különböző teremtéstörténetek, eredetmitoszok feldolgozása képekkel, szövegekkel, ezek összehasonlítása, elemzése tanári vezetéssel. Célszerű a csoportokon belül részfeladatokat kijelölni, hiszen a téma „nehéz”.</p> <p>Amennyiben két óra áll rendelkezésre, a második órán az előző eredményeiből lehet kiindulni: a továbbvezető kérdés: mi volt a különböző teremtéstörténetekben a cél?</p> <p>Tanári: Ennek mentén magyarázatban, jegyzetelhető módon a témák jól körüljárhatóak.</p> <p>(Fontos egy ilyen felosztás esetében, hogy a bibliai teremtéstörténet, mindenható és gondviselő Isten képénél IS használni kell képeket, szövegeket, filmrészletet, stb. mert veszély, hogy a feldolgozott történetekhez képest az általunk megmutatandó „szürke” marad.)</p>	<p>Irodalom: kozmogóniák</p> <p>Képzőművészet: teremtéstörténetek</p>
A bűn kérdése	<p>Tanulói: Ideális esetben informatikai jellegű órát lehet tervezni, pl. keresőprogrammal aktuális híreket találni, felvillantani, elemezni. (Ez természetesen hasonlóan jól működik hozott képekkel, stb.)</p> <p>Tanári: Az általánostól a személyesebbig vezető úton tanári magyarázattal kell ismertetni a bűn általános illetve konkrét okait és következményeit. Amennyiben van lehetőség, érdemes aktuális filmrészletekkel is illusztrálni (Sin City, Az Isten városa, A fülke, stb. Fontos, hogy vagy nagyon ismert, vagy nagyon ismeretlen filmek legyenek!)</p>	<p>Informatika: számítógép, internet-használat</p> <p>Film: szemelvények kortárs művekből</p>
A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus	<p>Tanári: Krisztus megváltó munkájáról szóló tanítás (jó esetben) átisméllése. Krisztus-szimbólumok elemzése kiscsoportos munkában. A fő hangsúly „a felbecsülhetetlenül drága, mégis ingyen van” beláttatásán kell, hogy legyen.</p>	<p>Képzőművészet: szimbólumok</p> <p>Felekezettudomány: különböző keresztyén kultúrkörök bemutatása</p>

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	<p>Tanulói: szokások bemutatása megbeszéléssel, személyes történetek a kereszteleőről (előzetesen kérhetünk képeket, családi történeteket /amennyiben vannak/ kereszteleőről.) A képeken is jól látható, de amennyiben az adott közösségben jelen van az úrvacsora szokása, ott is megfigyelhető, hogy két közösség valósul meg: Isten és ember, illetve ember és ember között.</p> <p>Tanári: magyarázat, összefoglaló jelleggel a két sákramentum szereztetéséről, fontosabb elemeiről, tartalmáról.</p>	
A Szentlélek Isten személye és munkája	<p>Tanári: magyarázat a Szentlélek elnevezéseiről: pártfogó, vigasztaló, ószövetségi megjelenés stb. Ezek beszélgetéses kibontása. Átvezető kérdés(kör), miért van ezekre a mindennapokban szükség? Tanulói: önálló munka, majd közös elemzés: mikor és mire volt szüksége az egyháznak (és/vagy a keresztyén embernek az Isten ilyen formájú jelenlétére? Segítő kezdés, ha Jézus ígéretével vezetjük be. A Szentlélek Isten jelen pillanatban való munkáját jelentse a tanulóknak, ehhez szükséges, hogy a tanári magyarázat ne iktasson közbe szükségtelen, terhelő képeket.</p>	

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
Törvény és evangélium	<p>Tanulói: beszélgetés egy kiválasztott etikai parancsról: miért van szükség rá? A válaszokban megfogalmazott igazságokat három csoportba gyűjtve a táblára (diára, stb.) gyűjtve előhozható a törvény hármassá: a tükör, a fék és az ösztönző erő. Különösen a tertius usus legis, a harmadik haszon.</p> <p>Tanári: a beszélgetés vezetése után. a záró tanári értékelésben fontos, hogy megjelenjen: a keresztyén ember nem félelemből, hanem megszabadíttósága okán használja a törvényt. Érdemes a kiválasztott parancsolat mellett (vagy helyett) egy a tanulók által ismert szabályt elemezni. (Kresz-szabályok, Házirend, stb.)</p>	<p>Jog: törvények, rendeletek haszna</p> <p>Társadalomtudomány: különböző csoportok szokásai</p> <p>Pszichológia: törvények különböző életkorokban</p>
Az anyaszent-egyház	<p>Tanulói: egyéni munka, önjellemzés készítése (röviden, akár apróhirdetési formában, stb.), majd újabb jellemzés készítése a múlt felidézésével együtt. Az utolsó körben a jövőbeni tervek hozzáadása történik.</p> <p>Tanári: A fentiek elkészülte után tanári vezetéssel lehet a sokféle „egyénből” közösséget kreálni, akár a felsorolt múlt-, jelen-, jövőbeli tulajdonságok egymás utáni felsorakoztatásával.</p> <p>Az elkészült közösség „egy személy” lesz, a tanári magyarázatban visszautalva erre a játékra jegyzetelhetően lehet megfogalmazni az egyház jellegzetességeit, érdemes használni a Heidelbergi Káté ide vonatkozó passzusát, természetesen nem szó szerinti formában és a különböző képeket: pl. Krisztus teste.</p> <p>Fontos, hogy az így bemutatott egyházat (ahogy a tanulókból létrejött „csoportot” is) szóban és esetleg képben is Jézus körül helyezzük el, így nyer értelmet a magyarázat.</p>	

TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉGEK	KAPCSOLÓPONTOK
Az eljövendő világ a test fel-támadása és az örök élet	<p>Tanulói: Vita-óra. Előzetes felkészülést igényel, egyéni feladat a különböző világ-vége jóslatok összegyűjtése, prezentálása. Ez számtalan formában történhet, egy fontos, hogy mindenképpen képi is legyen. A vita szerencsés, ha csoportok között folyik, amennyiben pl. prezentációk bemutatására kerül sor, adjunk lehetőséget a bírálatra, így a vitára.</p> <p>A legjobb, ha a vita végére elfognak az érvek, mert ez jellemzi legjobban az emberi tudás végességét, a spekulációk szűklátókörűségét, stb.</p> <p>Tanári: nagyon pontosan és nagyon korrektül tanári magyarázatban elő kell jönnie azoknak az információknak, melyek a Szentírásból tudhatóak. Ezek fűzetbe való részletezése fontos iránytű lehet a későbbiekben.</p>	<p>Nyelvészet, retorika: érvelés</p>
Összefoglalás az Apostoli Hitvallás alapján, témazárás	<p>Tanári: összefoglaló prezentáció készítése az összefoglaló órára, interaktív felhasználásra. Munka közben a tanulói kérdéseket mindenképpen be kell vezetni a prezentációba, mert, amennyiben lehetséges a témazáró dolgozat számonkéréses része mellett egy beadandó dolgozat, vagy egy órán egyénileg kidolgozandó „probléma-megoldó” írás elkészítése is zárhatja a modult.</p>	

F. KÖVETELMÉNYEK

Az alábbi táblázat tartalmazza a tematikai egységekhez tartozó követelményrendszert, mely a minimum és optimum követelményeket hozza fogalmak, összefüggések szintjén.

	CÍM	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
1.	Bevezetés a református hittan rendszerébe, alapfogalmak	A fogalmak formai ismerete.	A fogalmak felhasználói szintű ismerete (értelmező magyarázattal).
2.a	Isten kijelentése	Fogalom: általános és különös kijelentés.	Az önmagáról kijelentést tevő Isten megnyilvánulásainak teljes ismerete, összehasonlítása, értékelése.
2.b	Az Ige hármasság alakja, Sola Scriptura	A Sola Scriptura reformátori alapelv jelentésének ismerete.	Az Ige hármasság alakjának ismerete.
3.	A hit – Sola Fide	A Sola Fide reformátori alapelv jelentésének ismerete.	A hit fogalmának ismerete és magyarázata.
4.a	A Szentháromság Isten	A Szentháromság fogalmának ismerete.	A Szentháromság Isten lényegének és formáinak ismerete. A predestináció fogalmának ismerete.
4.b	A Teremtő Isten, Mindenható Atya, Isten gondviselése	A Teremtő és Gondviselő Isten fogalmának ismerete.	A Teremtő, Gondviselő, Mindenható Isten fogalmának magyarázata.
4.c	A Megváltó Isten – Sola Gratia, Solus Christus	A Sola Gratia és a Solus Christus reformátori alapelvek jelentésének ismerete.	A két reformátori alapelv jelentésének kifejtése.
4.d	A Szentlélek Isten személye és munkája	A Szentlélek Isten szerepe a Szentháromságban.	A Szentlélek Isten személyének és munkájának fő jellemvonásai.
5	A sákramentumok: keresztség és úrvacsora	A sákramentumok egy szituációban való működésének ismerete, a szerzetési igék memoriterszerű ismerete.	A sákramentumok elvi és gyakorlati jelentőségének ismerete, gyakorlati példák társítása.

	CÍM	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
6	Törvény és evangélium, A megváltás	A törvény és evangélium fogalmának ismerete, a törvény hármaskörének ismerete. Az általános és a különös kijelentés fogalmának ismerete.	A törvény és az evangélium összehasonlítása, Krisztus váltságművének értelmező elhelyezése az összehasonlítás során.
6.b	A bűn kérdése	A bűn fogalmának ismerete.	Az eredendő bűn kérdéskörének ismerete.
7.	Az anyaszentegyház	Az anyaszentegyházról szóló hitvallási részek szöveghű ismerete. A közösség fogalmának megértése.	Az anyaszentegyházról szóló hitvallási részek ismerete, értelmezése, személyes elhelyezkedés. A különböző képek ismerete, helyes használata.
8.	Az eljövendő világ és örök élet	Isten ígéretei közül egy-kettő ismerete.	Isten ígéreteinek ismerete, eligazodás a különböző fel fogások között.
9.	Összefoglalás az Apostoli Hitvallás alapján, témazárás	A feladatok végrehajtása, dolgozat elkészítése, teszt megírása és az órákon való együttműködő részvétel. Az Apostoli Hitvallás memorterszerű ismerete.	Az aktív együttműködés az órákon, széleskörű munka elvégzése a dolgozatokhoz, a teszt eredményes megírása. Az Apostoli Hitvallás alkalmazott ismerete.

EGYHÁZTÖRTÉNET – ALAPMODUL

ÉRTELMEZŐ MEGJEGYZÉSEK AZ EGYHÁZTÖRTÉNET ALAPMODULJAIHOZ

Az egyháztörténet alapmodulokhoz az alábbi modulváltozatok készültek el:

- A.) Egyetemes egyháztörténeti alapmodul (16-24 óra) Javasolt: 20 óra.
- B.) Magyar egyháztörténeti alapmodul (15-24 óra) Javasolt: 18 óra.
- C.) Rövidített alapmodul (egyetemes és magyar egyháztörténet) (18-24 óra). Javasolt: 20 óra.

A kerettantervben az óraszámokat minimum-maximum határok között határozzuk meg. A helyi tantervben már csak az adott intézményben meghatározott tananyaghoz kapcsolódó óraszám használható. A minimum óraszám a tantervből eredő legkevesebb órát (kiegészítő anyagok nélkül), a maximum a javasolt óraszámok magasabb értéke mellett a kiegészítő anyagokat is tartalmazza. A javasolt óraszám biztosítja a szaktanár számára, hogy a minimális anyagon túl egyes részeket hangsúlyozzon.

Az egyháztörténeti alapmodulok három alapmodulja közül vagy az A és B modul együttesen alkalmazandó, vagy ezek kiválthatóak a C-modullal (A+B // C).

Megjegyzés:

A modulokkal kapcsolatosan hivatkozunk a református művelődéstörténet modulokra. Ezek a kidolgozás alatt álló kiegészítő modulok a középiskola egyes évfolyamaihoz kapcsolódóan tartalmazzák az adott év közismereti anyagához kapcsolódó egyháztörténeti ismereteket, azt a sajátos művelődés-, irodalom-, zene- és tudománytörténeti református többlettudást, amely az általános műveltség keretei között a református kötődés és identitás fontos részét jelenthetik.

Azok az egyházi iskolák, amelyek a helyi tantervükbe a középiskola valamennyi évfolyamán beépítik a református művelődéstörténeti kiegészítő modulokat, az egyháztörténeti alapmodulokat a művelődéstörténeti modulokkal teljesítik, azaz helyettesíthetik.

A modulválasztás:

A háromféle alapmodul körében a szaktanár választása szerint például az alábbi megoldások lehetségesek:

A C.) rövidített alapmodult csak indokolt esetben javasoljuk alkalmazni. Mérleghető érvek: ha a csoport magas szintű történelemoktatásban részesül, de az egyháztörténetet akár a csoport, akár a vallástanár, lelképásztor nem tartja kiemelkedően fontosnak, csak az érettségi minimum teljesítését tűzik ki célul. A moduláris tanterv felépítése során természetesen adódik olyan prioritás-sor felállítása, amikor az etika vagy a bibliaismeret jelentősebb óraszámot igényel, így az egyháztörténetre kisebb időkeret biztosítható. Ebben az esetben ennek a modulnak a 11-12. évfolyamon van leginkább helye, amikor már biztonságosabban lehet építeni a már meglévő történelmi ismeretekre.

Az A.) és a B.) az ajánlott alapmodulok. Ha nincs különös indok a C.) rövidített alapmodul alkalmazására, úgy ezek az alapmodulok biztosítják egy református (vallású) középiskolástól elvárható felekezettörténeti általános műveltségi szintet. A B.) modul helye a 10. évfolyam 2. féléve után már ajánlható. A B.) magyar egyháztörténeti alapmodul önállóan is alkalmazható, akár meg is előzheti az A.) alapmodult. Ha az érettségi vizsgán nagyobb hangsúlyt kap az egyháztörténet, úgy ennek a két alapmodulnak az alkalmazása az érettségi előtti másfél évben javasolható.

A B.) alapmodul igen tág határokat biztosít kiegészítő anyagok feldolgozására, ennek a modulnak a legszélesebb a választható időkerete.

Az egyháztörténeti alapmodulokhoz választható kiegészítő modulok címei:

- Jól van, jó és hű szolgám...: Portrék az egyetemes egyháztörténetből.
- Őrállóvá tettelek...: Portrék a magyar egyháztörténetből.
- A hitét megvalló egyház.

Ezek a kiegészítő modulok módszertani útmutatóban részletezett esetekben beépülhetnek az egyháztörténet A (*egyetemes*) vagy B (*magyar*) egyháztörténeti alapmoduljaiba.

EGYETEMES EGYHÁZTÖRTÉNET (A)

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE:

Név: Egyetemes egyháztörténet

Típus: Alapmodul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: Tegyetek tanítvánnyá minden népet!

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Isten Igéje hatásának, Isten ígéretei megvalósulásának meglátása és megértése egyes történelmi korszakokban, különböző társadalmakban.
- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének példákon keresztül történő bemutatása a különböző történelmi korszakokban, a keresztyénség egész világon való elterjedése néhány főbb állomásának, szakaszának bemutatása.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmesség bemutatása különböző népek, korok, személyiségek életében (jó és rossz példák alapján). Az eltérő történelmi korszakok kiemelt fordulópontjain előforduló személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élet-történethez való kapcsolat segítése.
- A történelmi események érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhöz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti háttérének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja. A történelem érettségi követelmények református nézőpontú átismétlése, árnyalt elsajátításának támogatása.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az emberiség életét.

- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források többszempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 12 egység / 18-24 óra. Javasolt: 20 óra

Kiegészítő megjegyzés: A 4 református művelődéstörténet modul választása esetén ez az alapmodul nem szükséges.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Az ősegyház útja az államvallásig	1-2 óra
2.	Az egyetemes zsinatok és a pápaság	1-2 óra
3.	Az egyházszakadás	1 óra
4.	A középkori egyház: misztikum és hatalom	1-2 óra
5.	Szerzetesek, eretnekek, előreformátorok	1-2 óra
6.	A reformáció kora, Luther, Kálvin	3-4 óra
7.	Protestáns etika és kegyességi irányzatok a XVII–XVIII. sz.-ban	1-2 óra
8.	Misszió az ipari forradalom korának társadalmában	1 óra
9.	Világmisszió	1-2 óra
10.	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	2 óra
11.	Egyház és globális kihívások	1-2 óra
12.	Összefoglalás, témazárás	2 óra
	Összesen:	16-24 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Az egyház mint a Szentlélek munkája, a Krisztus teste, Isten választottainak közössége.
- Isten gondviselése közösségek és az egyéni sorsok példáin át.
- Az emberi esendőség és az isteni kegyelem néhány példája.
- Isten Igéjének mindenkor aktuálisan ható ereje, az egyház jelenléte kora társadalmában.
- Isten megszólító Igéjének az adott korban való meghallása.
- A keresztyény misszió világszerte. A legfontosabb felekezetek.
- A keresztyén tanrendszer néhány kiemelt elemének történeti vonatkozásai.
- Az egyházszervezet néhány meghatározó változása.
- A keresztyénség megújításának szükségessége.
- A kegyesség, a hitvalló élet néhány egyéni és közösségi példája.
- Az egyháztörténeti közös műveltség megalapozása.

Cselekvés, alkalmazási készség

- Szövegértési és önálló tanulási kompetenciák fejlesztése.
- Ismeretszerzés történelmi atlaszok, térképek, ábrák, adatsorok, grafikonok segítségével.
- Önállóan szerzett ismeretek rendszerezése tanári útmutatással.
- Kiselőadások, tanulói beszámolók bemutatása, esetenként digitális megoldások támogatásával.
- Vitakultúra, érvelés fejlesztése. Egyes szituációk megjelenítése.
- Néhány egyháztörténeti jelentőségű kérdésben többféle értelmezés ismerete, a református álláspont melletti érvelés képessége.

Belső motiváció

- A [magyar református] keresztyén identitás erősítése, tudva, hogy az ifjabb generáció szintén a saját korában és történelmi helyzetében éli hitvalló életét.
- A gyülekezethez, az egyházközséghez és az anyaszentegyházhoz való elköteleződés kognitív, érzelmi és felelősségvállalásban megjelenő elemeinek mélyítése.
- A keresztyén küldetésben, élethivatásban, szolgálatban vállalt küzdelmek és áldozatok jelentőségének megélhetővé tétele.
- A református keresztyén ünnepek mélyebb átélésének támogatása.
- A közösséghez való tartozás erősítése közös hagyományaink és múltunk tudatosításával.
- Az emberi esendőség, a bűn szerepének és Isten kegyelmének megértése az egyháztörténet egyes eseményei kapcsán.

Modul által preferált érettségi témakörök

- Az egyház történelmének kezdetei, a keresztyénség a Római Birodalomban.
- A reformáció német és svájci ága.
- A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században.
- Kiemelkedő egyháztörténelmi személyiségek, példák Krisztus elkötelezett követésére.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

- Tanári előadás,
- kooperatív tevékenységek, páros és kiscsoportos megbeszélés,
- vita, dramatikus megjelenítés,
- önálló kutatás,
- projektmunka.

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

A tevékenységek oszlopban dőlt betűvel tüntettük fel a szabadon választható, kiegészítő ismeretrészeket.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
1.	Az ősegyház útja az államvallásig	<p>Tanulói tevékenység: A Szentírás, mint egyháztörténelmi forrás. <i>Digitális bemutató vagy táblakészítés: keresztyén mártírok. Mártírakták forráselemzése, képi ábrázolások értelmezése.</i> A keresztyénség terjedése – térképek segítségével.</p> <p>Tanári tevékenység: Az egyház létrejötte. <i>Az egyház teológiai, szociológiai és történelmi értelmezése. A misszió hatásosságát befolyásoló tényezők.</i> A keresztyénség hitelessége és többlete más korabeli vallásokhoz képest. A keresztyénség terjedése és a római birodalmi valláspolitikai egyes példái. <i>Az őskeresztyén / ókeresztyén liturgia és kegyesség.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A keresztyénség kialakulása, tanításai és elterjedése. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása.</p> <p><i>Földrajz:</i> a Földközi-tenger térsége.</p> <p><i>Etika; filozófia:</i> A keresztyénség története. Az európai civilizáció és kultúra zsidó-keresztyén gyökerei.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Keresztyén himnuszok.</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
2.	Az egyetemes zsinatok kora és a pápaság	<p>Tanulói tevékenység: Térképelemzés alapján: a kereszténység terjedése 1000-ig. <i>Zsinati viták és hitvallások – forráselemzés vagy szituációs játék. Egyházszerkezeti séma készítése illetve elemzése. Beszámolók: az apokrif könyvek, egyes fontos bibliafordítások; Augustinus.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Néhány fontosabb egyházatya. Kanonizáció és bibliafordítások. <i>Meghatározó teológiai és dogmatikai viták a X. századig. A pápai hatalom kialakulása.</i></p>	<p><i>Földrajz:</i> Európa, Ázsia.</p> <p><i>Történelem:</i> A Frank Birodalom kialakulása (és a pápai állam).</p> <p><i>Etika; filozófia, magyar nyelv és irodalom:</i> vitakultúra fejlesztése.</p>
3.	Az egyházszakadás	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók a remeteségről illetve a Reguláról.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>A szerzetesrendek kialakulása Keleten és Nyugaton. Az egyházszakadás teológiai és társadalmi okai, jogi értelmezése.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A nyugati és keleti kereszténység.</p> <p><i>Földrajz:</i> A Földközi-tenger térsége.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Bizánci művészet.</p>
4.	A középkori egyház: misztikum és hatalom	<p>Tanulói tevékenység: <i>Térkép- és forráselemzés: a kereszties hadak. Képelemzés: a romanika és a gótika kegyessége. Beszámolók: Az universitas. Ünnepek a középkorban. Assisi Ferenc.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>Az egyház társadalom- és életmód-szervező szerepe a középkorban. Szakralitás a mindennapokban. Az európai misszió a reformációig. Invesztitúraharcok. A pápaság fénykora, az avignoni fogság és a nyugati egyházszakadás. Az egyház elhajlásának jellegzetes vonásai.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. Egyházi és világi kultúra a középkorban. Korok, korstílusok. Hétköznapi élet a középkorban. Nyugat-Európa válsága és fellendülése a XIV–XV. században. A közép- és kelet-európai régió államai.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> A mise. A gregorián.</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
5.	Szerzetesek, eretnekek, előreformátorok	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolólok: a szerzetesi életforma; művészet és egyház. Dramatikusan megjelenítés: egyes eretnekmozgalmak; az inkvizíció.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>A szerzetesi életrészlet. Elő-reformációs törekvések: Wyclif és Husz. A reneszánsz pápák.</i></p>	<p>Történelem: Itália, a humanizmus és a reneszánsz. Világkép, eszmék, ideológiák.</p> <p>Vizuális kultúra: A reneszánsz</p> <p>Étika: hit és vallás, a világ-vallások emberképe és erkölcsi tanításai, az intolerancia, mint erkölcsi dilemma.</p>
6.	A reformáció kora, Luther, Kálvin.	<p>Tanulói tevékenység: <i>A reformáció terjedése térképek alapján. Forráselemzés: A 95 pont. Kálvin munkássága. Reformátori életutak. Dramatikusan megjelenítés: hitviták. Filmelemzés: Luther.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>A reformáció német és svájci ága. Luther Márton, Zwingli Ulrich, Kálvin János. Az ellenreformáció és a katolikus restauráció Európában. Vallásháborúk. A jezsuita rend.</i></p>	<p>Történelem: Reformáció és katolikus megújulás.</p> <p>Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai.</p> <p>Vizuális kultúra: A barokk.</p> <p>Ének-zene, egyházi ének: A korál. A barokk zene.</p>
7.	Protestáns etika és kegyességi irányzatok a XVII–XVIII. században.	<p>Tanulói tevékenység: <i>Dramatikusan megjelenítés: kegyességi irányzatok. Viták az angol polgári forradalom idejéből.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>A puritanizmus. A protestáns ortodoxia és a pietizmus. Az istentisztelet megújulása. A protestáns munkaetika. A reformáció korának néhány jellegzetes teológiai vitája. Református hitvallásaink.</i></p>	<p>Történelem: Az atlanti hatalmak (Hollandia és Anglia) felemelkedése. Az angol polgárháború és a parlamentáris monarchia kialakulása.</p> <p>Földrajz, fizika: A világkép és a természettudományok átalakulása.</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
8.	Misszió az ipari forradalom korának társadalmában	<p>Tanulói tevékenység: Felekezetek családfája. <i>Dramatikus megjelenítés: az ipari forradalom hatása a családokra, a társadalmi mobilitásra.</i> Beszámolólok vagy esszéírás egyes keresztyén civil szerveződésekről (pl. Bibliatársulat, YMCA, Üdvhadsereg).</p> <p>Tanári tevékenység: A felvilágosodás. <i>Egyházkritikai és egyházellenes irányzatok. A vallásszabadság kérdései a felvilágosult abszolútizmus és a polgári államok korában.</i> Újprotestáns felekezetek. Wesley, Spurgeon. A belmissziós törekvések. <i>Karitatív tevékenységek. A római katolikus egyház reagálása.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A felvilágosodás. A francia forradalom eszméi, irányzatai, hatása. Az ipari forradalom és hatásai. Az iparosodás új szakaszának hatásai (társadalom, gondolkodás, életmód, épített és természetes környezet). A modern polgári állam jellegzetességei.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire.</p> <p><i>Ének-zene, vizuális kultúra:</i> A keresztyén műveltség, mint közös kulturális alap.</p> <p><i>Egyházi ének:</i> Ébredési mozgalmak. Romantikus zeneművek.</p> <p><i>Erkölcstan; etika:</i> A szabadság rendje: jogok és kötelességek. A társadalmi igazságosság kérdése.</p> <p><i>Földrajz:</i> Urbanizációs folyamatok és hatásaik.</p> <p><i>Filozófia:</i> a felvilágosodás filozófusai (pl. Diderot, Voltaire, Rousseau), a német filozófia (pl. Kant, Hegel).</p>
9.	Világmisszió	<p>Tanulói tevékenység: Térképek alapján a keresztyénség világmissziója a XV–XIX. században. <i>Dramatikus megjelenítés vagy esszéírás: a misszió etikai dilemmái (pl. amerikai és afrikai őslakosok helyzete, gyarmatosítás, rabszolgaság kérdései).</i></p> <p>Tanári tevékenység: Példák az Európán kívüli világ keresztyén missziójának történetéből. Az ökumenikus mozgalmak kezdetei és dilemmái.</p>	<p><i>Történelem:</i> Az Egyesült Államok létrejötte és alkotmánya. Az Európán kívüli világ változásai a XIX. század második felében: gyarmati függés, a birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért. A gyarmatok helyzete a XX. században</p> <p><i>Földrajz:</i> kontinensek földrajza.</p>

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
10.	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	<p>Tanulói tevékenység: <i>Be-számolók illetve dramatikus megjelenítés pl. Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, Teréz anya, Billy Graham életműve. Dramatikus megjelenítés: keresztyén helytállás XX. sz.-i morális kérdésekben.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században. Szekularizációs folyamatok. <i>A tudományos világkép kihívásai. Keresztyén-üldözés és hitvallásos helytállás a kommunista és nemzeti-szocialista diktatúrák alatt. A II. Vatikáni Zsinat.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A diktatúra kiépülése Szovjet-Oroszországban.</p> <p>A kommunista diktatúra a Szovjetunióban.</p> <p>A nemzeti szocialista ideológia és a náci diktatúra jellemzői.</p> <p><i>Etika:</i> morális dilemmák.</p>
11.	Egyház és globális kihívások	<p>Tanulói tevékenység: Térkép- és forráselemzés: a világ vallási körképe napjainkban.</p> <p><i>Esszéírás: modern vallásos jelenségek. Dramatikus megjelenítés: a globalizáció valamely morális kérdése.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Az egyház szerepe a modern társadalmakban. Egyházi és egyéni keresztyén identitás. Lehet-e az egyház a társadalom lelkiismerete? A globalizáció mint veszély és lehetőség: felelősség a teremtett világért. Lokális cselekvési készenlét. Társadalmi igazságosság, karitatívitás és szolidaritás képviselője. <i>Az egyéni vallásos jelenségek új fajtái. Vallások párbeszéde.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> Az egypólusútól a többpólusú világtrend felé. Demokrácia és a fogyasztói társadalom. A vallások, az életmód (szabadidő, sport, turizmus) és a kulturális szokások (divat, zene) változásai a korszakban.</p> <p>Az információs – technikai forradalom és a tudásipar.</p> <p>A globális világgazdaság új kihívásai és ellenmondásai.</p> <p>Technikai fejlődés feltételei és következményei.</p> <p>Erőforrások és termelési kultúrák. A fenntarthatóság dilemmái. A civilizációk, kultúrák közötti ellentétek kiéleződése. A mediatizált világ.</p> <p>A tömegkultúra új jelenségei napjainkban.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ifjúsági zene.</p>
12.	Összefoglalás, számonkérés	Az összefoglaláshoz javasolt projektmódszer segítségével összegezni a tanultakat.	

F. KÖVETELMÉNYEK

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

Az egyháztörténeti modulhoz az alábbi adatszoportok értelmezhetőek: kronológiai adatok, személynevek, topográfiai adatok, fogalmak.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
		Adatok: témánként 5-10, az alább felsorolt adat ráismerés, azonosítás szintjén való ismerete. Kiemelt téma.	Témánként a korszakot és a folyamatot jól jellemző 20-25 adat értelmező ismerete, valamint...
1.	Az ősegyház útja az államvallásig	Adatok: Kr. u. 30. körül. Kr. u. 313. Jézus Krisztus, Pál apostol, Constantinus. Római Birodalom. Egyház, gyülekezet, keresztyén, vértanú. A constantinusi fordulat néhány jellemzője.	A keresztyénség térhódítását támogató tényezők.
2.	Az egyetemes zsinatok kora és a pápaság	Adatok: 325, 787. Augustinus, I. Leó, I. Gergely. Püspök, zsinat, dogma, hitvallás, bibliafordítás, kanonizáció. Az egyház tanítása kialakulásának néhány fontos kérdése.	A keresztyén tanfejlődés legfontosabb vitatott kérdései. Egy kiválasztott kérdésben a dogmatikai viták vázlatos ismerete. A pápai primátus egyes vitatott kérdései.
3.	Az egyházszakadás	Adatok: 1054, 1965. Róma, Konstantinápoly. Pátriárka, pápa, ortodox, katolikus, teológia. Két-három fontos különbség megnevezése Kelet és Nyugat között.	A legfontosabb teológiai vitakérdések és társadalmi különbségek Kelet és Nyugat között.
4.	A középkori egyház: misztikum és hatalom	Adatok: 1095–1291. 1215. Avignon. VII. Gergely, III. Ince. Keresztes hadjárat, gótika, investitúra, universitas. Az egyház befolyása a középkori emberek életére.	A nyugati egyház szerepe a középkori politikában és kultúrában.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
5.	Szerzetesek, eretnekek, előreformátorok	Adatok: 1209, 1415. Assisi Ferenc, Wyclif, Husz János. Eretnek, kathar, szerzetesség, bencések, domonkosok, ferencesek.	Az egyház elhajlásának jellegzetes vonásai. A legfontosabb előreformátori célkitűzések.
6.	A reformáció kora, Luther, Kálvin.	1517., 1536, 1555. Luther, Kálvin, Zwingli. Wittenberg, Genf. Reformáció, reformátori alapelvek, evangélikus, református, anglikán, protestáns, katolikus megújulás, felekezet. A reformáció terjedése az egyes európai országokban. Az egyház megújulásának néhány jellemzője.	A reformátorok célkitűzései. Egy választott reformátor életútja és munkássága. A reformáció terjedését segítő tényezők. A német és a svájci reformáció elválásának néhány mozzanata.
7.	Protestáns etika és kegyességi irányzatok a XVII–XVIII. században.	1566, 1648. Bullinger. Zinzendorf. Protestáns ortodoxia, puritanizmus, pietizmus. A protestáns munkaetika értelmezése.	A Heidelbergi Káté. A II. Helvét Hitvallás. A protestáns kegyesség egyes formái.
8.	Misszió az ipari forradalom korának társadalmában	1804, 1855, 1891. Wesley, XIII. Leó. Baptista, metodista, presbiteriánus, Bibliatársulat. Az ipari forradalom hatása a társadalomra és az egyház reagálása.	A felvilágosodás egyházértelmezése. A belmisszió egyes célkitűzései.
9.	Világmisszió	Livingstone, Söderbolm. Ökumenizmus. A keresztyén felekezetek megjelenésének egyes jellemző példái az Európán kívüli kontinenseken.	A misszió és a gyarmatosítás egyes összefüggése, problémái.
10.	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	1948, 1962. Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, XXIII. János, II. János Pál. A szekularizációs folyamatok jellegzetességei.	A XX. századi diktatúrák és a keresztyénység.
11.	Egyház és globális kihívások	Világvallás, magánvallások, pluralizmus, keresztyén identitás, szolidaritás, karitatív tevékenység, spiritualitás. A keresztyének társadalmi felelősségvállalása napjaink egyes globális kérdéseiben.	A vallás szerepe egyes kultúrákban. Keresztyén helytállás napjainkban.

MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNET (B)

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Magyar egyháztörténet

Típus: Alapmodul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: Isten hozzánk való szeretete

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Isten Igéje hatásának, Isten ígéretei megvalósulásának meglátása és megértése a magyarság történetének egyes korszakaiban.
- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének példákon keresztül történő bemutatása a magyar történelem egyes kiemelt korszakaiban.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző korok, személyiségek életében (jó és rossz példák alapján). Az eltérő történelmi korszakok kiemelt fordulópontjain előforduló személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten tervének, illetve Isten a történetekben megnyilvánuló akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élet-történethez való kapcsolat segítése.
- A történelmi események érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhöz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti háttérének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja. A történelem érettségi követelmények református nézőpontú átméltése, árnyalt elsajátításának támogatása.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet és a történelem szituációiban is, a történelmi magyar református történelemszemlélet főbb elemeinek bemutatása (pl. a *Himnuszon keresztül*).

- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források többszempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 10. évfolyam 2. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 11 egység / 13-24 óra. Javasolt: 18 óra

Kiegészítő megjegyzés: A 4 református művelődéstörténet modul választása esetén ez az alapmodul nem szükséges.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	A honfoglaló magyarok vallása: források és hipotézisek	1-2 óra
2.	A keresztyénség felvétele Magyarországon	1-2 óra
3.	Pillanatképek a középkori magyar keresztyénség történetéből	1-3 óra
4.	A reformáció százada	2-3 óra
5.	Ellenreformáció és vallási türelem	2-3 óra
6.	Az egyházszervezet sajátosságai (kiegészítés)	1 óra
7.	Egyház a polgárosuló Magyarországon	1-2 óra
8.	A reformáció korának és a Himnusznak a történelem-szemlélete (kiegészítés)	1 óra
9.	A XX. század magyar református egyháza: szétszakadás, üldöztetés, helytállás	2-3 óra
10.	Egyházunk ma (társadalmi és kulturális jelentőség, szerepvállalás)	1-2 óra
11.	Összefoglalás, témazárás	2 óra
	Összesen:	13-24 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Az egyház mint a Szentlélek munkája, a Krisztus teste, Isten választottainak közössége.
- Isten gondviselése a nemzeti közösség történetében és az egyéni sorsok példáin át.
- A magyar református történelemszemlélet.
- Isten Igéjének mindenkor aktuálisan ható ereje, a reformátusság jelenléte a magyar történelemben.
- Isten megszólító Igéjének az adott korban való meghallása.
- A református egyházszervezet néhány sajátos kérdése.
- A „semper reformanda” elv érvényesülése és lehetőségei a magyar reformátusság sorsában.
- A kegyesség, a hitvalló élet néhány egyéni és közösségi példája.
- Az egyháztörténeti közös műveltség megalapozása.

Cselekvés, alkalmazási készség

- Szövegértési és önálló tanulási kompetenciák fejlesztése.
- Ismeretszerzés történelmi atlaszok, térképek, ábrák, adatsorok, grafikonok segítségével.
- Önállóan szerzett ismeretek rendszerezése tanári útmutatással.
- Kiselőadások, tanulói beszámolók bemutatása, esetenként digitális megoldások támogatásával.
- Vitakultúra, érvelés fejlesztése. Egyes szituációk megjelenítése.
- Néhány egyháztörténeti jelentőségű kérdésben többféle értelmezés ismerete, a református álláspont melletti érvelés képessége.

Belső motiváció

- A magyar református keresztyén identitás erősítése, tudva, hogy az ifjabb generáció szintén a saját korában és történelmi helyzetében éli hitvalló életét.
- A gyülekezethez, az egyházközséghez és az anyaszentegyházhoz való elköteleződés kognitív, érzelmi és felelősségvállalásban megjelenő elemeinek mélyítése.
- A keresztyén küldetésben, élethivatásban, szolgálatban vállalt küzdelmek és áldozatok jelentőségének megélhetővé tétele.
- A református keresztyén gyülekezeti alkalmak mélyebb átélésének támogatása.
- A közösséghez való tartozás erősítése közös hagyományaink és múltunk tudatosításával.

- Az emberi esendőség, a bűn szerepének és Isten kegyelmének megértése az egyháztörténet egyes eseményei kapcsán.

Modul által preferált érettségi témakörök

- A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon.
- Az ellenreformáció kora és a vallási türelem kérdései.
- A magyar állam és a református egyház viszonya a II. világháború után.
- Hitvalló őseink.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

- Tanári előadás,
- kooperatív tevékenységek, páros és kiscsoportos megbeszélés,
- vita, dramatikus megjelenítés,
- önálló kutatás,
- projektmunka.

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

A tevékenységek oszlopban dőlt betűvel tüntettük fel a szabadon választható, kiegészítő ismeretrészeket.

1.	A honfoglaló magyarok vallása: források és hipotézisek	<p>Tanulói tevékenység: <i>Térkép alapján a sztyeppei magyarság szomszédságai. Egyes források vallástörténeti értelmezése. Keresztyének Pannóniában.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Hipotézisek és források ismertetése az ősmagyar vallásosságról. A honfoglalás előtti magyarság keresztyén kapcsolatai.</p>	<p><i>Történelem:</i> A magyar nép eredete: elméletek és vitatott kérdések. A vándorlás, a honfoglalás és a kalandozások kora. Pannónia.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok.</p> <p><i>Néprajz:</i> Népmesék, népszokások értelmezése.</p> <p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence földrajza.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Népdalkincsünk ősi rétegei.</p>
----	--	--	---

2.	A kereszténység felvétele Magyarországon	<p>Tanulói tevékenység: <i>Forrásértelmezés: István király törvényei és az Intelmek egyes részei.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A bizánci és a nyugati misszió a Kárpát-medencében. Az ezredforduló jelentősége. Önkéntesség illetve kényszerítő erők a kereszténység felvételében. A kereszténység kezdetei.</p>	<p><i>Történelem:</i> Árpád-házi uralkodók politikai életpályája (Géza és Szent István).</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ókeresztény himnuszok. gregorián.</p>
3.	Pillanatképek a középkori magyar kereszténység történetéből	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámoló: román és gótikus templomok Magyarországon; középkori vallásos irodalom.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A középkori magyar egyháztörténet néhány jellemző alakja (pl. I. László, I. Kálmán, Zsigmond, Temesvári Pelbárt, Bakócz Tamás), középkori magyarországi egyházszervezet, szerzetesrendek, egyetemek. <i>Református viszonyulás a szentekhez. A kereszténység és a népi hagyományok. Középkori krónikáink a magyarság eredetéről. A település középkori egyházi múltja.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> Árpád-házi uralkodók politikai életpályája (Szent László).</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A középkori magyar kultúra és művelődés emlékei. Régi magyar nyelvemlékek: a Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Mária-siralom.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> A gregorián.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Romanika, gótika Magyarországon. Falfestmények református templomokban.</p>
4.	A reformáció százada	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámoló vagy dramatikus megjelenítés: Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály, Szegedi Kis István, Kálmáncsehi Sánta Márton, Huszár Gál életműve kapcsán. Beszámoló vagy forráselemzés: A reformáció és a művelődés összekapcsolódása: Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert életművében.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon. Magyar bibliafordítások. <i>Magyarországi hitvallások, zsinatok, kánonok, teológiák. A protestáns oktatás a XVI. században.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> Az ország három részre szakadása. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Az Erdélyi Fejedelemség.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A magyar nyelv és irodalom megújulása a XVI. században. Zsoltárparafrazisok.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Protestáns graduálék. Hungarikák, metrikus énekek, genfi zsoltárok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Gótikus és reneszánsz ötvösművészeti és textilművészeti emlékek református gyűlekezeteinkben.</p>

5.	Ellenreformáció és vallási türelem	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók vagy dramatikus megjelenítés:</i> Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsanna egyháztörténeti jelentősége. Református diákélet. A vándordiákok helyzete. <i>A gályarab prédikátorok.</i></p> <p>Forráselemzés: a Türelmi Rendelet.</p> <p>Tanári tevékenység: A Habsburg udvar valláspolitikája a bécsi békétől a szatmári békéig. Ellenreformáció, a gyászévtized, gályarab prédikátorok. <i>Az erdélyi fejedelemség valláspolitikája. Nemzetiségek és felekezeti identitás.</i></p> <p><i>Csendes ellenreformáció:</i> A magyar protestantizmus helyzete III. Károly és Mária Terézia uralkodása idején.</p> <p>II. József valláspolitikája. Népoktatás és a református kollégiumok a XVII–XVIII. században.</p>	<p><i>Történelem:</i> A magyar rendek és a Habsburg-udvar konfliktusai. A török kiűzése Magyarországról. Népesség és környezet: demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása.</p> <p>A Magyar Királyság újjászervezése és helye a Habsburg Birodalomban. A felvilágosult abszolútizmus a Habsburg Birodalomban.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A korszak magyar költőinek és íróinak protestáns kapcsolatai.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Népének és korál. Maróthy György. A Kántus.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Reneszánsz és barokk református templomok.</p> <p><i>Természettudományok:</i> A kollégiumok neves tanárai.</p>
6.	Az egyház-szervezet sajátosságai (kiegészítés)	<p>Tanulói tevékenység: <i>Vita a presbitériumok jelentőségéről.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>A presbitéri rendszer elterjedés. Az egyház-kormányzat szerepe és szereplői.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A rendi országgyűlés, a vármegyei közigazgatás.</p>
7.	Egyház a polgárosuló Magyarországon	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók: a református kollégiumok híres diákjai a XIX. században. Diákönképzőkörök szerepe a reformkorban, református diákélet a dualizmus korában.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A magyar protestantizmus társadalmi háttere. <i>A református istentisztelet és kegyesség a XVIII–XIX. században.</i> Egyházpolitikai küzdelmek, felekezeti feszültségek. A debreceni alkotmányozó zsinat. <i>A budapesti reformátusság szerveződése.</i> A belmisszió irányzatai és főbb képviselői: Szabó Aladár, Balogh Ferenc, Kiss Ferenc.</p>	<p><i>Történelem:</i> A nemzeti ébredés: a kultúra és művelődés változásai. Az 1848-as forradalom és vívmányai, az áprilisi törvények. Önkényuralom Magyarországon. Társadalmi változások és gazdasági fejlődés a dualizmus korában.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> A korszak magyar költőinek és íróinak protestáns kapcsolatai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Klasszicista református templomok.</p> <p><i>Természettudományok:</i> A kollégiumok neves tanárai és diákjai.</p>

8.	A reformáció korának és a Himnuszok a történelem-szemlélete (kiegészítés)	<p>Tanulói tevékenység: <i>Forráselemzés: XVI. századi alkotások és a Himnusz összevetése.</i></p> <p>Tanári tevékenység: <i>Református keresztyén történelemszemlélet.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A reformkori művelődés, kultúra.</p>
9.	A XX. század magyar református egyháza: szét szakadás, üldöztetés, helytállás	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámoló a kortörténeti háttérrel.</i></p> <p><i>Forráselemzés: az ébredés lehetőségeiről, a lelkigondozás egyes lehetőségei.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Egyházszervezet Trianon után. A két világháború közötti egyház története, <i>Makkai Sándor, Baltazár Dezső, Ravasz László, Révész Imre. Az ébredés.</i></p> <p>Állam és egyház viszonya a II. világháború után: Egyezmény 1948, államosítások. <i>Bereczky Albert, Pap László, Ordass Lajos. A szolgáló egyház teológiája. A kádári alku. Diakóniai munka. A lelkigondozás megújítása.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A háborús vereség következményei Magyarországon: az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, Az őszirózsás forradalom, a tanácsköztársaság. A trianoni békediktátum. A határon túli magyarság sorsa.</p> <p>Társadalom és életmód Magyarországon a két világháború között. Magyarország háborúba lépése. A két megszállás. Zsidóüldözés Magyarországon. A kommunista diktatúra. Életmód és szellemi élet a Kádár-korszakban.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ébredési énekek. Beatzene és a keresztyén ifjúsági énekek.</p>
10.	Egyházunk ma (társadalmi és kulturális jelentőség, szerepvállalás)	<p>Tanulói tevékenység: A református egyház társadalmi jelenlétének bemutatása példákon keresztül (pl. ifjúsági munka, intézmények, média).</p> <p>Tanári tevékenység: <i>A rendszerváltozás egyes kérdéskörei az egyházban.</i> Református identitás és nemzeti közösség. A református oktatás újraszervezése. Az egyház társadalmi felelősségvállalásának egyes példái napjainkban.</p>	<p><i>Történelem:</i> Magyarok a nagyvilágban. A határon túli magyarság helyzete a kétpólusú világ időszakában és az ezredfordulón. A rendszerváltozás „forgatókönyve”, mérlege, nyertesek és vesztesek. A társadalmi mobilitás problémái.</p> <p>Kortárs csoport és ifjúsági szubkultúra.</p> <p>A helyi társadalom, a civil társadalom és az önkéntesség</p> <p>Társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás.</p> <p><i>Egyházi ének:</i> popkultúra és keresztyén ifjúsági énekek.</p>
11.	Összefoglalás, témazárás	Az összefoglaláshoz javasolt projekt módszer segítségével összegezni a tanultakat.	

F. KÖVETELMÉNYEK

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

Az egyháztörténeti modulhoz az alábbi adatszoportok értelmezhetőek: kronológiai adatok, személynevek, topográfiai adatok, fogalmak.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
		Adatok: témánként 6-15, az alább felsorolt adat ráismerés, azonosítás szintjén való ismerete. Kiemelt téma.	Témánként a korszakot és a folyamatot jól jellemző 20-25 adat értelmező ismerete, valamint...
1.	A honfoglaló magyarok vallása: források és hipotézisek	895. Táltos, mitológia, egyistenhit, hipotézis, forrás, tudományos bizonyíték.	A honfoglaló magyarság összetett vallási helyzete. A honfoglalás előtti keresztény kapcsolatok.
2.	A kereszténység felvétele Magyarországon	996, 1000. Esztergom. Gellért püspök, I. István. Krisztianizáció. I. István király egyházszervezése.	A magyar krisztianizáció elhelyezése az európai misszióban.
3.	Pillanatképek a középkori magyar kereszténység történetéből	1367. I. László. Bakócz Tamás. Pálosok, pogány, szent, érsek, husziták. Példák a középkori magyar keresztény kultúra szerepére.	A magyar művelődéstörténet meghatározó elemeinek keresztény kapcsolódása.
4.	A reformáció százada	1530, 1590. Vizsoly, Mezőtúr, Debrecen, Pápa, Sárospatak. Sztárai Mihály, Méliusz Juhász Péter, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert. Prédikátor, hitvita, zoltárfordítás, kollégium, unitárius. A reformáció szerepe a három részre szakadt ország összetartásában.	A magyarországi reformáció terjedését befolyásoló tényezők. A protestáns felekezetek elkülönülését alakító körülmények.
5.	Ellenreformáció és vallási türelem	1568, 1606, 1676, 1781. Pozsony, Nagyenyed. Kocsi Csergő Bálint, de Ruyter, Comenius, II. József. Presbiter, peregrináció, Kántus, ellenreformáció, gyászévtized, Türelmi rendelet. Példák az ellenreformáció módszereire. A Türelmi rendelet néhány hatása.	A protestantizmus helyzetének tényezői az egyes országrészekben, a Habsburg-államhatalom viszonyának alakulása a protestantizmushoz.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
6.	Az egyházszervezet sajátosságai (kiegészítés)	----	----
7.	Egyház a polgárosuló Magyarországon	1855, 1881. Kolozsvár, Pest-Buda. Arany János, Szabó Aladár. Önképzőkör, kálvinizmus, pátensharc, autonómia, reverzális, kultúrharc, belmisszió. Példák a reformátusság elkötelezettségére a nemzeti kultúra, függetlenség és társadalmi megújulás mellett.	A társadalmi mobilitás hatása a református gyülekezetekre.
8.	A reformáció korának és a Himnusznak a történelemszemlélete (kiegészítés)	----	----
9.	A XX. század magyar református egyháza: szétszakadás, üldöztetés, helytállás	1920, 1948. Ravasz László. Gyökössy Endre. Népfőiskola, embermentés, államosítás, evangelizáció, Egyezmény, ébredés, diakónia, lelkipozítás. A keresztyén lelkiismeret a diktatúrák idején – néhány példa alapján.	Helyállás és megalkuvás a XX. századi református egyház történetében.
10.	Egyházunk ma (társadalmi és kulturális jelentőség, szerepvállalás)	1990. Identitás. Szeretetszolgálat. Önkéntesség. Református értékek felsorolása.	A református identitás kulturális, történeti alapjai és aktív cselekvési kifejezése.
	Megjegyzés	A helyi tantervek az itt felsorolt követelményeket további 8-10 adattal egészíthetik ki a helyi gyülekezet illetve oktatási intézmény történetéhez kapcsolódóan.	

EGYHÁZTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS (C)

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE:

Név: Egyháztörténeti áttekintés

Típus: Alapmodul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: Beszéld el fiaidnak!

B. A MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Isten Igéje hatásának, Isten ígéretei megvalósulásának meglátása és megértése egyes történelmi korszakokban, különböző társadalmakban, beleértve népünk és hazánk történetét.
- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének példákon keresztül történő bemutatása egyes kiragadott történelmi korszakokban, a keresztyénség egész világon való elterjedése néhány főbb állomásának bemutatása.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmesség bemutatása különböző népek, korok, személyiségek életében (jó és rossz példák alapján). Az eltérő történelmi korszakok kiemelt fordulópontjain előforduló személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- A történelmi események érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulóhoz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti hátterének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja. A történelem érettségi követelmények református nézőpontú átismétlése, árnyalt elsajátításának támogatása.
- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források többszemponútú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 12 egység / 18-24 óra. Javasolt: 20 óra

Kiegészítő megjegyzés: A 4 református művelődéstörténet modul választása esetén ez az alapmodul nem szükséges. A modul a 12 egységes egyetemes egyháztörténelmi alapmodul és a 11 egységes magyar egyháztörténelmi alapmodul összevont és rövidített változata. A modul kizárólag egyháztörténelmi minimumot tartalmaz (minimum!). A rövidített alapmodult csak indokolt esetben javasoljuk alkalmazni. Mérlegelhető érvek: ha a csoport magas szintű történelemoktatásban részesül, de az egyháztörténetet akár a csoport, akár a hitoktató nem tartja kiemelkedően fontosnak, csak az érettségi minimum teljesítését tűzik ki célul.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Az ősegyház útja az államvallásig	1-2 óra
2.	A pápaság és a középkori egyház	1 óra
3.	A reformáció kora	2 óra
4.	A protestantizmus Anglia és Hollandia történelmében	1 óra
5.	A polgári állam és az egyház a XIX. században	1 óra
6.	Világmisszió	1-2 óra
7.	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	1-2 óra
8.	Egyház és globális kihívások	1 óra
9.	A keresztyénség felvétele Magyarországon	1-2 óra
10.	A reformáció százada Magyarországon	2-3 óra
11.	Ellenreformáció és vallási türelem	1-2 óra
12.	A XX. század magyar református egyháza	2 óra
13.	Egyházunk ma	1 óra
14.	Összefoglalás, témazárás	2 óra
	Összesen:	18-24 óra

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Az egyház mint a Szentlélek munkája, a Krisztus teste, Isten választottainak közössége.
- Isten gondviselése közösségek és az egyéni sorsok példáin át.
- Isten Igéjének mindenkor aktuálisan ható ereje, az egyház jelenléte kora társadalmában.
- A reformátusság jelenléte a magyar történelemben.
- Isten megszólító Igéjének az adott korban való meghallása.
- A keresztyény misszió világszerte. A legfontosabb felekezetek.
- Az egyházszerkezet néhány meghatározó változása.
- A keresztyénység megújításának szükségessége.
- A kegyesség, a hitvalló élet néhány egyéni és közösségi példája.
- Az egyháztörténeti közös műveltség megalapozása.

Cselekvés, alkalmazási készség

- Szövegértési és önálló tanulási kompetenciák fejlesztése.
- Ismeretszerzés történelmi atlaszok, térképek, ábrák, adatsorok, grafikonok segítségével.
- Önállóan szerzett ismeretek rendszerezése tanári útmutatással.
- Kiselőadások, tanulói beszámolók bemutatása, esetenként digitális megoldások támogatásával.
- Vitakultúra, érvelés fejlesztése. Egyes szituációk megjelenítése.
- Néhány egyháztörténeti jelentőségű kérdésben többféle értelmezés ismerete, a református álláspont melletti érvelés képessége.

Belső motiváció

- A magyar református keresztyén identitás erősítése, tudva, hogy az ifjabb generáció szintén a saját korában és történelmi helyzetében éli hitvalló életét.
- A gyülekezethez, az egyházközséghez és az anyaszentegyházhoz való elköteleződés kognitív, érzelmi és felelősségvállalásban megjelenő elemeinek mélyítése.
- A keresztyén küldetésben, élethivatásban, szolgálatban vállalt küzdelmek és áldozatok jelentőségének megélhetővé tétele.
- A református keresztyén ünnepek mélyebb átélésének támogatása.
- A közösséghez való tartozás erősítése közös hagyományaink és múltunk tudatosításával.
- Az emberi esendőség, a bűn szerepének és Isten kegyelmének megértése az egyháztörténet egyes eseményei kapcsán.

Modul által preferált érettségi témakörök

- Az egyház történelmének kezdetei, a keresztyénség a Római Birodalomban.
- A reformáció német és svájci ága.
- A keresztyénség felvétele Magyarországon.
- A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon.
- Az ellenreformáció kora és a vallási türelem kérdései.
- A keresztyénség a XX. században.
- Kiemelkedő egyháztörténeti személyiségek, példák Krisztus elkötelezett követésére.

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

- Tanári előadás,
- kooperatív tevékenységek, páros és kiscsoportos megbeszélés,
- vita, dramatikus megjelenítés,
- önálló kutatás,
- projektmunka.

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

A tevékenységek oszlopban dőlt betűvel tüntettük fel a szabadon választható, kiegészítő ismeretrészeket.

Az egyháztörténeti modulhoz az alábbi adatszoportok értelmezhetőek: kronológiai adatok, személynevek, topográfiai adatok, fogalmak.

1.	Az ősegyház útja az államvallásig	<p>Tanulói tevékenység: A Szentírás, mint egyháztörténeti forrás. <i>Digitális bemutató vagy tablókészítés: keresztyén mártírok.</i> A keresztyénség terjedése 1000-ig – térképek segítségével.</p> <p>Tanári tevékenység: Az egyház létrejötte. <i>Az egyház teológiai, szociológiai és történeti értelmezése. A misszió hatásosságát befolyásoló tényezők.</i> A keresztyénség terjedése és a római birodalmi valláspolitikai egyes példái.</p>	<p><i>Történelem:</i> A keresztyénség kialakulása, tanításai és elterjedése. A népvándorlás, az antik civilizáció felbomlása.</p> <p><i>Földrajz:</i> a Földközi-tenger térsége, Európa.</p> <p><i>Etika; filozófia:</i> A keresztyénség története. Az európai civilizáció és kultúra zsidó-keresztény gyökerei.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Keresztyén himnuszok.</p>
----	-----------------------------------	---	---

2.	A pápaság és a középkori egyház	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók egyes fontos bibliafordításokról. Az universitas. Augustinus.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Kanonizáció és bibliafordítások. Az egyházzakadás. A pápai hatalom kialakulása. Az egyház társadalom- és életmódszervező szerepe a középkorban. Az egyház elhajlásának jellegzetes vonásai.</p>	<p><i>Földrajz:</i> Európa, Ázsia.</p> <p><i>Történelem:</i> A Frank Birodalom kialakulása (és a pápai állam). A nyugati és keleti kereszténység. A középkori egyház és az uralkodói hatalom Európában. Egyházi és világi kultúra a középkorban. Korok, korstílusok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Bizánci művészet.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> A mise. A gregorián.</p>
3.	A reformáció kora	<p>Tanulói tevékenység: A reformáció terjedése térképek alapján. <i>Forráselemzés: A 95 pont. Kálvin munkássága. Reformátori életutak. Dramatikus megjelenítés: hitviták.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A reformáció német és svájci ága. Luther Márton, Zwingli Ulrich, Kálvin János. Református hitvallásaink. Az ellenreformáció Európában.</p>	<p><i>Történelem:</i> Reformáció és katolikus megújulás. Vallások szellemi, társadalmi, politikai gyökerei és hatásai.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> A barokk.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> A korál. A barokk zene.</p>
4.	A protestantizmus Anglia és Hollandia történelmében	<p>Tanulói tevékenység: <i>Dramatikus megjelenítés: kegyességi irányzatok. Viták az angol polgári forradalom idejéből.</i> Beszámolók vagy esszéírás egyes keresztény civil szerveződésekről (pl. Bibliatársulat, YMCA, Údvadsereg).</p> <p>Tanári tevékenység: <i>A protestáns munkaetika.</i> A puritanizmus. A protestáns ortodoxia és a pietizmus. Újprotestáns felekezetek. Wesley, Spurgeon.</p>	<p><i>Történelem:</i> Az atlanti hatalmak (Hollandia és Anglia) felemelkedése. Az angol polgárháború és a parlamentáris monarchia kialakulása. A felvilágosodás.</p> <p><i>Földrajz, fizika:</i> A világkép és a természettudományok átalakulása.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a felvilágosodás és a romantika, a francia Enciklopédia, Voltaire.</p> <p><i>Egyházi ének:</i> Ébredési mozgalmak.</p> <p><i>Filozófia:</i> a felvilágosodás filozófusai (pl. Diderot, Voltaire, Rousseau), a német filozófia (pl. Kant, Hegel).</p>

5.	A polgári állam és az egyház a XIX. században	<p>Tanulói tevékenység: Felekezetek családfája. <i>Dramatikus megjelenítés: az ipari forradalom hatása a családokra, a társadalmi mobilitásra.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A vallásszabadság kérdései a polgári államok korában. A belmissziós törekvések. <i>Karitatív tevékenységek. A római katolikus egyház reagálása.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A francia forradalom eszméi, irányzatai, hatása. Az ipari forradalom és hatásai. Az iparosodás új szakaszának hatásai (társadalom, gondolkodás, életmód, épített és természetes környezet). A modern polgári állam jellegzetességei.</p> <p><i>Földrajz:</i> Urbanizációs folyamatok és hatásaik.</p> <p><i>Ének-zene:</i> Romantikus zeneművek.</p> <p><i>Erkölcstan; etika:</i> A szabadság rendje: jogok és kötelességek. A társadalmi igazságosság kérdése.</p>
6.	Világmisszió	<p>Tanulói tevékenység: Térképek alapján a kereszténység világmissziója a XV–XIX. században. <i>Dramatikus megjelenítés vagy esszéírás: a misszió etikai dilemmái (pl. amerikai és afrikai őslakosok helyzete, gyarmatosítás, rabszolgaság kérdései).</i></p> <p>Tanári tevékenység: Példák az Európán kívüli világ keresztény missziójának történetéből. Az ökumenikus mozgalmak kezdetei és dilemmái.</p>	<p><i>Történelem:</i> Az Egyesült Államok létrejötte és alkotmánya. Az Európán kívüli világ változásai a XIX. század második felében: gyarmati függés, a birodalmak versenye a világ újrafelosztásáért. A gyarmatok helyzete a XX. században.</p> <p><i>Földrajz:</i> Kontinensek földrajza.</p>
7.	A keresztény egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók illetve dramatikus megjelenítés pl. Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, Teréz anya, Billy Graham életműve. Dramatikus megjelenítés: keresztény helytállás XX. sz.-i morális kérdésekben.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A katolicizmus és a protestantizmus a XX. században. Szekularizációs folyamatok. Keresztényüldözés és hitvallásos helytállás a kommunista és nemzetiszocialista diktatúrák alatt.</p>	<p><i>Történelem:</i> A diktatúra kiépülése Szovjet-Oroszországban. A kommunista diktatúra a Szovjetunióban. A nemzeti szocialista ideológia és a náci diktatúra jellemzői.</p> <p><i>Etika:</i> morális dilemmák.</p>

8.	Egyház és globális kihívások	<p>Tanulói tevékenység: Térkép- és forráselemzés: a világ vallási körképe napjainkban. <i>Esszéírás: modern vallásos jelenségek. Dramatikus megjelenítés: a globalizáció valamely morális kérdése.</i></p> <p>Tanári tevékenység: Az egyház szerepe a modern társadalmakban. Egyházi és egyéni keresztyén identitás. A globalizáció mint veszély és lehetőség: felelősség a teremtett világért. Lokális cselekvési készenlét. Társadalmi igazságosság, karitativitás és szolidaritás képviselője. <i>Az egyéni vallásos jelenségek új fajtái. Vallások párbeszéde.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> Az egypólusútól a többpólusú világrend felé. Demokrácia és a fogyasztói társadalom. A vallások, az életmód (szabadidő, sport, turizmus) és a kulturális szokások (divat, zene) változásai a korszakban. Az információs-technikai forradalom és a tudásipar. A globális világgazdaság új kihívásai és ellenmondásai. Technikai fejlődés feltételei és következményei. A fenntarthatóság dilemmái. A civilizációk, kultúrák közötti ellentétek kiéleződése. A mediatizált világ. A tömegkultúra új jelenségei napjainkban.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ifjúsági zene.</p>
9.	A keresztyénység felvétele Magyarországon	<p>Tanulói tevékenység: Keresztyének Pannóniában. <i>Forrásértelmezés: István király törvényei és az Intelmek egyes részei.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A honfoglalás előtti magyarság keresztyén kapcsolatai. A bizánci és a nyugati misszió a Kárpát-medencében. Az ezredforduló jelentősége. Ön-kéntesség illetve kényszerítő erők a keresztyénység felvételében. A keresztyén nevelés kezdetei. <i>Középkori magyarországi szerzetesrendek.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A magyar nép eredete: elméletek és vitatott kérdések. A vándorlás, a honfoglalás és a kalandozások kora. Pannónia. Árpád-házi uralkodók politikai életpályája (Géza és Szent István).</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a magyar nyelv rokonsága, története, nyelvcsaládok.</p> <p><i>Földrajz:</i> A Kárpát-medence földrajza.</p> <p><i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ókeresztyén himnuszok, gregorián.</p>

10.	A reformáció százada Magyarországon	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók vagy dramatikus megjelenítés: Dévai Bíró Mátyás, Sztárai Mihály, Szegedi Kis István, Kálmán-csehi Sánta Márton, Huszár Gál életműve kapcsán. Beszámolók vagy forráselemzés:</i> A reformáció és a művelődés összekapcsolódása: Méliusz Juhász Péter, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert életművében.</p> <p>Tanári tevékenység: A reformáció tanainak elterjedése Magyarországon. Magyar bibliafordítások. <i>Magyarországi hitvallások, zsinatok, kánonok, teológiák.</i></p>	<p>Történelem: Az ország három részre szakadása. A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon. Az Erdélyi Fejedelemség. Magyar nyelv és irodalom: A magyar nyelv és irodalom megújulása a XVI. században. Zsoltárparafrazisok. Ének-zene, egyházi ének: Protestáns graduálék. Hungarikák, metrikus énekek, genfi zsoltárok. Vizuális kultúra: Gótikus és reneszánsz ötvösművészeti és textilművészeti emlékek református gyűlekezeteinkben.</p>
11.	Ellenreformáció és vallási türelem	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámolók: Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsánna egyháztörténeti jelentősége. Református diákélet. A vándordiákok helyzete. A gályarab prédikátorok.</i> Forráselemzés: a Türelmi Rendelet.</p> <p>Tanári tevékenység: A Habsburg udvar valláspolitikája a bécsi békétől a szatmári békéig. Ellenreformáció, a gyászévtized, gályarab prédikátorok. <i>Az erdélyi fejedelemség valláspolitikája. Nemzetiségek és felekezeti identitás.</i> Csendes ellenreformáció: A magyar protestantizmus helyzete III. Károly és Mária Terézia uralkodása idején. II. József valláspolitikája. <i>Népoktatás és a református kollégiumok a XVI–XVIII. században.</i></p>	<p>Történelem: A magyar rendek és a Habsburg-udvar konfliktusai. A török kiűzése Magyarországról. Népeség és környezet: demográfiai változások, az etnikai arányok átalakulása. A Magyar Királyság újjászervezése és helye a Habsburg Birodalomban. A felvilágosult abszolutizmus a Habsburg Birodalomban. Magyar nyelv és irodalom: A korszak magyar költőinek és íróinak protestáns kapcsolatai. Ének-zene, egyházi ének: Népének és korál. Maróthy György. A Kántus. Vizuális kultúra: Reneszánsz és barokk református templomok. Természettudományok: A kollégiumok neves tanárai.</p>

12.	A XX. század magyar református egyháza	<p>Tanulói tevékenység: <i>Beszámoló a kortörténeti háttérről. Forráselemzés: az ébredés lehetőségeiről, a lelkipozítás egyes lehetőségei.</i></p> <p>Tanári tevékenység: A debreceni alkotmányozó zsinat. Egyházszervezet Trianon után. A budapesti reformátusság szerveződése. A két világháború közötti egyház története, <i>Makkai Sándor, Baltazár Dezső, Ravasz László, Révész Imre. Az ébredés.</i> Állam és egyház viszonya a II. világháború után: Egyezmény 1948, államosítások. <i>Bereczky Albert, Pap László, Ordass Lajos. A szolgáló egyház teológiája. A kádári alku. Diakóniai munka. A lelkipozítás megújítása.</i></p>	<p><i>Történelem:</i> A háborús vereség következményei Magyarországon: az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, Az őszirozsás forradalom, a tanácsköztársaság. A trianoni békediktátum. A határon túli magyarság sorsa. Társadalom és életmód Magyarországon a két világháború között. Magyarország háborúba lépése. A két megszállás. Zsidóüldözés Magyarországon. A kommunista diktatúra. Életmód és szellemi élet a Kádár-korszakban. <i>Ének-zene, egyházi ének:</i> Ébredési énekek. Beatzene és a keresztyén ifjúsági énekek.</p>
13.	Egyházunk ma	<p>Tanulói tevékenység: A református egyház társadalmi jelenlétének bemutatása példákön keresztül (pl. ifjúsági munka, intézmények, média).</p> <p>Tanári tevékenység: <i>A rendszerváltozás egyes kérdéskörei az egyházban.</i> Református identitás és nemzeti közösség. A református oktatás újraszervezése. Az egyház társadalmi felelősségvállalásának egyes példái napjainkban.</p>	<p><i>Történelem:</i> Magyarok a nagyvilágban. A határon túli magyarság helyzete a két-pólusú világ időszakában és az ezredfordulón. A rendszerváltozás „forgatókönyve”, mérlege, nyertesek és vesztesek. A társadalmi mobilitás problémái. Kortárscsoport és ifjúsági szubkultúrák. A helyi társadalom, a civil társadalom és az önkéntesség Társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás. <i>Egyházi ének:</i> popkultúra és keresztyén ifjúsági énekek.</p>
14.	Összefoglalás, témazárás	Az összefoglaláshoz javasolt projektmódszer segítségével összegezni a tanultakat.	

F. KÖVETELMÉNYEK

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

Az egyháztörténeti modulhoz az alábbi adatszoportok értelmezhetőek: kronológiai adatok, személynevek, topográfiai adatok, fogalmak.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
		Adatok: témánként 5-10, az alább felsorolt adat ráismerés, azonosítás szintjén való ismerete. Kiemelt téma.	Témánként a korszakot és a folyamatot jól jellemző 20-25 adat értelmező ismerete, valamint...
1.	Az ősegyház útja az államvallásig	Adatok: Kr. u. 30. körül. Kr. u. 313. Jézus Krisztus, Pál apostol, Constantinus. Római Birodalom. Egyház, gyülekezet, keresztén, vértanú. A constantinusi fordulat néhány jellemzője.	A keresztyénség térhódítását támogató tényezők.
2.	A pápaság és a középkori egyház	Adatok: 1054. Assisi Ferenc. Püspök, pápa, zsinat, dogma, bibliafordítás, universitas, szerzetesség. Az egyház befolyása a középkori emberek életére.	A nyugati egyház szerepe a középkori politikában és kultúrában. Az egyház elhajlásának jellegzetes vonásai.
3.	A reformáció kora	1517., 1536, 1555. Luther, Kálvin, Zwingli, Bullinger. Wittenberg, Genf. Reformáció, reformátori alapelvek, evangélikus, református, anglikán, protestáns, katolikus megújulás, felekezet. A reformáció terjedése az egyes európai országokban. Az egyház megújulásának néhány jellemzője.	A reformátorok célkitűzései. Egy választott reformátor életútja és munkássága. A reformáció terjedését segítő tényezők. A német és a svájci reformáció elválásának néhány mozzanata.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
4.	A protestantizmus Anglia és Hollandia történelmében	1566, 1648. Wesley. Baptista, metodista, presbiteriánus, Bibliatársulat. A protestáns munkaetika értelmezése.	A protestáns kegyesség egyes formái.
5.	A polgári állam és az egyház a XIX. században	1891., XIII. Leó. Az ipari forradalom hatása a társadalomra és az egyház reagálása.	A felvilágosodás egyházértelmezése. A belmisszió egyes célkitűzései.
6.	Világmisszió	Livingstone, Söderholm. Ökumenizmus. A keresztyén felekezetek megjelenésének egyes jellemző példái az Európán kívüli kontinenseken.	A misszió és a gyarmatosítás egyes összefüggése, problémái.
7.	A keresztyén egyház a XX. sz. megpróbáltatásai között	1948, 1962. Albert Schweitzer, Dietrich Bonhoeffer, II. János Pál. A szekularizációs folyamatok jellegzetességei.	A XX. századi diktatúrák és a keresztyénség.
8.	Egyház és globális kihívások	Világvallás, magánvallások, pluralizmus, spiritualitás. A keresztyének társadalmi felelősségvállalása napjaink egyes globális kérdéseiben.	Keresztyén helytállás napjainkban.
9.	A keresztyénség felvétele Magyarországon	996, 1000. Esztergom. Pogány. Gellért püspök, I. István. Krisztianizáció. I. István király egyházszervezése.	A honfoglalás előtti keresztyén kapcsolatok. A magyar krisztianizáció elhelyezése az európai misszióban.
10.	A reformáció százada Magyarországon	1530, 1590. Vizsoly, Mezőtúr, Debrecen, Pápa, Sárospatak. Sztárai Mihály, Méliusz Juhász Péter, Károli Gáspár, Szenci Molnár Albert. Prédikátor, hitvita, zsolnárfordítás, kollégium, unitárius. A reformáció szerepe a három részre szakadt ország összetartásában.	A magyarországi reformáció terjedését befolyásoló tényezők. A protestáns felekezetek elkülönülését alakító körülmények.

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
11.	Ellenreformáció és vallási türelem	1568, 1606, 1676, 1781. Pozsony, Nagyenyed. Kocsi Csergő Bálint, II. József. Presbiter, peregrináció, Kántus, ellenreformáció, gyászévtized, Türelmi rendelet. Példák az ellenreformáció módszereire. A Türelmi rendelet néhány hatása.	A protestantizmus helyzetének tényezői az egyes országrészekben, a Habsburg-államhatalom viszonyának alakulása a protestantizmushoz.
12.	A XX. század magyar református egyháza	1881, 1920, 1948. Ravasz László, Szabó Aladár, Gyökössy Endre. Népfőiskola, embermentés, államosítás, evangelizáció, Egyezmény, ébredés, diakónia, lelkigondozás. A keresztyén lelkiismeret a diktatúrák idején – néhány példa alapján.	Helyállás és megalkuvás a XX. századi református egyház történetében.
13.	Egyházunk ma	1990. Identitás. Szeretetszolgálat. Önkéntesség. Református értékek felsorolása.	A református identitás kulturális, történeti alapjai és aktív cselekvési kifejezése.

EGYHÁZISMERET

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Egyházismeret

Típus: Alapmodul

Csoport: Egyház- és vallásismeret

Cím: A református egyházismeret alapjai

B. A MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulók hozzásegítése ahhoz, hogy ismereteket szerezzenek az MRE felépítéséről, a református egyház alapfogalmairól, szóhasználatáról.
- Bevezetés a református gyülekezetek világába, szokásrendszerébe.
- A tanuló helyes egyházképének orientálása.
- Az MRE iránti személyes elköteleződés segítése.
- A református egyház főbb tanításainak bemutatása.
- A közösségbe való tartozás érzelmi hátterének feltérképezése révén a gyülekezeti kötődés segítése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 10. évfolyam 1. félév – 11. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 10 egység /17-25 óra

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Közösségbe tartozás (önismereti bevezető)	1 óra
2.	Az MRE felépítése és társadalmi szolgálata	1 óra
3.	A református tanítás négy alapelve	1-2 óra

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
4.	A református egyházközség, ahonnan származom / ahová tartozom - A gyülekezetem múltja (története) - Szolgálattevők a gyülekezetben: lelkész, presbiter, gondnok, stb. - Az egyházközség társadalmi szolgálata és lehetőségei	3-4 óra
5.	Gyülekezeti tag vagyok (lehetek)	1-2 óra
6.	A református istentisztelet - A vasárnapi istentisztelet és liturgiája - Ünnepi alkalmak a gyülekezetben - Különleges alkalmak (esküvő, keresztelés, temetés) - Szolgálati lehetőségek a református istentiszteleten	4-5 óra
7.	Ifjúsági csoportok és találkozók az MRE-ben	1-2 óra
8.	Magyar reformátusok határainkon túl	1-2 óra
9.	Más keresztyén felekezetek és az ökumené	2-3 óra
10.	Összefoglalás, számonkérés	2-3 óra
	Összesen:	17-25 óra

(A modulhoz tartozó tankönyv kidolgozása során a tematika sorrend változhat)

D. TUDÁSTARTALOM, KOMPETENCIÁK

Ismeretek

- Ismeretek az MRE felépítéséről, társadalmi szolgálatáról.
- Az MRE aktuális püspökeinek, valamint a tanuló egyházmegyéjének esperes személyének ismerete.
- A tanuló egyházközségének rövid története és jelenlegi életének jellegzetességei.
- A reformátori alapelvek (Sola Gratia, Solus Christus, Sola Fide, Sola Scriptura).
- A gyülekezeti élet alapfogalmai.
- A református gyülekezeti tagság alapvető kritériumai és jellemvonásai.
- Alapvető ismeretek a református istentiszteletről, liturgiájáról.
- Az ünnepi istentiszteletek, valamint a keresztelő, esküvő és úrvacsora.
- Az egyházi év: ünnepek, ünnepkörök.
- Alapvető ismeretek határainkon túli magyar reformátusokról.
- Alapvető ismeretek az ökumené fogalmáról, megvalósulási lehetőségeiről.

- Alapvető ismeretek az evangélikus, római katolikus és görög katolikus felekezetekről.

Cselekvés, alkalmazási készség

- A korábbi egyházélmények tudatosítása, rendezése, erősítése vagy helyretétele.
- Bekapcsolódási lehetőség a modul során legalább három alkalommal a gyülekezeti élet közösségébe (pl. istentisztelet, találkozás az egyházközség szolgálataival, stb.).
- Alapvető tájékozódás az MRE struktúrájában, fogalmi rendszerében.
- Aktív gyülekezeti tagság lehetőségeinek tudatos keresése.

Belső motiváció

- A tanuló közösség-tudatának erősítése, a református egyház iránti pozitív attitűdjének megerősítése.
- Aktív gyülekezeti tagság iránti vágyakozás segítése.

Modul által preferált érettségi témakörök

- A reformátori gondolkodás jellegzetességei
- A református istentisztelet és kegyesség
- Az egyházi év
- A református egyház felépítése
- A református istentisztelet

E. TEVÉKENYSÉGEK, ESZKÖZÖK

Tanári tevékenység

Az egész modult érintő javasolt tanulásszervezési – módszertani ajánlások:

- tanári előadás, előre megadott vázlatok segítségével (pl. alapfogalmak)
- szituációs játékok
- páros és kiscsoportos szituációelemzés, cselekvési modellek kidolgozása
- megbeszélés, problémafelvetések
- vita
- témához kapcsolódóan a tanuló önálló kutatásának segítése és annak a bemutatása (pl. kiselőadás, prezentáció)
- projektmunka szervezése és lebonyolítása (pl. az összefoglaló, számon kérő egység részeként)

A modul tematikai egységeihez kapcsolódó javasolt tevékenységek és kapcsolópontok (ötletek, példák)

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
1.	Közösségbe tartozás (önismereti bevezető)	Önismereti, tréning jellegű bevezető óra a közösségi élményekről, a közösségbe tartozás lehetőségeiről, érzelmi háttéréről.	Pszichológia: Hová tartozom? Közösségeim
2.	Az MRE felépítése és társadalmi szolgálata	Tanári tevékenység: Az MRE struktúrájának és társadalmi szolgálatának szemléletes bemutatása, csoportmunka koordinálása. Tanulói tevékenység: Csoportmunka: cikkek, rövid filmrészletek, stb. alapján rövid összegzés, beszámoló készítése az MRE társadalmi szolgálatáról.	Földrajz: Magyarország megyéi, strukturális felépülése Pszichológia: empátia, másokkal való együttérzés Szeretetszolgálat Misszió
3.	A református tanítás négy alapelve	Tanulói tevékenység: Beszélgetés, vita a 4 alapelv jelentéséről. Tanári tevékenység: a 4 alapelv magyarázata.	Vallásismeret, felekezetiismeret: más felekezetek, más vallások alaptanításai
4.	A református egyházközség, ahonnan származom / ahová tartozom - A gyülekezetem múltja (története)	Tanári tevékenység: Bemutatók háttér munkájának koordinálása, órai koordinálás. Tanulói tevékenység: Pármunka (csoportmunka): azonos gyülekezetbe tartozás esetén az egyházközség történetének megosztott feldolgozása és órán való bemutatása. Ha a tanulók több egyházközségbe tartoznak, a saját egyházközségük történetének szemléletes bemutatása.	
	- Szolgáltattevők a gyülekezetben: lelkész, presbiter, gondnok, stb.	Tanári tevékenység: Alapfogalmak magyarázó tisztázása. Lehetőség szerint gyülekezeti szolgáltatók hívása az órára. Tanulói tevékenység: Interjú készítése a jelen lévő szolgáltatókkal, aktív részvétel az órai beszélgetésben.	Vezetők, tisztségviselők, feladatkörök

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
4.	- Az egyházköz-ség társadalmi szolgálata és lehetőségei	Tanulói tevékenység, csoportmunka: az egyházköz-ségben történő társadalmi szolgálati területek feltérképezése és a kiaknázatlan lehetőségek összegyűjtése. Ötlettár ezek megvalósítására. Tanári tevékenység: koordinálás, háttérmunka.	Segítségnyújtási lehetőségek a szükségben lévők felé.
5.	Gyülekezeti tag vagyok (lehetek)	Tanári tevékenység: Rövid, összegző bemutatás a református egyháztagság jellegzetességeiről. Tanulói tevékenység: Csoportmunka: gyülekezeti lehetőségek feltérképezése, havi gyülekezeti.	Pszichológia: közösségbe tartozás, aktív csoporttagság
6.	A református istentisztelet - A vasárnapi istentisztelet és liturgiája	Tanulói tevékenység: Egy hónapon keresztül istentiszteleti napló vezetése előre megadott kritériumok alapján. Tanári tevékenység: A vasárnapi istentisztelet liturgiájának magyarázó bemutatása.	Református istentiszteleten való részvétel.
	- Ünnepi alkalmak a gyülekezetben	Tanulói tevékenység: Csoportmunka: ünnepi alkalmak jellegzetességeinek összegyűjtése. Megelőző feladat: Az egyházi év ünnepei alapján a gyülekezet ünnepi szokásainak összegyűjtése. Tanári tevékenység: Az egyházi év ünnepeinek és ünnepköreinek szemléletes bemutatása.	Pszichológia: az ünneplés pszichológiája Vallástörténet: az ünnep szakralitása
	- Különleges alkalmak (esküvő, keresztelés, temetés)	Tanulói tevékenység: saját élmények felidézése az esküvővel, temetéssel, keresztelővel kapcsolatban. Tanári tevékenység: Az esküvői fogadalomtétel és a keresztelési fogadalom szövegének értelmező közös elemzése a diákokkal.	

	TEMATIKAI EGYSÉG CÍME	TANÁRI/TANULÓI TEVÉKENYSÉG	KAPCSOLÓPONTOK
6.	- Szolgálati lehetőségek a református istentiszteleten	Projekt: Egy gyülekezeti ifjúsági istentisztelet közös megtervezése.	Lehetőség szerint az adott egyházközségben, vagy kiszállás keretén belül a megtervezett ifjúsági istentisztelet megtartása.
7.	Ifjúsági csoportok és találkozók az MRE-ben	Tanulói tevékenység: saját élmények felidézése ifjúsági csoportokkal, találkozókkal kapcsolatban. Kapcsolódó kisfilmek (pl. Csillagpont), ppt-k közös megnézése. Tanári tevékenység: Az egyházmegyében, egyházkerületben rendszeresen szervezett ifjúsági találkozók bemutatása.	Regionális ifjúsági találkozók MRE ifjúsági találkozók (pl. Csillagpont)
8.	Magyar reformátusok határainkon túl	Tanulói tevékenység: Magyar reformátusság térképének elkészítése azon országok, területek bejelölésével, ahol magyar reformátusok vannak. Tanári tevékenység: A határainkon túli magyar reformátusok jellegzetességeinek bemutatása.	Földrajz
9.	Más keresztyén felekezetek és az ökumené	Tanulói tevékenység: Kiselőadás lehetőségek más felekezetekről. Tanári tevékenység: Keresztyén felekezetek tanításának rövid bemutatása. Az ökumené fogalmi tisztázása.	Ökumenikus hittanóra lehetőség.
10.	Összefoglalás, számonkérés	Az összefoglaláshoz javasolt projekt módszer segítségével összegezni a tanultakat. Pl. egyházközség jellegzetességeit kifejező plakát készítése.	

F. KÖVETELMÉNYEK

Tematikai egységekhez kapcsolódó minimum és optimum követelmények

		MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
1.	Közösségbe tartozás (önismereti bevezető)	Aktív részvétel az órán.	Aktív részvétel az órán.
2.	Az MRE felépítése és társadalmi szolgálata	Egyházkerület, egyházmege, egyházköztség fogalmi ismerete; adott egyházmege esperesének, egyházkerület püspökének ismerete; az MRE társadalmi szolgálatából legalább két terület megnevezése.	MRE felépítésének bemutatása. MRE társadalmi szolgálataiból legalább 4 terület megnevezése és rövid bemutatása.
3.	A református tanítás négy alapelve	A négy alapelv ismerete.	A négy alapelv jelentésének magyarázata.
4.	A református egyházköztség, ahonnan származom / ahová tartozom; A gyülekezetem múltja (története)	Háttérkutatásban való részvétel a gyülekezet történetéről.	A gyülekezet történetének rövid bemutatása.
	- Szolgálattévők a gyülekezetben: lelkes, presbiter, gondnok, stb.	Lelkipásztor, presbiter, gondnok, kántor fogalmának ismerete.	A református egyházköztség szolgálattévőinek és feladatainak a rövid bemutatása.
	- Az egyházköztség társadalmi szolgálata és lehetőségei	Aktív részvétel a témáról szóló ötletbörzében és a háttérkutatásban.	Megvalósítási terv alapvonalainak kidolgozása az egyházköztség szolgálati területeinek fejlesztésére.
5.	Gyülekezeti tag vagyok (lehetek)	A református egyháztagság fogalmának és fő jellemvonásainak ismerete.	A református egyháztagság bemutatása.

		MINIMUM KÖVETELMÉNY	OPTIMUM KÖVETELMÉNY
6.	A református istentisztelet - A vasárnapi istentisztelet és liturgiája	A református istentisztelet fő jellegzetességeinek ismerete.	A vasárnapi istentisztelet liturgiájának ismerete.
	- Ünnepi alkalmak a gyülekezetben	Az egyházi év ünnepkörökének és ünnepeinek ismerete.	Az ünnepkörök és ünnepek jelentésének bemutatása.
	- Különleges alkalmak (esküvő, keresztelés, temetés)	Az esküvői és keresztelési fogadalom szövegének ismerete.	Az esküvői és keresztelési fogadalom szövegének elemző bemutatása.
	- Szolgálati lehetőségek a református istentiszteleten	Aktív részvétel az órához kapcsolódó projektben.	Javaslattétel, ill. részvétel a projekt megvalósítási tervének kidolgozásában.
7.	Ifjúsági csoportok és találkozók az MRE-ben	Legalább egy ifjúsági találkozó megnevezése.	Két ifjúsági találkozó jellegzetességeinek bemutatása.
8.	Magyar reformátusok határainkon túl	Legalább 5 ország megnevezése, ahol magyar reformátusok vannak.	A határainkon túli magyar reformátusság jellegzetességeinek bemutatása.
9.	Más keresztyén felekezetek és az ökümené	Keresztyén felekezetek fő jellemvonásai.	A keresztyén felekezetek összehasonlító bemutatása.

3. MELLÉKLET

KIEGÉSZÍTŐ MODULOK TEMATIKÁJA

Önállóan létező tematikai egységeket tartalmaz, melyeket a vallástanár a teljes képzés időszakára vonatkozóan a helyi tervezés során maga válogat össze az RPI által kidolgozott és a Magyarországi Református Egyház illetékes fórumai által jóváhagyott tanegységek közül az adott intézmény pedagógiai programja, a helyi lehetőségek és igények, a tanulócsoportok sajátosságainak ismeretében. Nem kötelező minden kiegészítő modult tanítani, itt a cél az, hogy egy-egy területen alaposabban elmélyülhessenek a diákok.

A kiegészítő modulok kiválasztásának szempontrendszerét, eljárásrendjét a helyi tantervben fel kell tüntetni. A rugalmasság érdekében a kiegészítő modulok választása az intézmény munkatervében is megjelölhető az adott tanévre. A kiegészítő modulok szabályszerű cseréje az intézmény pedagógia programjának új jóváhagyását nem igénylő eljárás.

További modulok kidolgozása folyamatban.

ÜDVTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Üdvtörténeti áttekintés

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Bibliaismeret

Cím: Üdvtörténeti vonal a Szentírásban

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A Szentírásban található üdvtörténeti vonulat, és az üdvtörténet eseményei közötti összefüggésekre való rámutatás; annak a megláttatása a tanulókkal, hogy a Biblia Isten tervét mutatta be a számunkra.
- A hit alapjának, Isten üdvözítő tervének összefoglaló, logikus és motiváló bemutatása, összegzése a tanulók számára.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek alapvető ismeretanyagának elsajátítása, mely a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerének megfelelő.
- Az üdvtörténet alapfogalmainak tisztása, és annak megismertetése a tanulókkal.
- Az üdvtörténeti vonulat központi, jól ismert történeteinek élő kontextusba helyezése módszertani sokszínűséggel és a tanulók életvalóságához való kapcsolással.
- Az üdvtörténeti vonal bemutatásán, illetve a hozzájuk kapcsolódó történetek ismertetésén keresztül lehetőséget adni a tanulóknak a hallottak saját élettörténetükhöz való kapcsolódására, valamint a hallottak, tanultak abba való beépítésére (narratív interpretáció).

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 13 egység / 13-17 óra

Kiegészítő megjegyzés: Ez a modul közvetlenül a kohéziós modul után is tervezhető, ha az adott csoport feltételezhetően jó bibliaismereti háttérrel rendelkezik. A tervezés során a négy év tematikájának elején való használatát indokolhatja, ha a vallásánár átfogó képet akar adni a részletezés előtt Isten üdvösségtervéről.

Lehetőség van ugyanakkor a négy éves tervezés végén, összefoglalásként használni ezt a modult, amikor zárómodulként a célja az összegzés, végső áttekintés.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés: Kapcsolatunk Istennel és a környezetünkkel	1-2 óra
2.	Isten és az ember: az ember teremtése (1Móz 2)	1 óra
3.	Bűnbeesés és következményei, az első bűneset (1Móz 3-4,15)	1-2 óra
4.	Isten hívja az embert: az első elhívás, Ábrahám (1Móz 12,1-8)	1óra
5.	Isten segítséget ad a mindennapi élethez: a Tízparancsolat adása és jelentősége (2Móz 19-20)	1 óra
6.	A megváltásra váró világ (pl. Zsolt 12 vagy Zsolt 53)	1 óra
7.	Isten válasza: a megváltó Krisztus 1. születés (Luk 1,26-38; Luk 2,1-20)	1 óra
8.	A megváltó Krisztus 2. Jézus tanításának középpontja (Luk 4,14-30; Ján 3,16)	1-2 óra
9.	A megváltó Krisztus 3. a kereszttel jelentősége (Luk 23)	1 óra
10.	A megváltó Krisztus 4. a feltámadás jelentősége (Luk 24,1-35)	1 óra
11.	Eszkatologikus kitekintés: létünk végső célja (Jel. alapján)	1 óra
12.	Krisztus hívása ma: élő kapcsolat Istennel	1-2 óra
13.	Összefoglalás, Témazárás	2-3 óra
	Összesen:	14-19 óra

AZ ÖT TEKERCS

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Az öt tekercs

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Bibliaismeret, Ószövetség – Bibliai történetek

Cím: Az „öt tekercs” – Isten jelen van az emberi élet eseményeinél

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Rámutatni arra, hogy Isten jelen van az emberi élet eseményeinél és van üzenete az ember számára azok során is.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek alapvető ismeretének elsajátítása.
- Az ünnepek hétköznaptól elkülönülő megélésére nevelés.
- A bibliai könyveken, illetve a hozzá kapcsolódó témákon keresztül a tanulók énképének és önismeretének fejlesztése.
- Az emberi kapcsolatok felelősségteljes kialakítására és megélésére való nevelés.
- Lelki egészségre nevelés.
- Az adott témákhoz/bibliai történetekhez kapcsolódva segíteni a tanulók anyanyelvi kommunikációjának fejlődését, illetve a hallottak saját élettörténetükhöz való kapcsolását és beépítését (narratív interpretáció).
- A történetekhez kapcsolódó témákon keresztül lehetőséget adni a tanulóknak különböző szerepekbe való behelyezkedésre, a szituációk több szempontból való megvizsgálására (szociális perspektíva-váltás elősegítése), és segíteni a felkészülést a serdülőkor, ill. a felnőtt lét szerepeire.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 2. félév – 12. évf. 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Bibliaismeret – Ószövetség alapmodul, Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 12 egység/13-18 óra

A bibliaismereti tematikai egységek tanítása kötelező, kapcsolódó témakör az adott igényeknek és lehetőségeknek megfelelően választható és tervezhető.

Kiegészítő megjegyzés: Nem választható ez a modul, ha a csoport 4 évre szóló helyi tantárgyi programjában szerepel a Tanítói és prófétai írások az Ószövetségben tartalmú kiegészítő bibliaismereti modul.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Ünnepek szerepe az egyén és a közösség életében; Az öt tekercs helye a bibliai kánonban és a hozzájuk kapcsolódó ünnepek	1 óra
2.	Ruth könyve	1 óra
3.	Kapcsolódó témakör: pl. Család, hűség	1-2 óra
4.	Énekek éneke	1 óra
5.	Kapcsolódó témakör – pl. Szerelem	1-2 óra
6.	Prédikátor könyve	1 óra
7.	Kapcsolódó témakör – pl. Az élet nagy kérdései	1-2 óra
8.	Síralmak könyve	1 óra
9.	Kapcsolódó témakör – pl. Szomorúság, bánat, gyötrődés	1-2 óra
10.	Eszter könyve	1 óra
11.	Kapcsolódó témakör – pl. Isten gondviselése az ember életében	1-2 óra
12.	Összefoglalás, témazárás	2 óra
	Összesen:	13-18 óra

AZ ELSŐ KERESZTYÉNEK

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Az első keresztyének

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Bibliaismeret, Újszövetség – Bibliai történetek

Cím: Gyülekezeti élet, tanítói és prófétai írások az újszövetségben

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Rámutatni arra, hogy Isten jelen van az emberi élet eseményeinél és van üzenete az egyén számára azok során is.
- Az Újszövetség alapján betekinteni a gyülekezeti életbe, az ott fölmerülő kihívások, illetve a Szentírás által adott megoldások és válaszok alapján végiggondolni a tanulókkal olyan lehetséges problémákat, szituációkat, melyekkel a gyülekezethez való tartozás során szembesülhet; a szituációk végiggondolása által fölkészítés a felnőtt lét szerepeire.
- Keresztyén önazonosság fejlesztése; öntudatos, nagykorú, érett, cselekvőképes hitre való nevelés.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek ismeretanyagának, alapvető kortörténeti, bevezetéstani ismeretének tanulókat megszólító, módszertanilag sokszínű közvetítése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 2. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modulok teljesítése, Újszövetségi Bibliaismeret alapmodul teljesítése

Tervezett időkeret: 11 egység / 14-21 óra

Kiegészítő megjegyzés:----

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés: Apostolok és az első gyülekezet, tanítói és prófétai írások az Újszövetségben	1-2 óra
2.	Az első pünkösöd és az első gyülekezet (Csel 2; 11; 15)	1 óra
3.	Élet az apostoli korban: Pétert és Jánost börtönbe vetik (Csel 4), István vértanú (Csel 7)	1 óra
4.	Élet az apostoli korban: Saulból – Pál Saul üldözi az egyházat (Csel 8,1-3) Saul megtérése (Csel 9,1-30) Missziói utak röviden	2-4 óra
5.	Átvezetés: Levelek a gyülekezetekhez	1 óra
6.	Tanítások a gyülekezet számára 1. – A gyülekezet egysége és sokszínűsége (Rm 12 – kegyelmi ajándékok kérése)	1 óra
7.	Tanítások a gyülekezet számára 2. – a szeretet megélése (1Kor 13 – szeretethimnusz)	1 óra
8.	Tanítások a gyülekezet számára 3. – A tanítványság megélése: az új ember felöltözése (Ef 4,17-32; Kol 3,1-17)	1-2 óra
9.	Tanítások a gyülekezet számára 4. – Cselekedetek és hit (Jak 2,14-26)	1-2 óra
10.	Mit mond a Szentírás a jövőről? Jelenések könyve röviden	2-3 óra
11.	Összefoglalás, Témazárás	2-3 óra
	Összesen:	14-21 óra

JÉZUS PÉLDÁZATAI

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Jézus példázatai

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Bibliaismeret, Újszövetség – Bibliai történetek

Cím: Jézus példázatai és annak értelmezési lehetőségei

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A példázatok több szemszögből, több oldalról való megközelítése által annak kommunikálása, hogy Isten Igéje üzenetet hordoz és érhető napjainkban is.
- Isten Igéjében, a példázatokban való elmélyedés, valamint a Szentírás megértésére és értelmezésére nevelés.
- A tanulók nagykorú, érett, cselekvőképes hitének fejlesztése a tanulók applikációs készségének fejlesztése által.
- A modulhoz tartozó példázatok tartalmának és központi üzenetének elsajátítása.
- A modulhoz tartozó példázatok közös átgondolása, elemzése révén azok mélyebb üzenetének megláttatása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése; Bibliaismeret – Újszövetség alapmodul teljesítése

Tervezett időkeret: 11 egység / 12-16 óra

Kiegészítő megjegyzés: Az egyes tematikai egységek interaktív, tanulókat aktivizáló, óra menetébe bevonó és az adott téma iránt belső motiváció kialakulására készítő feldolgozási módjai elvártak.

Mivel maga a téma érettebb gondolkodásmódot és elemző munkát kíván, ezért 11-12. évfolyamra javasolt.

A vallásánár egyéni hangsúlytéttele, illetve a tanulók érdeklődése alapján hasonló tematikával alkalmazható ez a modul két szabadon választható példázatot alapul véve.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Bevezetés: Jézus példázatai, alapfogalmak és példázattípusok	1-2 óra
2.	Bibliai hermeneutika alapszabályai	1 óra
3.	Isten Igéjének faggatása: a tékozló fiú példázata a tanulók gondolatainak tükrében	1 óra
4.	A tékozló fiú példázata – szómagyarázatok és az eredeti kontextus tükrében	1 óra
5.	A tékozló fiú példázata – allegorikus értelemben	1 óra
6.	A tékozló fiú példázata – napjainkban: értelmezési lehetőségek	1-2 óra
7.	Isten Igéjének faggatása: a talentumok példázata a tanulók előzetes gondolatainak tükrében	1 óra
8.	A talentumok példázata a szómagyarázatok és az eredeti kontextus tükrében	1 óra
9.	A talentumok példázata – allegorikus értelemben	1 óra
10.	A talentumok példázata – napjainkban: értelmezési lehetőségek	1 óra
11.	Összefoglalás, Témazárás	2-3 óra
	Összesen:	12-16 óra

JÉZUS GYÓGYÍTÁSAI

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Jézus gyógyításai

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Bibliismeret, Újszövetség – Bibliai történetek

Cím: Jézus gyógyításai – Jézus hatalma a természeti erők felett

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulókkal való közös gondolkodás Jézus hatalmáról, a csodákról, alapvető kihívásaiban Isten Igéje, a Szentírás alapján.
- A modulhoz tartozó bibliismereti, dogmatikai, etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése.
- A felmerült témák során és kapcsán keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére; az adott egységek tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
- Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, bibliismereti alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
- Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése; őszinte, nyílt és empatikus attitűdre nevelés.
- A bibliai szókincs és az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.
- A tanuló konfliktuskezelési stratégiáinak fejlesztése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT

IDŐKERET: 14-22 ÓRA

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul – Üdvtörténeti vonal modul teljesítése

Tervezett időkeret: 10 egység /15-23 óra

Kiegészítő megjegyzés: Az egyes tematikai egységek interaktív, tanulókat aktivizáló, óra menetébe bevonó és az adott téma iránt belső motiváció kialakulására készítő feldolgozási módjai elvártak. Az 5. téma kiegészítés, bár szervesen kapcsolódik a témához.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Egészség és betegség kérdése a mai világban	1 óra
2.	A hatalom, betegség, gyógyulás a bibliai gondolkodás keretében	1-2 óra
3.	Jézus hatalmának eredete, megnyilvánulásának módjai	1 óra
4.	Jézus gyógyításai - A gyógyítások célja, a hit szerepe a gyógyításokban - Testi betegségek - Lelki gyötrelmek - Szabadítás démoni megkötöttségekből	6-8 óra
5.	Halottak feltámasztása: Jézus hatalmának különleges megnyilvánulásai (kiegészítés)	1-2 óra
6.	Az ember szenvedésének kérdései Jézus gyógyításainak tükrében	1-2 óra
7.	A keresztyén ember viszonya a gyógyítás különböző formáihoz	1-2 óra
8.	Jézus hatalma a természeti erők felett	1-2 óra
9.	Miben nyilvánulhat meg ma Jézus hatalma a keresztyének életében, az egyházban?	1-2 óra
10.	Összefoglalás, számonkérés	1-2 óra
	Összesen:	15-23 óra

A SERDÜLŐKOR ETIKAI KÉRDÉSEI

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: A serdülőkor etikai kérdései

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Etika

Cím: A serdülőkor etikai kérdései

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulókkal való közös gondolkodás a serdülőkor alapkérdéseiben, alapvető kihívásaiban Isten Igéje, a Szentírás alapján.
- A modulhoz tartozó etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése.
- A felmerült témák során és kapcsán keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére; az adott egységek tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
- Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, etikai alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
- Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése; őszinte, nyílt és empatikus attitűdre nevelés.
- Keresztyén etikai szókinccs és az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.
- A tanuló konfliktuskezelési stratégiáinak fejlesztése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 15 egység /16-18 óra

Kiegészítő megjegyzés: Az egyes tematikai egységek interaktív, tanulókat aktivizáló, óra menetébe bevonó és az adott téma iránt belső motiváció kialakulására készítő feldolgozási módjai elvártak.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Mit jelent tinédzsernek lenni? – játékos bevezetés A serdülőkor pszichológiája (rövid bevezetés)	1-2 óra
2.	Identitás: a testi és lelki tükör és zavarai	1 óra
3.	Lázadásaink	1 óra
4.	Értékes, de mitől? Értékrendjeink	1 óra
5.	Mi és mások: közösség és barátok	1 óra
6.	Mi és mások: élet a családban, a szülők tisztelete	1 óra
7.	Mi és mások: az önálló élet kezdetei	1 óra
8.	Mi és mások: a gyülekezet és az ifjúsági csoport	1 óra
9.	Erkölc a szerelemben	1 óra
10.	Konfliktusok és krízisek az ember életében	1 óra
11.	Mindennapi veszteségeink és keresztyén válaszok	1 óra
12.	Szemben az elmúlással: öngyilkosság, halál, a haláltól való félelem és keresztyén válaszok	1 óra
13.	Irányító vagy irányított? Vágyak és kísértések	1 óra
14.	Amikor a jövő a tét: környezetvédelem a gyakorlatban	1 óra
15.	Összefoglalás (interaktivitásra épülő, akár projektmunka segítségével), Témazárás	2-3 óra
	Összesen:	16-18 óra

AZ IFJÚKOR ETIKAI KÉRDÉSEI

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Az ifjúkor etikai kérdései

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Etika

Cím: Az ifjúkor etikai kérdései

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulókkal való közös gondolkodás az ifjúkor alapkérdéseiben, alapvető kihívásaiban Isten Igéje, a Szentírás alapján.
- A modulhoz tartozó etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése.
- A felmerült témák során és kapcsán keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére; az adott egységek tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
- Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, etikai alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
- Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése; őszinte, nyílt és empatikus attitűdre nevelés.
- Keresztyén etikai szókinccs és az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.
- A tanuló konfliktuskezelési stratégiáinak fejlesztése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 15 egység /16-23 óra

Kiegészítő megjegyzés: Az egyes tematikai egységek interaktív, tanulókat aktivizáló, óra menetébe bevonó és az adott téma iránt belső motiváció kialakulására készítő feldolgozási módjai elvártak. A 4-6. témáknál plusz egy-egy óra tervezhető arra, hogy a tanulóknak legyen lehetősége a csoportban az identitás, pálya/párválasztás területén hozott mintáikkal foglalkozni. Ezek tisztázása megér egy-egy plusz órát, hiszen nagyban segítheti az adott területen a viselkedés, hozzáállás megértését.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Mit jelent az ifjúkor?	1-2 óra
2.	Végre szabadon! / Kirepültem!	1 óra
3.	Anyagi önállóság?	1 óra
4.	Hát én immár mit válasszak? A pályaválasztás kérdései	1-2 óra
5.	Hát én immár kit válasszak? A párválasztás kérdései	2-3 óra
6.	Hát én immár ki vagyok? Az identitásválasztás kérdései	1-2 óra
7.	Új közösségek, új barátok, új időbeosztás!	1-2 óra
8.	Kudarok az ifjúkorban	1 óra
9.	A gyermekvállalás felelőssége (kiegészítés)	1 óra
10.	Hát én immár hogyan válasszak? Értékrendek és közéleti felelősség (kiegészítés)	1-2 óra
11.	Itt is lehetek református?	1 óra
12.	Pillantás a jövőbe: a felnőttkor szakaszai és fontosabb dilemmái	2 óra
13.	Összefoglalás (interaktivitásra épülő, akár projektmunka segítségével), számonkérés	2-3 óra
	Összesen:	16-23 óra

NAPJAINK ETIKAI KIHÍVÁSAI

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Napjaink etikai kihívásai

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Etika

Cím: Napjaink etikai kihívásai

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A tanulókkal való közös gondolkodás napjaink etikai dilemmái, alapvető kihívásai terén Isten Igéje, a Szentírás alapján.
- A felmerült témák során és kapcsán keresztyén értékrendszer kommunikálása, belsővé válásának elősegítése, felkészítés a felnőtt lét szerepeinek krisztusi módon való megélésére; az adott egységek tanulóközpontú végiggondolása révén nagykorú, érett, cselekvőképes hit megélésére nevelés.
- A modulhoz tartozó etikai kérdések református nézőpontú megközelítésének tanulóközpontú, módszertanilag sokszínű közvetítése.
- Erkölcsei érzék kiművelése, másokért való felelősség tudatosítása.
- Önálló vélemény kialakításának segítése közvetített háttérismeretek, etikai alapkérdésekhez tartozó problémák, témakörök felvetése és átgondolása révén.
- Az adott egységek vonatkozó kapcsolati lehetőségei alapján szociális és állampolgári kompetenciák fejlesztése; őszinte, nyílt és empatikus attitűdre nevelés.
- Keresztyén etikai szókinccs és az anyanyelvi kommunikáció fejlesztése.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 2. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 9 egység/ 10-19 óra

Kiegészítő megjegyzés: Az egyes tematikai egységek interaktív, tanulókat aktivizáló, óra menetébe bevonó és az adott téma iránt belső motiváció kialakulására készítő feldolgozási módjai elvártak.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	A 20-21. század kihívásai (játékos, feldolgozó bevezetés)	1-2 óra
2.	Etika a kibertérben (Internetetika)	1-2 óra
3.	Etika és szerelem, szexualitás	1-2 óra
4.	Etika és környezetvédelem	1-2 óra
5.	Munkaerkölcs	1 óra
6.	A pihenés, szórakozás és rekreáció etikája	1-2 óra
7.	Társadalmi etika: politika és jog	1-2 óra
8.	Bioetikai kihívások	1-3 óra
9.	Összefoglalás (interaktivitásra épülő, akár projektmunka segítségével), témazárás	2-3 óra
	Összesen:	10-19 óra

BIOETIKAI KIHÍVÁSOK

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Bioetikai kihívások

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Etika

Cím: Ne ölj! – Az élet szentsége

B. A MODUL CÉLJAI ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI:

- Isten Igéjének értelmezése a XXI. sz. élethelyzeteiben. A kiválasztott bibliai parancsolat etikai tartalmának kibontása, adaptálása a Szentírás üzenete és történetei alapján.
- Isten védelmező szeretetének és gondviselésének árnyalt megértése, a diákok személyes életére vonatkoztatva is.
- Isten tervének, illetve Isten Igében megnyilvánuló akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolás segítése.
- Etikai kérdésekben álláspontok kialakítása, nézőpontváltás alapján megértése, vitakultúra fejlesztése, a személyes meggyőződés felé erősítése.
- Bibliai igék és modern szövegek (média, sajtó, irodalmi alkotások), képző- és filmművészeti alkotások segítségével szituációk elemzése, feltárása, drámapedagógiai eszközökkel élethelyzetek imitálása, megoldáskeresés.
- A modulhoz tartozó etikai ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti és jelen társadalmi hátterének a bemutatása, és a tanuló hozzásegítése azok elsajátításához, melyekkel a református hittan középszintű érettségi követelményrendszerét teljesíteni tudja.
- A magyar társadalomra vonatkozó szociológiai és statisztikai adatok alapján bűnvallás és a megtérés reménységéről való bizonyágtétel lehetőségének érzékeltetése.
- A bibliai etika és a bioetika tudományterületének egyes példákon keresztül történő felvillantása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 12 egység / 12-18 óra. Javasolt: 15 óra

Kiegészítő megjegyzés: A modul minden egysége 1-2 órás témát javasolt. A vallás-tanár / lelkipásztor döntése szerint célszerű 1-2 részmát alaposabban körbejárni. a többi témát pedig csak áttekinteni. Elképzelhető, hogy egy kiválasztott részmát 3 órát is igénybe vehet – ezt a helyi tantervben lehet rögzíteni.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	A Tízparancsolat áttekintése	1 óra
2.	A „Ne ölj” parancsolat értelmezése különböző korszakokban (kiegészítés)	1 óra
3.	Az élet fogalmának értelmezése a Szentírás és a kortárs tudomány alapján. Kezdet és vég etikai kérdései	1-2 óra
4.	A gyilkosság és a halálbüntetés	2 óra
5.	Fogamzástáplálás etikai kérdései (kiegészítés)	1-2 óra
6.	Abortusz, szelektív abortusz, genetika, génmanipuláció etikai kérdései	1-2 óra
7.	Önpusztítás, öngyilkosság (szenvedély, szorongás, depresszió)	1-2 óra
8.	Euthánázia, „kegyes halál”	1-2 óra
9.	Háború és béke etikája	1-2 óra
10.	A teremtett élet: környezet- és állatvédelem	1-2 óra
11.	A jézusi értelmezés: az igazi gyilkosság a szeretet nélküli szív. A gyűlölet és agresszió	1-2 óra
12.	Összefoglalás, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	12-21óra

KERESZTYÉN ANTROPOLÓGIA

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Keresztyén antropológia

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Dogmatika

Cím: Keresztyén antropológia

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- Biblikus látásmód, református dogmatikai szemléletmód közvetítése olyan kérdésekkel kapcsolatban, melyek a tanulóknál fölmerülnek (pl. láthatatlan világ, angyalok, bűn, stb.)
- Keresztyén önazonosság fejlesztése; öntudatos, nagykorú, érett, cselekvőképes hitre való nevelés.
- A modulhoz tartozó bibliai történetek ismeretanyagának, a témákhoz tartozó dogmatikai alapfogalmak tanulócentrikus, módszertanilag sokszínű közvetítése.
- A tanulóknak elgondolkodtatása, aktív bevonása, keresztyén látásmódjának, értékrendjének fejlesztése az adott témák kapcsán.
- A református dogmatikai alaptételek kapcsán a mindennapi életre vonatkozó, etikai konzekvenciák áttekintése és a tanulók buzdítása arra, hogy mindezek saját élettörténetükhöz kapcsolják, értékrendjükbe, viselkedéskultúrájukba beépítsék.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 9. évfolyam 2. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Kohéziós modul teljesítése

Tervezett időkeret: 14 egység / 15-18 óra

Kiegészítő megjegyzés: A modul adott témái során elvárt a tanulók sokrétű, interaktív, motiváló és aktivizáló bevonása az órák során.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Ki vagyok én?	1-2 óra
2.	Az emberről való gondolkodásmód: keresztyén antropológia és más antropológiák alapján	1 óra
3.	Az ember: Teremtény, Isten képmása (1Móz 1-2)	1-2 óra
4.	Az ember: akinek helye és feladata van a világban (1Móz 1,26-29; 4. parancsolat)	1 óra
5.	A bűn terhe alatt élő ember (1Móz 11,1-9, Bábel tornya)	1 óra
6.	A megváltott ember (bűnös és megigazult, ó- és újember, Ef 4,17-32; Kol 3,1-17)	1 óra
7.	Szabad-e az ember? A szabad akarat kérdése, szabadság és szabadosság (1Kor 6,12)	1 óra
8.	A megszólított (elhívott) ember: Isten szolgája, Jézus Krisztus tanítványa	1 óra
9.	Hogyan értheti meg az ember Istent? (Isten kijelentése és a Szentírás, mint Isten szava az ember felé)	1 óra
10.	A gondviselő Isten: Az ember életútja és Isten vezetése (Zsolt 139)	1 óra
11.	A gondviselő Isten: a gondviselésbe vetett hit hasznai (HK 26-28, a gondviselésbe vetett hit öt haszna)	1 óra
12.	Az ember és környezete: társadalom és közösségek, többség kérdése (Keresztyén házirend, Ef 5,21-33;6.,1-9; Kol 3,18-4,1)	1óra
13.	Az ember és környezete: látható és láthatatlan világ	1óra
14.	Keresztyén embertan: Összefoglalás, Témazárás	2-3 óra
	Összesen:	15-18 óra

PORTRÉK AZ EGYETEMES EGYHÁZTÖRTÉNETBŐL

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Portrék az egyetemes egyháztörténetből

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: Jól van, jó és hű szolgám!

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének egyéni életsorsok példáján keresztül történő bemutatása a különböző történelmi korszakokban, a keresztyénség egész világon való elterjedésének néhány meghatározó alakja életpéldájának segítségével.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző népek, személyiségek életében. A személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten – a történetekben megnyilvánuló / megsejthető – akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolat segítése.
- A történelmi események és életrajzok érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhöz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti hátterének a bemutatása, az általános műveltség református nézőpontú bővítése.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az ember életét.
- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források több szempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Az egyetemes egyháztörténeti alapmodul elvégzése vagy *párhuzamos végzése*

Tervezett időkeret: 10 egység / 14-21 óra. Javasolt: 16 óra

Kiegészítő megjegyzés: A modul az egyetemes egyháztörténeti alapmodullal párhuzamosan is feldolgozható.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	A tanítványok missziója. Pál apostol munkatársai	2 óra
2.	Mártírok. A germánok megtérítése. Cirill és Metód (<i>kiegészítés</i>)	1-2 óra
3.	Egyházatyák. Arius, Athanasius, Augustinus	1 óra
4.	Pápák. I. Gergely és VII. Gergely pápa (<i>kiegészítés</i>)	1 óra
5.	Szerzetesek. Ferenc testvér	1-2 óra
6.	Hitújítók és kortársaik. Husz János. Ulrich Zwingli. X. Leó	2 óra
7.	Hitújítók és Szervét Mihály. Loyola Ignác és a rend tagjai	2 óra
8.	A tengeri hatalmak A Mayflower utasai, Oliver Cromwell. Michiel de Ruyter	2 óra
9.	A misszió: igehirdetés és példa. Spurgeon, Livingstone, Schweitzer	1-2 óra
10.	XX. századi bizonyágtévő életek: Dietrich Bonhoeffer, Martin Luther King, Teréz anya, II. János Pál, Roger Schütz	1-2 óra
	Összefoglalás, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	14-21 óra

PORTRÉK A MAGYAR EGYHÁZTÖRTÉNETBŐL

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: Portrék a magyar egyháztörténetből

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: Örállóvá tettek

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének egyéni életsorsok példáján keresztül történő bemutatása a különböző történelmi korszakokban, a magyar egyháztörténet néhány meghatározó alakja életpéldájának segítségével
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző népek, személyiségek életében. A személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- Isten – a történetekben megnyilvánuló / megsejthető – akaratának alapján a tanulók életvalóságából kiindulva a jelenre vonatkozó applikáció, saját élettörténethez való kapcsolat segítése.
- A történelmi események és életrajzok érdekes, logikus, érthető, személyes jellegű, tanulókhoz igazított bemutatása, melyet a diákok saját tudásukba be tudnak építeni. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténelmi ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténelmi hátterének a bemutatása, az általános műveltség református nézőpontú bővítése.
- Az adott egységekhez tartozó történeteken keresztül annak a felmutatása, hogy Istennek terve és üzenete van az emberi élet szituációiban is, és Isten gondviselő szeretete végigkíséri az ember életét.
- A történelem és az egyháztörténet alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, történelmi források több szempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 10. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: A magyar egyháztörténeti alapmodul elvégzése vagy párhuzamos végzése

Tervezett időkeret: 13 egység / 12-20 óra. Javasolt: 16 óra

Kiegészítő megjegyzés: A modul a magyar egyháztörténeti alapmodullal párhuzamosan is feldolgozható.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Legendák: Gellért püspök, Imre herceg, Erzsébet, Margit	1-2 óra
2.	Művészet és hit: M. S. mester. Temesvári Pelbárt. Bakócz Tamás (kiegészítés)	1 óra
3.	Az első reformátorok: Sztáray Mihály, Dévai Bíró Mátyás, Huszár Gál	1 óra
4.	A helvét irány: Szegedi Kiss István, Kálmáncsehi Sánta Márton	1 óra
5.	A Biblia apostolai: Károli Gáspár, Szenczi Molnár Albert, Komáromi Csipkés György	1-2 óra
6.	Hitviták kora: Dávid Ferenc, Méliusz Juhász Péter, Pázmány Péter	1-2 óra
7.	Az erdélyi fejedelmek hatóköre: Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Lorántffy Zsuzsanna, Apáczai Csere Mihály, Comenius	2 óra
8.	Ora et labora: Szikszai György, Maróthi György, Hatvani István	1 óra
9.	Református írónk, költőink (XVI–XX. sz.) Kiegészítés	1-2 óra
10.	XIX–XX. századi nagyjaink: Makkai Sándor, Baltazár Dezső, Ravasz László, Révész Imre, Karácsony Sándor	1-2 óra
11.	Sorsok a diktatúrák idején (Jane Haining, szabadon választott helyi kötődésű személy)	1 óra
12.	Református példaképem (kiegészítés)	1 óra
	Összefoglalás, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	12-21 óra

A HITÉT MEGVALLÓ EGYHÁZ

A. MODUL NEVE ÉS JELLEGE

Név: A hitét megvalló egyház

Típus: Kiegészítő modul

Csoport: Egyháztörténet

Cím: A hitét megvalló egyház

B. MODUL CÉLRENDSZERE ÉS FEJLESZTÉSI FELADATAI

- A Szentlélek Isten munkájának és a Krisztus-testként élő egyház helyzetének bemutatása a különböző történelmi korszakok hitbeli és hittani felismeréseinek, vitáinak bemutatásával, az egyházszervezet egyes változásainak megfigyelésével.
- Az isteni kijelentésre való emberi ráismerés és az annak való engedelmeskedés bemutatása különböző népek, személyiségek életében. A személyes élethelyzetekben vállalt hitvallásos döntések bemutatása, megpróbáltatás és áldás értelmezése, Isten gondviselésének és a hit erejének megmutatása egyes esetekben.
- A status confessionis érzékeltetése, felismerése, vállalása, mint az egyén vagy az egyház Isten Igéjéért vállalt döntése. Az adott egységekhez tartozó történetekben keresztül annak a felmutatása, hogy Isten az egyház ura.
- A történelmi események és dokumentumok logikus, érthető, egyes elemeiben a tanulók előzetes tudásához illeszkedő filozofikus megközelítése. Cél, hogy a tanulók az ismert történelmi időben és térben is el tudják helyezni a tanultakat.
- A modulhoz tartozó egyháztörténeti ismeretek, alapvető összefüggések és ezek kortörténeti hátterének a bemutatása.
- A történelem és az egyháztörténet (esetenként a dogmatörténet) alapvető fogalmainak, szakszókincsének használata és elmélyítése, egyháztörténeti források több szempontú elemzése, következtetések megfogalmazása.

C. MODUL ÁLTAL AJÁNLOTT, TERVEZETT IDŐKERET

Korosztályi javaslat: 11. évfolyam 1. félév – 12. évfolyam 2. félév

Lehetséges előfeltétel: Az egyetemes egyháztörténeti alapmodul elvégzése vagy párhuzamos végzése

Tervezett időkeret: 19 egység / 15-27 óra. Javasolt: 20 óra

Kiegészítő megjegyzés: A modul az egyetemes illetve a magyar egyháztörténeti alapmodullal párhuzamosan is feldolgozható.

A modul javasolt tematikai felosztása

TEMATIKAI EGYSÉG	CÍM	JAVASOLT ÓRASZÁM
1.	Az első hitvallások a Szentírásban (kiegészítés)	1 óra
2.	Az egyetemes zsinatok dogmatikai vitái	1 óra
3.	A nyugati nagy egyházatyák teológiai művei	1 óra
4.	A skolasztika hitvitái. A középkori egyház kritikája	1-2 óra
5.	A reformáció dogmatikai fordulatai / felismerései	1 óra
6.	A II. helvét hitvallás és a Heidelbergi káté	2 óra
7.	Az evangélikus és a református egyházszervezet	1 óra
8.	Bibliakritika (kiegészítés)	1 óra
9.	A barthi teológia (kiegészítés)	1 óra
10.	Az ökumenikus mozgalom kezdetei és fontosabb szervezetei (kiegészítés)	1-2 óra
11.	A barmeni hitvallás	1-2 óra
12.	A magyarországi reformáció korának hitvitái, nagy teológusai	2-3 óra
13.	Egyházszervezeti viták a XVII–XVIII. században (kiegészítés)	1 óra
14.	A református kegyesség a XVI–XIX. században (kiegészítés)	1 óra
15.	Az egységes magyar egyházszervezet és társadalmi szerepe a XIX. század végétől a XX. század közepéig	1 óra
16.	Ravasz László teológiai munkássága	1-2 óra
17.	Az egységesülő magyar egyházszervezet a XXI. században	1 óra
18.	Összefoglalás, témazárás	2-3 óra
	Összesen:	15-27 óra

ZSINATI HATÁROZATOK

ZSINATI HATÁROZAT AZ ÚJ REFORMÁTUS HITTANOKTATÁSI SZABÁLYRENDELET TÁRGYÁBAN (ZS. - 243./2012.11.16.)

A Magyarországi Református Egyház Zsinata a református hittanoktatás tartalmi szabályozása tekintetében jelen szabályrendeletében a következőket rendeli el:

Általános rendelkezések

1. §

A szabályrendelet hatálya kiterjed

- (1) a református köznevelési intézmények által szervezett kötelező hittanoktatásra;
- (2) más egyház által fenntartott köznevelési intézményekben a református egyházi jogi személy által szervezett kötelező hittanoktatásra;
- (3) állami, önkormányzati vagy magánfenntartású köznevelési intézményekben a református egyházi jogi személy által szervezett
 - a) kötelezően választható hittanoktatásra;
 - b) fakultatív hittanoktatásra;
- (4) a református egyházközségekben vagy intézményekben szervezett gyülekezeti hittanoktatásra.

2. §

- (1) A hittanoktatás szervezéséért felelős református egyházi jogi személy és református köznevelési intézmény a hittanoktatás tartalmi kérdéseit helyi hittan-tervben szabályozza.
- (2) A helyi hittanterv elkészítéséhez a református egyházi jogi személyek és köznevelési intézmények az e rendelet 1. számú mellékleteként kiadott keret-tervet alkalmazzák.
- (3) A helyi tanterv elkészítésénél a középiskolai hittanoktatás esetében az e rendelet 2. számú mellékleteként közreadott érettségi vizsgakövetelményeket (a református hit- és erkölcstan tárgyából) is alkalmazni kell.
- (4) A helyi tantervek bevezetésének előfeltétele
 - a) a református és a más egyház által fenntartott köznevelési intézmények esetében a Református Pedagógiai Intézet,
 - b) a más fenntartású köznevelési intézmények és a református egyházközségekben vagy intézményekben szervezett hittanoktatás esetében az egyház- megyei katechetikai előadó – e szabályrendelet érvényesülését igazoló – szakvéleménye.
- (5) A helyi tanterv alkalmazását támogató véleményezés során a tanterv részletes elemzésétől el lehet tekinteni, ha az egyházközség vagy a köznevelési intéz-

mény nyilatkozata szerint a Református Pedagógiai Intézet által kidolgozott mintatantervet alkalmazza, és a helyi szabadtervezésű órák tematikáját mellékletben feltünteti.

- (6) Az e szabályrendelet alapján készülő helyi tantervek bevezetése 2013. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben az 1., 5. és 9. évfolyamon – nyelvi előkészítő évfolyam ill. kéttannyelvű képzés esetén a középiskola kezdő évfolyamán – történik.
- (7) A Zsinat ZS-124/2000. számú határozatával elfogadott szabályrendelet 1. számú mellékletével bevezetett kerettanterv kifutó rendszerben utoljára a 2016/17. tanévben alkalmazható.

A tanórai foglalkozások

3. §

- (1) Az előírt tananyag feldolgozása, tanulók részére történő közvetítése tanórai foglalkozás keretében folyik, mely
 - a) minimum heti 2 óra a református és más egyház által fenntartott köznevelési intézményekben
 - b) minimum heti 1 óra az állami, önkormányzati és a magánfenntartású köznevelési intézményekben
 - c) minimum heti 1 óra a református egyházközségekben és nem köznevelési jellegű intézményekben szervezett hittanoktatás keretében.
- (2) A tanórai foglalkozások – az (1) bekezdés a) és b) pontjaiban meghatározottak esetében – a kötelező, valamint a kötelezően választható óraszám felüli szabadon választható órakeret terhére szervezhetőek.

4. §.

A konfirmációs felkészítés gyülekezeti feladat. A hittanoktatás szervezéséért felelős köznevelési intézmény és egyházi jogi személy a 7-8. évfolyamos tanulók részére a helyi tantervébe építheti a konfirmációs vizsgára való felkészítés követelményeit is.

A kerettantervtől való eltérés engedélyezése

5. §

Összevont évfolyamközi tanulócsoportok esetén a kerettanterv beosztásától el lehet térni, azzal a megkötéssel, hogy az 1-4., 5-8. és 9-12. évfolyam minimális követelményszintjét az adott időszak végére el kell sajátítani.

6. §

A kerettantervtől való egyéb eltérést jelentő szakmai, módszertani fejlesztések a Református Pedagógiai Intézet szakmai együttműködésével kezdhetőek meg.

Vegyes rendelkezések

7. §

- (1) A Zsinat ZS-124/2000. számú határozatával elfogadott szabályrendelet és tanterv – a 2. § (7) bekezdés figyelembe vételével – hatályát veszti.
- (2) A Zsinat elrendeli a Református hittanoktatási kerettanterv bevezetését elősegítő egyházmegyei és egyházkerületi továbbképzések – tanévenként legalább kétszeri – tartását, melyek megszervezéséért a katechetikai előadók felelnek. Ennek feltételeit az egyházmegyék és az egyházkerületek biztosítják. A katechetikai előadóknak a Zsinat Oktatásügyi Szakbizottsága évenként két alkalommal országos továbbképzést szervez.

8. §

A református hittancsoportok létszámának jelentése, a haladás ütemének és a hiányzásoknak rögzítése, valamint – nem egyházi és nem állami fenntartású intézmények esetén – a tanulók minősítése a Zsinat által elrendelt hivatalos nyomtatványokon történik a hittanoktatásról szóló 2007. évi II. törvényében foglaltak szerint.

9. §

A Református hittanoktatási kerettanterv hatályba lépésétől református középiskolában felvételi eljárás keretében a tantervi minimális követelmények kérhetőek számon.

10. §

E szabályrendelet a kihirdetésével lép hatályba.

Budapest, 2012. november 16.

Dr. Huszár Pál
főgondnok, a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölskei Gusztáv
püspök, a Zsinat lelkesi elnöke

ZSINATI HATÁROZAT AZ ÚJ REFORMÁTUS HITTANOKTATÁSI KERETTANTERV BEVEZETÉSE TÁRGYÁBAN (ZS. - 244/2012.11.16.)

1. A Magyarországi Református Egyház Zsinata jelen határozatával a Református hittanoktatási kerettanterv tárgyában hozott ZS-243/2012.11.16. szabályrendeletet 1. számú mellékleteként kiadja az új Református hittanoktatási kerettantervet.
2. A Zsinat felhatalmazza a Zsinat Elnökségét, hogy a szabályrendelet 1. számú mellékleteként kiadott kerettanterv fejlesztése során – a pedagógiai koncepciót kivéve – a Zsinat Oktatásügyi és Tanulmányi Bizottságának egyetértésével – pontosításokat, kiegészítéseket hajtson végre.
3. A Zsinat felkéri az Oktatásügyi Bizottságot, hogy
 - a) a Református Pedagógiai Intézet, a Kálvin Kiadó és a református felsőoktatási intézmények bevonásával 2013. október 31-ig készítsen elemzést a digitális taneszközök kidolgozásának formáiról, ütemezéséről.
 - b) 2015. október 31-ig – majd ezt követően kétévente – elemezze a kerettanterv alkalmazásának tapasztalatait, az óvodai hitre nevelés kapcsolódási pontjait, és készítsen összegző jelentést a Zsinat számára.
4. A Zsinat a Református Pedagógiai Intézet feladataként előírja a következőket:
 - a) dolgozzon ki módszertani ajánlásokat az Oktatásügyi Bizottság által kiemelt sajátos helyzetű tanulócsoportok számára;
 - b) a református hittanoktatásról szóló 2007. évi II. törvény előírásainak megfelelően dolgozza ki az új taneszközöket, azzal a megkötéssel, hogy a 2013/2014. tanévben az 1-2. és 5-6. évfolyam tankönyvei próbatankönyvnek tekintendők;
 - c) 2013. augusztus 31-ig készítse el a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben meghatározott nevelési-oktatási program hiányzó tartalmi elemeit (pl. ajánlott értékelési eszközök, továbbképzési programok, fórumok).
 - d) önálló szervezeti egységként alakítson ki Katechetikai Műhelyt a Református Pedagógiai Intézet munkatársain kívül egy állandó – felsőoktatási szak-

emberekből és a katechézis különböző szintjein szolgáló lelkipásztorokból, munkatársakból szervezett – tantervi szakértői közösségből;

- e) dolgozzon ki és szervezzen a tanterv bevezetését támogató képzéseket, továbbképzéseket;
- f) készítse ajánlásokat az egyházközség által szervezett konfirmációs felkészítés és a hit- és erkölcsoktatás kapcsolódásának lehetséges módozatairól, készítse olyan helyi mintatantervet is, mely alapján az egyházközség a 7-8. évfolyamon a hit- és erkölcsoktatás keretei között felkészíthet a konfirmációs vizsgára.

Budapest, 2012. november 16.

Dr. Huszár Pál
főgondnok, a Zsinat világi elnöke

Dr. Bölskei Gusztáv
püspök, a Zsinat lelkesi elnöke